

OPINNÄYTETYÖ

Naapuruus keinona ehkäistä etnistä segregaatiota

Tapaustutkimus setlementtipohjaisen naapuruustalotoiminnan
hyvinvointivaikutuksista somalinkielisille naisille

Pihla Ruuskanen

Yhteisöpedagogi YAMK
(90 op)

Arvioitavaksi jättämisaika
(12/2021)

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Yhteisöpedagogi YAMK

Tekijät: Pihla Ruuskanen

Opinnäytetyön nimi: Naapuruus keinona ehkäistä etnistä segregatiota: Tapaustutkimus setlementtipohjaisen naapuruustalotoiminnan hyvinvointivaikutuksista somalinkielisille naisille

Sivumäärä: 68 ja 5 liitesivua

Työn ohjaaja: Merja Kylmäkoski

Työn tilaajat: Kalliolan Setlementti ja Pohjois-Helsingin bändikoulu

Viimeisten kymmenen vuoden aikana Helsingin etninen segregatio on kiihtynyt ja maahanmuuttajaväestö on keskittynyt yhä enemmän tietyille asuinalueille. Kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten kohtaamattomuus ja sosiaalisen yhteistoiminnan puute lisäävät eriarvoisuutta ja alueellista turvattomuuden tunnetta sekä heikentävät maahanmuuttajien mahdollisuuksia kotoutua.

Opinnäytetyössä selvitettiin, millainen naapuruustalotoiminta tukee suomea heikosti puhuvien yksilöiden hyvinvointia ja kiinnittymistä naapurustoon. Teoreettinen viitekehys muodostui sosiaalipedagogiikan ja yhteisötyön käsitteistä. Naapuruustalotoimintaa tarkasteltiin opinnäytetyössä yhteisötyön muotona ja yhtenä menetelmänä ehkäistä Helsingin lähiöiden sosiaalista ja etnistä segregatiota. Työ on osa Kalliolan Setlementin naapuruustalojen kehittämistoimintaa ja Tapulikaupunkiin perustettavan asukastalon perustamisprosessia.

Tapaustutkimuksen aineisto koostui somaliaa äidinkielenään puhuvien naisten puolistrukturoiduista teemahaastatteluista (9). Haastatteluryhmiä oli kaksi. Ensimmäisen ryhmän muodostivat somalinkieliset naiset, jotka olivat osallistuneet aktiivisesti Naapuruustalo Pasilan toimintaan. Toinen ryhmä koostui Tapulikaupungissa asuvista somalinkielisistä naisista, jotka eivät olleet osallistuneet asukastalo- tai naapuruustalotoimintaan. Aineiston analysoinnilla tavoiteltiin mallinnettavissa olevia tekijöitä siitä, millaiset käytänteet ja palvelut naapuruustalotoiminnassa lisäävät somalinkielisten naisten hyvinvointia ja alueellista yhteisöllisyyttä.

Analyysin perusteella Naapuruustalo tarjosi somalinkielisille naisille mielekkään ja turvallisen tilan toimia ja solmia sosiaalisia suhteita. Tämä edellytti toimintatapoja, jotka tukivat tarvelähtöistä kehittämistä, yhteisöllistä toimintakulttuuria ja saavutettavuutta. Naapuruustalon yhdenvertaisuutta tukeva ilmapiiri ja palvelut vahvistivat naisten hyvinvointia ja tukivat identiteetin rakentumista. Naapurustoon kiinnittyminen ja yhteisöllisyys edellyttivät yksilö- ja yhteisötasolla valmiuksia erilaisuuden kohtaamiseen, mikä vaati Naapuruustalon työntekijöiltä kulttuurisensitiivistä työtettä ja alueellista yhteisötyötä.

Opinnäytetyön tuloksena syntyi kuvaus somalinkielisten naisten palvelutarpeista asukastalotoiminnalta ja saavutettavuutta lisäävistä käytänteistä. Tuloksia voidaan hyödyntää toimintaan ja palvelukehittämiseen, joiden tavoitteena on alueellisen yhteisöllisyyden vahvistaminen ja vähemmistöjen kotoutumisen edistäminen.

Asiasanat: asukastalo, naapuruus, segregatio, kielivähemmistöt, kotoutuminen, yhteisötyö

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Name of the Degree Programme

Author: Pihla Ruuskanen

Title: Social cohesion as a means to prevent ethnic segregation: A case study on the welfare effects of settlement-based neighborhood activities for Somali-speaking women

Number of Pages: 68 and 5 attachment pages

Supervisor: Merja Kylmäkoski

Subscribers: Kalliolan Setlementti ja Pohjois-Helsingin bändikoulu

Over the past ten years, the ethnic segregation of Helsinki has increased and the immigrant population has become increasingly concentrated in certain residential areas. The lack of social encounters and collaboration increase inequality and regional insecurity and weaken the integration opportunities for immigrants.

The aim of the thesis was to identify what kind of community house services support immigrants' well-being and sense of belonging in the local neighborhood. The theoretical framework consists of the concepts of social pedagogy and community work. In the thesis, neighborhood houses activities were examined as a community work and a method to prevent social and ethnic segregation in Helsinki suburbs. The study is a part of development work in Kalliola's Settlement neighborhood and the establishing process of a community house in Tapulikaupunki.

The case study material consists of semi-structured thematic interviews with native Somali women (9). There were two interview categories. The first group of interviewees consisted of Somali-speaking women who have been actively involved in Naapuruustalo Pasila activities. The second group consisted of Somali-speaking women living in Tapulikaupunki who did not take part in the community house activities. The analysis of the data sought modelable factors on the practices and services in neighborhood house services that increase the well-being and sense of regional community of Somali-speaking women.

According to the study, the neighborhood house provided Somali-speaking women with the meaningful and secure space to participate and establish social relations. This required activities that support needs-based development, communality culture and comprehensive accessibility. An atmosphere conducive to equality and the services provided by the neighborhood house strengthened the everyday well-being of women and supported the construction of identity. Attachment to the neighborhood and unhindered communality require the capacity to face difference at the individual and community level, which calls for cultural competence from Neighbourhood house employees as well as regional cooperation.

The result of the thesis was a description of the community house service needs of Somali-speaking women and the practices that increase their accessibility. The results can be used in activities and service development aimed at strengthening regional communality and promoting the integration of minorities.

Keywords: community house, social cohesion, segregation, minorities, integration, community work

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
2	MIKÄ ON ASUKASTALO	9
	2.1 Asukastalojen historia	10
	2.2 Setlementtipohjaisen naapuruustalon erityispiirteet Kalliolassa	12
	2.2.1 Naapuruustalo Pasila	13
	2.2.2 Tapulikaupunki lähiönä	15
	2.3 Opinnäytetyön rakenne, rajaus ja tutkimuskysymykset.....	17
3	ASUKASTALOTOIMINNALLA HYVINVOINTIA	19
	3.1 Merkitys henkilökohtaiselle hyvinvoinnille	19
	3.2 Naapuruus ja hyvinvointi.....	23
	3.3 Segregaatio ja eriytymisen vaikutukset	25
	3.3.1 Helsingin segregaatiokehitys ja etninen eriytyminen.....	26
	3.3.2 Kotoutuminen ja kotiutuminen.....	27
4	TYÖN MENETELMÄT JA AINEISTO.....	31
	4.1 Valintana laadullinen tapaustutkimus	33
	4.2 Aineistonkeruu ja dokumentointi.....	33
	4.3 Aineiston analysointi ja haastateltujen taustatiedot	36
	4.4 Eettiset huomiot	38
5	AINEISTON ANALYYSI	41
	5.1 Haastateltujen hyvinvoinnin määritelmät	41
	5.2 Subjektiiivista hyvinvoinnin kokemusta edistävät tekijät.....	42
	5.3 Yhteenkuuluvuutta lisäävät käytänteet Naapuruustalossa	43
	5.4 Naapurustoon kiinnittymistä edistävä naapuruustalotoiminta	44
	5.5 Identiteettien erot haastatteluryhmien välillä.....	46
6	TULOKSET	48
	6.1 Luottamus pohjana hyvinvoinnin kokemukselle	50
	6.2 Kiinnittymisen henkilökohtaiset ja rakenteelliset esteet.....	50
	6.3 Tarvelähtöinen naapuruustalotoiminta.....	52

6.4 Tulosten hyödyntäminen Tapulikaupungin asukastalon toiminnassa	53
7 POHDINTA.....	56
LÄHTEET	59
LIITTEET.....	69
Liite 1: Kooste setlementtipohjaisen naapuruustalotoiminnan erityispiirteistä.	69
Liite 2. Haastattelurunko, Tapulikaupungin haastateltavat.....	71
Liite 3. Haastattelurunko, Naapuruustalo Pasilan haastateltavat	73

1 JOHDANTO

Helsingissä asui vuoden 2019 alussa neljännes Suomen ulkomaalaistaustaisista asukkaista (Saukkonen 2020, 28). Kansainvälisessä tarkastelussa Helsinki on näyttäytynyt kaupunkina, jossa asuinalueiden etninen segregatio on ollut lievää. Viimeisten kymmenen vuoden aikana Helsinkiin on kuitenkin kehittynyt lähiöitä, joissa vieraskielisten osuus on selkeästi suhteellista keskiarvoa suurempi. (Helsingin kaupunki 2020a, 51; Vilkama, Hirvonen 2018.) Maahanmuuttajien alueellinen keskittyminen voi osaltaan luoda uutta yritteliäisyyttä, parantaa palvelujen saavutettavuutta ja yhteisö tarjota vertaistukea kotoutumiseen. (Vilkama 2011, 13–17; Saukkonen 2018, 11.) Toisaalta, jos eriytyminen johtaa kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten luonnollisten kohtaamisten ja sosiaalisen yhteistoiminnan puutteeseen, ymmärtämättömyys erilaisuutta kohtaan kasvaa. Tällainen maaperä vahvistaa ennakkoluuloja ja luo vastakkainasettelua sekä turvattomuudentunnetta. Sosiaalipoliittisessa keskustelussa eriarvoistumisen seurauksista puhutaan empatiakuiluna. (Saari 2020, 147.) Erityisen haavoittuvia koventuneille asenteille ovat etniset vähemmistöt ja he, jotka vielä etsivät paikkaansa suomalaisessa yhteiskunnassa (Nevalainen 2018, 3).

Yhteisö- ja sosiaalityössä yhdeksi ratkaisuksi sosiaaliseen eriyymiseen on tarjottu asukastalon toimintamallia. Asukastalo edustaa opinnäytetyössä sosiaalipedagogista yhteisötyön menetelmää, jonka tavoitteena on vahvistaa yksilön hyvinvointia ja yksilöiden edellytyksiä toimia yhteisöissä ja yhteiskunnassa sekä yhteisöjä itsessään (Nivala, Rynänen 2019, 16–17). Yhteisöt ja alueellinen esteetön yhteisöllisyys näyttävät työssä yhteiskunnallisena kysymyksenä ja keinona heikentää sosiaalista ja etnistä eriyymistä ja asuinalueiden segregatiokehitystä. Asukastalot tuottavat parhaimmillaan kulttuurisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäviä ja taloudellisesti tehokkaita yksilöiden ja yhteisöjen hyvinvointia lisääviä ratkaisuja. Tämä ei kuitenkaan onnistu, jos toiminnasta ei aidosti onnistuta rakentamaan saavutettavia ja erilaisia kaupunkilaisia yhdistäviä kohtaamisten ja yhdessä toimimisen paikkoja.

Asukastalotoimintaa ja sen vaikutuksia yksilöille ja yhteisöille on selvitetty aikaisemminkin (mm. Birck 2020; Hannula, Kolari 2019; Vornanen 2015). Vähemmän on sen sijaan selvitetty sitä, millaisista tekijöistä vieraskieliset maahan muuttaneet kokevat hyvinvointia tuottavan asukastalon rakentuvan ja miten toimintaan osallistuminen vaikuttaa naapurustoon kiinnittymiseen. Opinnäytetyöni tavoitteena oli kartoittaa somalinkielisten naisten kokemuksia ja tarpeita asukastalotoiminnalta ja koota tulokset helposti käyttöön otettavaan muotoon.

Opinnäytetyö on tutkimuksellinen kehittämisprosessi, jonka tutkimusstrategiaa ohjaa laadullinen tapaustutkimus (Laine, Bamberg & Jokinen 2007, 9; Toikko & Rantanen 2009, 22). Tarkasteltavaa tapausta edustaa Kalliolan Setlementin ylläpitämän Naapuruustalo Pasilan toiminta, joka arviointi- ja seurantatiedon perusteella vaikuttaa onnistuneesti vahvistaneen eritaustaisten asukkaiden välistä yhteistoimintaa ja somalinkielisten naisten kiinnittymistä osaksi yhteisöä (mm. Haaksluoto, Swanljung 2020b; Warsame 2021). Kehittämisen kohteen muodostaa Tapulikaupunkiin syksyllä 2021 avattu asukastalo. Työn aineisto koostuu yhdeksästä puolistrukturoidusta teemahaastattelusta. Apuna haastatteluissa toimivat somalinkieliset tulkit. Kaikki haastateltavat olivat somaliaa äidinkielenään puhuvia perheellisiä, työelämän ulkopuolella olevia naisia. Rajaus somalitaustaisten naisten haastatteluihin tehtiin, sillä taustamaanosittain tarkasteltuna somalit ovat Suomessa neljänneksi suurin ulkomaalaistaustaisten ryhmä (Tilastokeskus 2019).

Haastateltavista viisi asui Tapulikaupungissa ja neljä Pasilassa. Pasilassa asuvat haastatellut viettivät aikaa ja käyttivät säännöllisesti Naapuruustalo Pasilan palveluita. Haastattelut jaettiin kahteen luokkaan, jotta saadaan esiin Tapulikaupungissa asuvien somalinkielisten naisten tarpeita sekä monikulttuurisen naapuruustaloyhteisön toimivia arjen käytänteitä naisten itsensä kertomana. Aineiston analysoinnin ja yhteenvedon oletin tuovan esiin tekijöitä, joiden avulla voidaan rakentaa Tapulikaupunkiin kulttuurisensitiivisen asukastalon toimintamalli ja palvelukonsepti.

Työni tilaajia ovat Kalliolan Setlementti ja Pohjois-Helsingin bändikoulu. Nämä kaksi organisaatiota vastaavat kumppanuusperusteisesti Tapulikaupungin asukastalon perustamisesta ja toiminnasta. Hallinnollisesti tilasta vastaa Pohjois-Helsingin bändikoulu. Työskentelin osa-aikaisesti asukastalon tiimissä Kalliolan edustajana yhteisötyön asiantuntijan roolissa vuosina 2020–2021. Keväällä 2021 aloitin Kalliolassa työt naapuruustalon vastaavana koordinaattorina Mellunmäessä. Tapulikaupungin asukastaloa on vuodesta 2020 rahoittanut Helsingin kaupunki.

Opinnäytetyöni tulokset ohjaavat Tapulikaupungin asukastalon perustamista ja talon konseptin muodostumista. Tutkimuksellisella kehittämistyöllä tavoitellaan tarpeisiin vastaavaa ja naapuruston sosiaalisia siteitä vahvistavaa asukastalotoimintaa, joka ottaa huomioon kulttuuriset erityspiirteet. Laajemmin tuloksia hyödynnetään Kalliolan Setlementin alueellisen naapuruustyön kehittämisessä, jonka alle lukeutuu myös järjestön ylläpitämät kolme muuta naapuruustaloa; Pasila ja Mellari (Mellunmäki) Helsingissä sekä Matinkylä Espoossa. Kalliolan Setlementti on

osa laajempaa valtakunnallista settlementiliikettä, johon lukeutuu kymmeniä paikallisia asukastaloja.

Opinnäytetyön tulokset antavat tukea Helsingin kaupungin ylläpitämien ja rahoittamien asukastalojen kehittämistyöhön. Tulokset antavat suuntaviivoja asukastalotoiminnan kehittämiseksi myös pääkaupunkiseudun ulkopuolelle, sillä alueellista segregoitumista on havaittavissa Suomessa erityisesti isoimmissa kaupungeissa (Hirvonen 2019). Välillisesti tuloksia voidaan hyödyntää kotouttamista tukevien palvelujen kehittämisessä, aluekehittämisessä, kulttuurituotannossa ja asukasdemokratiaa vahvistavassa toiminnassa. Opinnäytetyö antaa konkreettista tukea kehittämistoimintaan, jolla tavoitellaan vähemmistöjen kotiutumista ja osallisuuden tunteen vahvistumista sekä kaupunkilaisten kohtaamisten lisääntymistä.

2 MIKÄ ON ASUKASTALO

Asukastaloja kutsutaan Suomessa erilaisilla termeillä, joista yleisimpiä ovat asukastila, kansalaistalo, yhteisötalo tai kohtaamispaikka (Juhila 2018, 136). Siihen mitä kulloinkin asukastalolla tai yllä mainituilla muilla käsitteillä tarkoitetaan, vaikuttavat paikallisuus, tilan koordinoija tai ylläpitäjä, toiminnan sisältö ja kohderyhmät sekä rahoitus. Paikallisuudella viitataan yhteisötyön lähtökohtaan toimia ihmisten parissa luonnollisissa yhteisöissä ja toimintaympäristöissä, joita ovat esimerkiksi asuinalueet ja kaupunginosat (Nivala, Ryyänen 2019, 250). Paikallisten asukkaiden tarpeet määrittelevät millaiseksi palveluksi ja paikaksi tila muodostuu. Sosiaali- ja terveysministeriön neuvottelukunnan tilaamassa selvityksessä kohtaamispaikat päädyttiin jakamaan sen mukaan, missä määrin toiminta oli ohjattua ja yhdessä suunniteltua (Tykkyläinen, Repo & Peltouhikko 2020,12). Toimintamallina asukastaloja pidetään vakiintuneena tapana ennaltaehkäistä syrjäytymistä ja lisätä alueen asukkaiden hyvinvointia ja kohtaamisia (Honkasalo 2015).

Suomalaista sosiaalityötä tutkinut Juhila (2018, 133, 136) tarkastelee asukastalo-konseptia matalankynnyksen käsitteen kautta. Juhila määrittelee asukastalot sosiaalis-toiminnalliksi kohtaamispaikoiksi, joiden tehtävänä on lisätä tuen tarpeessa olevien ihmisten hyvinvointia ja yhteiskunnallista osallisuutta tarjoamalla psyykkisesti ja fyysisesti helposti saavutettavan paikan luoda sosiaalisia verkostoja ja kartuttaa taitoja, jotka edistävät arjessa ja yhteiskunnassa toimimista. Yhteisöpedagogina kaipaankin kuvaukseen vahvempaa yhteisötyön näkökulmaa; ajatusta siitä, että yhteenkuuluvuuden tunnetta yhteisöihin, ja yhteisöjä vahvistamalla voidaan lisätä yksilöiden sosiaalista hyvinvointia ja toimijuuden edellytyksiä yhteiskunnassa (Nivala, Ryyänen 2019, 250). Asukastalojen kohderyhmänä tulisikin olla kaikki lähialueen asukkaat, vaikka osa toiminnasta olisi spesifioitu tuen tarpeessa oleville. Kohderyhmien erottelulla voidaan päätyä rakentamaan raja-aitoja erilaisten ihmisryhmien välille ja vahvistaa me ja ne muut -asetelmaa, joka heikentää yhteenkuuluvuuden tunnetta ympäröivään yhteisöön. Törmän mukaan talon leimaantuminen tietynlaisten ihmisten palveluksi luo stigmaa siellä asioiville asiakkaille, joka nostaa helposti kynnyksiä toimintaan osallistumiseen (Juhila 2018, 137).

Helsingissä asukastaloja kutsutaan pääsääntöisesti asukastiloiksi, kohtaamispaikoiksi tai lähiö-asemiksi. Vuonna 2021 Helsingin sosiaali- ja terveystoimi ylläpiti yhdeksää asukastaloa. Kaupungin kotisivuilla (2021a) kaupungin ylläpitämien asukastalojen kuvaillaan toimivan ”asukkaiden olohuoneina, kokoustiloina, kahviloina, näyttelytiloina, netti- ja/tai infopisteinä”. Lisäksi kaupunki rahoittaa asukasosallisuusavustuksina pääsääntöisesti yhdistysten ylläpitämiä asukkaiden toimintaan tarkoitettuja tiloja ja niiden koordinoinnin ylläpito- ja työntekijäkustannuksia. Vuonna 2019 yleishyödyllisten toimijoiden omistamia tai käyttöönsä vuokraamia tiloja oli Helsingissä yhteensä 22 kappaletta. Asukastaloiksi luettiin myös taloyhtiöiden yhteisöomistamia tiloja, joita Helsingissä oli 12 kappaletta. Nämä tilat oli joko kaavoitettu asukastoimintaan tai otettu siihen käyttöön jälkikäteen, ja asukkaat maksavat tilakustannuksia yhtiövästikkeissään. (Helsingin kaupunginosayhdistykset 2019, 6.)

Kalliolan Settlementissä asukastalojen toimintaan rinnastettavaa konseptia kutsutaan naapurustalotoiminnaksi.

2.1 Asukastalojen historia

Asukastalotoiminnan juuret ovat 1800-luvun lopun teollistumisen aikakaudelta Isosta-Britanniasta. Teollistumiskehityksen kiihdyttämä kaupungistuminen synnytti nopeasti kasvaviin kaupunkeihin sosiaalisia ja yhteiskunnallisia ongelmia, kuten köyhyyttä ja kansalaisten eriytymistä hyvä- ja huono-osaisiin. (Mathies 2008, 74; Nivala, Ryyänen 2019, 49–50.) Settlementiliik-keessä ratkaisuja haettiin yhteisösosiaalityöstä ja yhteisöpedagogiikasta, koska perinteisen hyväntekeväisyystyön ei nähty parantavan kestäväällä tavalla köyhien elämää eikä teoreettisen tutkimuksen tuottavan tarpeeksi tietoa köyhien arjesta. Liike halusi lisätä eri yhteiskuntaluokkien välistä kohtaamista ja yhdessä toimimista arjessa, jotta eri kansalaisluokkien välinen ymmärrys lisääntyisi ja saataisiin arjen tietoa yhteiskunnan rakenteellisista ongelmista. Tähän tarpeeseen vastaamaan settlementiliike perusti Itä-Lontoon slummiin Toynbee Hall -setlementin vuonna 1884, joka on ensimmäinen asukastaloon verrattava toimintakeskus. Keskukseen asettuivat asumaan paikalliset yliopisto-opiskelijat yhdessä köyhäinluokkiin kuuluvien kansalaisten kanssa. (Mt., 50–51.)

Yhdysvalloissa vastaavan kaltaisen keskuksen ”Hull Housen” perusti sosiaalipedagogiikan teoreetikko, yhdysvaltalainen Jane Addams Chicagoon vuonna 1889. Addams rikasti toimintaa vahvalla yhteistyöllä taiteilijoiden kanssa ja pyrki vaikuttamaan yhteiskunnan eriarvoistaviin

rakenteisiin. (Kettunen 2013, 25; Nivala, Ryyänen 2019, 51.) Toynbee Hallin tapaan Addams painotti toiminnassaan ajatusta ”emme ole hyväntekijöitä, vaan naapureita” (Roivainen 2014, 8). Myös Suomessa setlementtityön ideologia perustuu yhdenvertaisuuden ja yhteisön voimaannuttavaan vaikutukseen (Setlementtiliitto 2021).

Suomessa asukastalojen toimintakonsepti luotiin 1980-luvulla yhteisösosiaalityön muodoksi ennaltaehkäisemään syrjäytymistä. Yhteisösosiaalityössä (*community social work*) palvelua tarjotaan ja sosiaalista hyvinvointia edistetään yksilöiden ja yhteisöjen arjessa, ja työntekijän ja asiakkaan yhdenvertaisuutta korostavassa toimintaympäristössä. Huomiota kiinnitetään yksilökeskeisen työn sijaan yksilön sosiaalisiin verkostoihin ja verkostojen positiivisten vaikutusten vahvistamiseen. (Roivainen 2014, 9, 13.) Nykyisenkaltaisen asukastalomallin kehittymiseen vaikutti vahvasti 1990-luvulla Helsingissä alkaneet lähiöprojektit, joissa asukastaloja perustettiin alueellisiksi yhdyskuntatyön keskuksiksi. Tuolloin suurimmissa kaupungeissa sosiaalityö kohtasi uudenlaisia sosiaalisia ongelmia kuten pitkäaikaistyöttömyys, moniongelmaisuuksien ja syrjäytymisen kasautuminen tiettyihin kaupunginosiin, lasten ja nuorten perheiden turvattomuus, monikulttuurisuuden haasteet ja uudet ulkomaalaisten kotouttamiseen liittyvät tehtävät. Lähiöprojekteilla sosiaalisiin ongelmiin etsittiin uutta tulokulmaa alueellisilla verkostoilla ja asukastaloilla, joita perustettiin asukastoiminnan ja yhteisö- ja sosiaalityön alueellisiksi keskuksiksi. (Kettunen 2013, 38–39; Turtiainen 2003, 218.) Toiminnassa korostui erityisesti sosiaalipalvelujen tarjoaminen lähiön asukkaille ja alueellisten ongelmien ratkominen viranomaisyhteistyönä. Helsingin kaupungin perustamien tilojen lisäksi asukkaat perustivat lähiöihin omia asukastiloja yhteistoiminnan tukikohdiksi. (Välimäki-Adia & Pylkkänen 2008, 101.)

2020-luvulla asukastalojen toiminta on jakautunut Helsingissä karkeasti kolmenlaisiin profiileihin. Helsingin kaupungin itsensä ylläpitämät asukastalot keskittyvät pitkälti päiväväestön hyvinvoinnin edistämiseen ja tilojen tarjoamiseen helsinkiläisille yhteisöille. Osaa asukastaloista taas ylläpitävät paikalliset asukasyhdistykset yhdessä asukkaiden kanssa, jolloin toiminta perustuu vahvemmin asukkaiden aktiivisuuteen. (Helsingin kaupunginosayhdistykset 2019, 6.) Useimmat näistä taloista saavat avustusta Helsingin kaupungin asukasosallisuuden määrärahoista (Helsingin kaupunginkanslia 2021). Kolmannen kategorian muodostavat sosiaali- ja terveysministeriön alaisen Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen (STEA) avustama kohtaamispaikkatoiminta (mm. Tykkyläinen ym. 2020, 2). Opinnäytetyön kehittämistoiminnan kohteeksi valikoitunut Tapulikaupungin asukastalo saa rahoituksensa Helsingin kaupungilta.

Kalliolan Setlementin ylläpitämä Naapuruustalo Pasilan toiminta on pääosin STEA:n rahoittamaa. Naapuruustalolla on Helsingin kaupungin kanssa kumppanuussopimus ja kaupunki rahoittaa mm. toimitilavuokran. (Haaksluoto 2021; Helsingin kaupunginkanslia 2021.)

2.2 Setlementtipohjaisen naapuruustalon erityispiirteet Kalliolassa

Kalliolassa setlementtipohjaisen naapuruustalon erityispiirteitä (ks. liite 1) kartoitettiin palvelumuotoillen syksyn 2019 ja kevään 2020 aikana. Tuolloin Kalliolasta vierailtiin Helsingin ja Espoon alueen asukastaloissa ja haastateltiin työntekijöitä. Tavoitteena oli selvittää asukastalojen toiminnallisia ja kohderyhmäkohtaisia eroja. Vierailuihin sisältyi kaupungin ja yhdistysten ylläpitämiä asukastaloja. Kartoituksen tuloksena syntyi selvitys setlementtipohjaisten naapuruustalojen erityispiirteistä. (Haaksluoto, Ponkala-Karlsson 2020.) Opinnäytetyötäni varten kartoitin lisäksi Kalliolan työntekijöiden näkemyksiä naapuruustalojen erityispiirteistä ryhmähaastattelulla keväällä 2021. Haastatteluun osallistui Naapuruustalo Pasilan, Matinkylän ja kohtaamispaikka Askeleen työntekijöitä sekä tiiminvetäjä. Haastattelu toteutettiin etäyhteyksin. Haastattelu nauhoitettiin ja haastateltavien nimet julkaistaan lähdeluettelossa haastateltavien luvalla. (ks. Ali-Melkkilä & Lehmuksenkukka & Ponkala-Karlsson & Muuse & Warsame.)

Setlementtipohjaisen naapuruustalotoiminnan ideologinen lähtökohta on setlementtityön arvoissa ja Toynbee Hallin sekä Hull Housen kaltaisissa erilaisia väestöryhmiä yhdistävissä ja yhteisöllisyyttä rakentavissa toimintakeskuksissa (Kalliola 2021a; Nygren 2021). Kalliolassa arvoiksi määritellään ilo, reiluus ja luottamus (2021b), jotka pohjautuvat setlementtityön ideologiaan edistää yhdenvertaisuutta ja moninaisuutta, puolustaa oikeudenmukaisuutta ja tasa-arvoa sekä luottaa ihmiseen kykyyn kasvaa ja kehittyä (Setlementtiliitto 2021).

Naapuruustalojen perustamista ohjaavat paikallisten asukkaiden ja toimijoiden tarpeet sekä alueelliset erityispiirteet ja sosiaaliset kysymykset. Toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä keskeistä on yhdessä tekeminen alueen asukkaiden ja toimijoiden kanssa. (Haaksluoto, Ponkala-Karlsson 2020.) Kalliolassa (2021b) puhutaan kollektiivisesta viisaudesta, joka viittaa siihen, miten jokaisella on annettavaa yhteisöön ja yhdessä tehdyn lopputulos on osallistujiaan suuremman summa.

Naapuruustalojen toiminnan tavoitteiksi määritellään ”alueen asukkaiden psyykkisen, fyysisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin sekä alueellisen turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistäminen. Psykkisellä hyvinvoinnilla viitataan mahdollisuuksiin vaikuttaa omaan elämään ja ympäristöön sekä voimavaroihin, joiden avulla on helpompi selvitä kuormittavista tilanteista. Fyysisellä hyvinvoinnilla tarkoitetaan naapuruustalotoiminnassa yksilön aktiivisuutta ja päivärytmiä sekä kiinnostusta ja kykyä huolehtia omasta terveydestä. Sosiaalinen hyvinvointi viittaa myönteisiin ihmissuhteisiin ja yhteisöön kuulumiseen”. (Haaksluoto 2021.) Naapuruustalot jakavat samat tavoitteet, vaikka toiminnan muodot vaihtelevat paikallisten tarpeiden ja käytettävissä olevien resurssien mukaan. Yhteistä naapuruustalojen toiminnoissa ovat kohtaamispaikkatoiminta eli avoin olohuone- ja pienimuotoinen kahvilatoiminta, vapaaehtois- ja vertaistoiminta, oppilaitos- ja opiskelijayhteistyö, tilan tarjoaminen erilaisille ryhmille ja alueellinen verkosto- ja yhteistyö. Tärkeitä toiminnassa ovat erilaiset kumppanuudet, jotka tuottavat palvelua ja toimintaa alueen asukkaiden tarpeisiin. Naapuruustalo Pasilassa ja Matinkylässä tarjotaan lakisääteistä ohjaus- ja neuvontatyötä täydentävää ohjaus- ja asiointiapua useammalla eri kielellä ja työntekijöillä on yhteys viranomaispalveluihin kuten Kelaan ja sosiaalitoimeen. (Haaksluoto ym. 2020b.)

2.2.1 Naapuruustalo Pasila

Kalliolan ylläpitämä Pasilan asukastalo, nykyisin Naapuruustalo Pasila, sijaitsee Itä-Pasilassa. Pasila on Kalliolan ensimmäinen naapuruustalo ja toiminnasta saadut kokemukset ovat osaltaan vaikuttaneet Kalliolan naapuruustalotoiminnan kehittymiseen ja nykyisiin erityispiirteisiin. (Haaksluoto 2021.) Pasilan naapuruustalo perustettiin vuonna 2008, jota edelsi aktiivinen alueen asukkaiden ja toimijoiden yhteinen vaikuttamistyö. Kun rahoitus lopulta saatiin, tilaa kehitettiin ja toimintaa suunniteltiin ja toteutettiin tiiviissä yhteistyössä alueen asukkaiden ja toimijoiden kanssa. (Väisänen, Immonen & Ojaksela 2011, 4–5.) Toimintaan osallistuneiden määrä on kasvanut vuosittain. Kun vuonna 2009 toiminnassa oli 9 240 käyntiä, oli vuonna 2019 käyntimääriä jo 40 053. Vuonna 2020 naapuruustalossa työskenteli vastaavan koordinaattorin lisäksi kaksi yhteisökoordinaattoria. Vakituisen henkilökunnan lisäksi erilaisissa tehtävissä on palkka- ja tukityöllistettyjä sekä työharjoittelijoita. (Haaksluoto 2020.)

Pasilassa naapuruustalon toiminta koostuu avoimesta olohuonetoiminnasta, erilaisista ryhmistä, retkistä ja tapahtumista, vapaaehtois- ja vertaistoiminnasta, maksuttoman tilan tarjoamisesta, alueellisesta verkosto- ja vaikuttamistyöstä, matalankynnyksen ohjaus- ja auttamispalvelusta, oppilaitosyhteistyöstä sekä työllistymistä edistävästä toiminnasta (Haaksluoto, Swanljung 2020b). Aukkaiden omaehtoisella ryhmätoiminnalla ja organisoidulla vapaaehtoistoiminnalla on tärkeä rooli talon toiminnassa. Vapaaehtoiset järjestävät esimerkiksi suomen kielen opetusta ja läksyäpua maahanmuuttajille. Toimintaan osallistuneiden asiakkaiden suullisten palautteiden mukaan vapaaehtoisten järjestämä tukitoiminta mahdollistaa oppimisen edistymisen ja helpottaa kotoutumista. Erityisesti vieraskielisten vanhempien lapsilla ei välttämättä ole mahdollista saada kotona apua läksyihin, sillä vanhempien suomen kielen puhe- ja kirjoitustaito saattaa olla heikko. (Warsame 2021.)

Toimintaa seurataan ja arvioidaan säännöllisesti, jotta voidaan saada tietoa kehittämistarpeista ja toiminnan vaikutuksista yksilöiden- ja yhteisöjen hyvinvoinnille. Tietoa kerätään muun muassa haastatteluilla, palautekyselyillä, palautelaatikolla ja suullisesti toiminnan yhteydessä. (Haaksluoto 2021.) Määrällinen tieto kertoo toiminnan volyyymistä, mutta laadullinen palaute tuo tässä yhteydessä paremmin esiin toiminnan merkityksen asiakkaille. Esimerkiksi vuonna 2020 palautteen jättäneistä asiakkaista 92 % koki toiminnan avoimeksi ja lisäävän mahdollisuuksia olla vuorovaikutuksessa eritaustaisten ihmisten kanssa. Suullisissa palautteissa ilmapiiriä kuvattiin hyväksyväksi ja ystävälliseksi. (Haaksluoto, Swanljung 2020b.)

Alla olevaan taulukkoon on koottu toiminnan laajuutta kuvaavaa määrällistä tietoa ja laadullista palautetta. Päätin käyttää pääosin vuoden 2019 arviointi- ja seurantatietoa, sillä vuonna 2020 koronapandemian vaikutukset rajoittivat ja muuttivat naapurustalon perinteistä toimintaa (Haaksluoto 2020).

Taulukko 1: Naapuruustalo Pasilan toimintamuodot, toiminnan laajuus ja vaikutukset (Haaksluoto 2020; Haaksluoto & Swanljung 2020b).

Toimintamuoto	Määrällinen tieto	Laadullinen palaute
Olohuone- ja kahvilatoiminta		99 % Naapuruustalo Pasilan kävijöistä on saanut iloa elämäänsä (2019). 85% koki toiminnan lieventävän yksinäisyyttä (vuosi 2020).
Ryhmätoiminta	Vakituisia ryhmiä 58, satunnaisia 55 (vuosi 2019)	68,8 % vastanneista koki saavansa ryhmän osallistumisesta vertaistukea (vuosi 2020).

Työllistymistä edistävä toiminta	15 henkilöä (mm. työkokeilut ja työharjoittelut, palkkatuetut/vuosi 2019)	87,5 % vastanneista koki, että valmiudet toimia suomalaisessa yhteiskunnassa olivat parantuneet (vuosi 2020).
Vapaaehtoistoiminta	25 vapaaehtoista (mm. terveysnurkka, suomen kielen opetus, keskustelukerho ja läksyapu.	
Ohjaus- ja auttamistoiminta (vuosi 2020)	Kielet ja käyntikerrat arabia (119 krt) somalia (82 krt) suomi (100 krt) Muut, englantia ja ruotsi (23 krt)	94 % koki saavansa tarvitsemansa avun.

2.2.2 Tapulikaupunki lähiönä

Pohjois-Helsingin Bändikoulu sai vuodelle 2020 yhdessä Kalliolan Settlementin kanssa rahoituksen Helsingin kaupungilta asukastalon perustamiseen. Asukastalon perustamista oli tätä ennen ehdotettu Helsingin Omastadi-palvelun osallistuvassa budjetoinnissa. (Kierikki 2020.) Asukastalon puolesta on vaikutettu myös aikaisemmin. Ensimmäinen aloite kaupunginvaltuustolle tehtiin vuonna 2016 (Helsingin kaupunginvaltuusto 2016). Asia nousi kunnallisvaltuustoon jälleen vuonna 2018, kun 15 valtuutettua esittivät asukas- ja yhdistystilojen hankeselvitystä Tapulikaupunkiin. Aloitteessa todettiin, että asukastaloa tarvitaan kipeästi muun muassa asukkaiden kokouksiin, yhdistysten ja seurojen käyttöön, erilaisiin harrastuspiireihin, eläkeläisille, asukkaiden tapahtumiin, erityisnuorisotyöhön, asuntoyhtiöille ja muille alueen toimijoille. (Emt., 2018.)

Lähiönä Tapulikaupunki kuuluu Koillis-Helsingin suurpiiriin ja on osa Puistolän peruspiiriä. Alueena Tapulikaupunki on suhteellisen monikulttuurinen. Tilastokeskuksen tiedoista käy ilmi, että Tapulikaupungin 9 000 asukkaasta vieraskielisten osuus oli vuoden 2020 alussa 23,6 %, kun koko Helsingissä maahanmuuttajataustaisia oli 16,5 % (Helsingin Kaupunki 2021b) ja Puistolän peruspiirissä vastaavasti 15,7 %. Suurin ikäryhmä, sekä suomea että muita kieliä äidinkielenään puhuvista, oli 35–64-vuotiaat. Lähiön ulkomaalaistaustaisista noin 41 % kuului tähän ikäluokkaan. Alueella asuu keskimääräistä enemmän Afrikasta ja Aasiasta muuttaneita (Tilastokeskus 2020).

Tapulikaupungin aluetta alettiin rakentaa 1970-luvulla. Sittemmin aluetta on täydennysrakennettu 1980- ja 2000-luvuilla. Lähiölle tunnusomaisesti alueen keskuksena toimii Puistolän juna-

aseman läheisyyteen sijoittuva “ostari”, jonka ympärille suurin osa palveluista on sijoittunut. Julkisia palveluja alueella ovat muun muassa kirjasto, nuorisotalo, peruskoulu, päiväkoti ja leikkipuisto, palvelutalo, terveyskeskus ja liikuntapuisto. Asuntokanta koostuu aseman seudun tiiviistä kerrostaloalueesta, pienkerrostaloista sekä uusista ja vanhoista omakotitalojen keskittymistä. Lisäksi alueella on Helsingin kaupungin vuokra-asuntoja (Tapulikaupunki-seura 2018). Alueella on käynnissä kaupungin toimeenpanema uudisrakentaminen, jonka tarkoituksena on keskittää peruskoulutus, alueen varhaiskasvatuksen ja nuorisotyön palvelut sekä kirjasto Suuntimopuistoon rakennettavaan uuteen rakennukseen (Helsingin kaupunki 2020b).

Tapulikaupunkia on leimannut levottoman lähiön maine 80-luvulta saakka (mm. Kansalaismuisti). Internetin keskustelupalstoilla erityisesti ostarin alue leimataan aukioksi, jossa huono-osaisuus näkyy päivittäin (mm. Vauva.fi 2019). Puistolalaiset ja Tapulikaupungissa asuvat jakavat tiivisti alueen palveluita. Huomionarvoista on, miten sosiaalisen median keskusteluissa Tapulikaupunkia kerrostalovaltaisena lähiönä verrataan ongelmalähiöksi, kun taas viereistä Puistolalan omakotitalovaltaista asuinalueita kuvataan rauhallisena. Junnilaisen (2019, 10–12) mukaan tällainen jakauttava keskustelu vahvistaa lähiöihin liitettyä ongelma-keskeisyyttä ja luo huono-osaisuuden toiseuttavaa kokemusta alueen asukkaille.

Tapulikaupungissa asukkaiden tarpeita asukastalon toiminnalle on kerätty syksystä 2019 lähtien. Tarvekartoituksessa korostui kulttuuri- ja liikuntatoiminta, asukasyhteisöjen ja lapsiperheiden tekemiseen ja tapaamiseen soveltuvat tilat, esteettömyys ja olohuonemaisuus sekä mahdollisuus tavata muita alueen asukkaita. Syksyyn 2020 mennessä toiveensa kertoneista asukkaista arviolta 70 % oli suomea puhuvia 40–65-vuotiaita naisia. (Kierikki 2021.)

Alueella on toteutettu myös muita kyselyjä. Helsingin kulttuurikeskuksen toimeksiannosta Humanistinen ammattikorkeakoulu toteutti alueella asukaskyselyn, jolla kartoitettiin eri-ikäisten tarpeita kulttuuritoiminnasta (Lindholm & Päiviö-Häkämies 2020). Selvityksen perusteella Tapulikaupunki otettiin myöhemmin mukaan Helsingin malliin, jossa kulttuurimäärärahoja kohdennetaan tietyille alueille (Helsingin kaupunki 2021c). Tapulikaupunkiin sijoittuu lisäksi kaksi Humanistisen ammattikorkeakoulun opinnäytetyötä, joista toisessa kehitettiin alueen kirjastoon varhaisnuorisotoimintaa ja toisessa asuinalueita esittelevät Mun Tapuli -kulttuurikävelyt (mm. Salonen 2017).

2.3 Opinnäytetyön rakenne, rajaus ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyöni on tutkimuksellinen kehittämisprosessi, jonka tutkimusstrategiaksi valitsin laadullisen tapaustutkimuksen (Laine ym. 2007, 9; Toikko, Rantanen 2009, 22). Teoreettisessa osuudessa tarkastellaan sosiaalipedagogiikan ja yhteisötyön kontekstista asukastalotoiminnan käsitettä ja asukastalotoimintaan liitettyjä yksilön ja yhteisöjen hyvinvointia edistäviä tekijöitä. Sosiaalipedagoginen näkökulma korostaa tässä yhteydessä yksilön, yhteisöjen ja yhteiskunnan hyvinvoinnin erottamatonta suhdetta (Nivala, Ryyänen 2019, 16–17).

Opinnäytetyössä asukas- ja naapuruustalot edustavat sosiaalipedagogista yhteisötyön menetelmää, jonka avulla vahvistetaan paitsi yksilön hyvinvointia, myös yksilöiden edellytyksiä toimia yhteisöissä ja yhteiskunnassa. Yhteisöllisyys ja naapuruus näyttäytyvät yhteiskunnallisena kysymyksenä, joita vahvistamalla voidaan vaikuttaa ajankohtaisina pidettyihin kysymyksiin kuten vastakkainasettelun lisääntymiseen, maahanmuuttajien Suomeen kotiutumisen haasteisiin ja segregaatiokehitykseen (mm. Nevalainen 2020). Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, millainen asukastalotoiminta edistää alueellista yhteisöllisyyttä ja somalia äidinkielenään puhuvien naisten kiinnittymistä omaan asuin ympäristöön ja näin suomalaiseen yhteiskuntaan.

Työn laadullinen aineisto koostuu syksyllä 2020 toteutetuista puolistrukturoiduista teemahaastatteluista (9). Haastattelut toteutettiin somalia äidinkielenään puhuville äideille. Haastatelluista neljä edusti Naapuruustalo Pasilan aktiivista kävijää ja loput viisi tapulikaupunkilaisia asukkaita, jotka eivät käyttäneet säännöllisesti minkään asukas- tai naapuruustalon palveluja. Rajauksesta huolimatta tarkoituksena ei ole kategorisoida somalia äidinkielenään puhuvia naisia omaksi ryhmäkseen, vaan etsiä yhtäläisyyksiä haastateltujen naisten elämäntilanteista ja hyvinvointia lisäävistä tekijöistä. Rajaus somalitaustaisten naisten haastatteluihin tehtiin, sillä taustamaanosittain tarkasteltuna somalit ovat Suomessa neljänneksi suurin ulkomaalaistaustaisten ryhmä (Tilastokeskus 2019) ja somaleiden parissa esiintyy muita maahanmuuttajaryhmiä enemmän eristäytymistä kantaväestöstä ja syrjinnän kokemuksia (Perhonemi & Jasinskaja-Lahti 2006, 49–50, 98). Maahanmuuttajalla tarkoitetaan tässä yhteydessä henkilöä, joka on syntynyt ulkomailla (Saukkonen 2020, 22).

Yhteisöpedagogina minua kiinnostaa asukastalotoiminnan mahdollisuudet vahvistaa yhteisöllisyyden kokemusta sosiaalisessa asuin ympäristössä, sillä näin voidaan paitsi lisätä yksilöiden hyvinvointia myös vaikuttaa muuttopäätöksiä ohjaaviin tekijöihin ja siten hidastaa asuinalueiden eriarvoistumiskehitystä.

Naapuruustalo Pasila valikoitui tapaukseksi, sillä toiminnan on todettu tuloksekkaasti lisänneen siellä asioivien somalinkielisten naisten hyvinvointia (Haaksluoto 2021). Naapuruustalo Pasilan asiakkaiden haastatteluissa keskityttiin kartoittamaan toiminnan vaikutuksia naisten hyvinvointiin ja yhteenkuuluvuutta lisääviä naapuruustalon käytänteitä. Tapulikaupungissa asuvien naisten haastatteluissa keskityttiin kartoittamaan hyvinvoinnin kokemusta ja tarpeita asukastalotoiminnalta. Tapulikaupungin asukastalo edustaa tässä yhteydessä kehittämisen kohdetta, johon Pasilan tapauksesta etsittiin mallinnettavissa olevia tekijöitä.

Tutkimuskysymykset:

Pasilassa:

- Miten Naapuruustalon toimintaan osallistuminen on lisännyt hyvinvointia?
- Millaiset käytänteet lisäävät yhteisöllisyyttä Naapuruustalossa?
- Mitkä tekijät Naapuruustalon toiminnassa lisäävät kiinnittymistä naapurustoon?

Tapulikaupungissa:

- Mistä hyvinvointi koostuu?
- Millaisia palvelutarpeita Tapulikaupungin somalinkielisillä naisilla on?
- Miten asukastalotoiminta voi edistää kiinnittymistä naapurustoon?

3 ASUKASTALOTOIMINNALLA HYVINVOINTIA

Hyvinvointi on käsitteenä laaja. Huppertin mukaan subjektiivisen hyvinvoinnin kokemus edellyttää sosiaalista kanssakäymistä muiden ihmisten kanssa. Hyvinvoinnin kokemukseen vaikuttavat yksilön henkilökohtaiset tuntemukset ja valmiudet toimimiseen sekä henkilöiden välisissä suhteissa rakentuva yhteisöön kuulumisen tunne, kokemuksellisuus ja toimijuuden mahdollisuudet. (Simpura & Uusitalo 2011, 126–127.) Naapuruus- ja asukastalotoiminnan vaikutuksia hyvinvoinnin kokemukseen tuleekin tarkastella yksilö- ja yhteisötasolla. Vaikuttavuuden tasot limittyvät toisiinsa, sillä yksilön hyvinvoinnin lisääntyessä parantuvat edellytykset toimia yhteisössä ja yhteiskunnassa.

Henkilökohtainen hyvinvoinnin tuntemus edellyttää optimismia ja omanarvontunnetta, kun yksilöiden välisessä kanssakäymisessä keskiössä on osallisuuden tunteen rakentuminen ja sosiaalinen tuki. Oman toimijuuden kokemuksessa keskeistä on autonomia ja tarkoituksellisuuden tunne ja henkilöiden välisessä toimijuudessa sosiaalinen sitoutuminen ja välittäminen muista. (Simpura & Uusitalo 2011, 126–127.) Jaottelun lähtökohtana ei ole yksilön itsensä vastuuttaminen ja vastuuta tulee tarkastella suhteessa yksilön voimavaroihin.

Taulukko 2. Subjektiivisen hyvinvoinnin osat Huppertin mukaan (Simpura & Uusitalo 2011, 126–127).

Subjektiivinen hyvinvointi	Henkilökohtainen	Henkilöiden välinen
Tuntemus	Tyytyväisyys: positiivinen/negatiivinen tunne Optimismi Omanarvontunne	Kuuluminen johonkin Sosiaalinen tuki Sosiaalinen tunnustus Yhteiskunnallinen edistys
Toimiminen	Autonomia Kompetenssi Kiinnostus oppimiseen Päämääräorientoituneisuus Tarkoituksen tunne Toipumiskyky	Sosiaalinen sitoutuminen Välittäminen muista Altruismi

3.1 Merkitys henkilökohtaiselle hyvinvoinnille

Sosiaalipedagogisesti asukastalotoiminnan tavoitteeksi on yksilötasolla vakiintunut elämänhallinnan, osallisuuden tunteen ja aktiiviseen kansalaisuuteen kasvun tukeminen (Nivala, Rynä-

nen 2019, 57). Tavoitteen taustalla on sosiaalipedagoginen ihmiskäsitys ihmisestä yhteisöllisenä olentona, joka tarvitsee yhteisöä kasvaakseen täyteen potentiaaliinsa. Hyvän elämän nähdään muodostuvan paitsi kyvystä hallita ja rakentaa omaa yksilöllistä ja ainutlaatuista elämää, myös osallisuudesta yhteisöön, ja mielekkäästä yhteiselämästä. (mt., 91.)

Arjen hyvinvoinnin kokemus liittyy vahvasti yksilön elämäntilanteiden kokemukseen, joka rakentuu yksilön kyvystä ja mahdollisuuksista hallita omaa ajankäyttöään, tehdä itseä koskevia päätöksiä ja toimia vapaaehtoisesti sekä elämän eri osa-alueiden tasapainosta (Raijas 2011, 250–251). Sosiologi Antonovskyn mukaan elämäntilanteita liittyy vahvan koherenssin tunne (*sense of coherence, SOC*), jonka syntyyn vaikuttavat ulkoiset ja sisäiset voimavarat. Ulkoisia voimavaratekijöitä ovat muun muassa sosiaaliset siteet ja suhteet sekä mahdollisuus koulutukseen. Sisäisiä tekijöitä edustavat esimerkiksi vuorovaikutustaidot ja tarkkaavaisuus. Vahvan koherenssin omaava henkilö uskoo itseensä ja kykyyn selviytyä erilaisissa elämäntilanteissa. Positiiviset selviytymiskokemukset vahvistavat yhä edelleen uskoa omiin mahdollisuuksiin, minkä myötä yksilön hyvinvointi ja koherenssi kasvavat. (Aalto 2013, 66; Super, Wagemakers, Picavet, Verkooijen & Koelen 2015, 870.) Vahvan koherenssin tunteen on havaittu lisäävän psyykkistä ja fyysistä hyvinvoinnin kokemusta (mm. Tenkula-Taskinen 2017, 11).

Setlementtipohjaisissa naapuruustaloissa tavoitteena on tukea yksilön hyvinvointia kokonaisvaltaisesti. Elämäntilanteita lähdetään rakentamaan perustasolta. Tärkeänä palveluna asiakkaat mainitsevat lakisääteistä palvelua täydentävän matalan kynnyksen ohjaus- ja auttamistoiminnan, jossa tavoitellaan konkreettisia ratkaisuja asiakkaan arjen ongelmiin. Ongelmat ovat moninaisia, mutta yleisimmin apua pyydetään sähköisessä asioinnissa, asumiseen liittyvissä kysymyksissä ja sosiaalipalveluihin ohjautumisessa. (Haaksluoto 2021.) Asiakkaan kohtaaminen perustuu luottamuksen rakentamiseen asiakkaan ja koulutetun työntekijän välille. Parhaimmillaan luottamus madaltaa asiakkaan kynnystä kertoa ongelmistaan, jolloin asukastalon työntekijällä on aito mahdollisuus tarjota yksilöityä tukea. (Aalto 2013, 76–77.)

Naapuruustaloissa keskeinen työtä ohjaava periaate on asiakkaan oman osallistumisen ja toimijuuden tukeminen. Autettavaa ei nähdä tai käsitellä passiivisena auttamisen kohteena vaan sosiaalista todellisuuttaan elävänä yksilönä. Tavoitteena on yksilön subjektiivisuuden vahvistaminen ja voimaantuminen (*empowerment*). Voimaantuminen nähdään yksilön henkilökohtaisena sisäisenä prosessina. Yksilön osallistumista tavoitteellisesti tukemalla vahvistetaan yksilön hal-

linnan tunnetta omasta elämästään, kykyä ymmärtää itseään ja omia valintojaan sekä merkityksellisyden tunnetta, jonka ansiosta elämänhallinnan tunne vahvistuu. (Nivala, Ryyänen 2019, 196–198.) Voimaantumisen prosessia voisikin verrata matkaksi kohti subjektiivisen hyvinvoinnin kokemusta, sillä käsitteen sisällössä on selkeitä yhtymäkohtia Huppertin ajatukseen hyvinvoinnin nelikentästä (taulukko 2).

Naapuruustaloissa arjen toiminta perustuu sosiaalisesti ja fyysisesti turvalliseksi rakennettuihin kohtaamisiin asiakkaiden tai asiakkaan ja työntekijän välillä sekä asiakkaiden paikalliseen yhdessä toimimiseen. Asiakkaan ja työntekijän kohtaaminen voi olla matalankynnyksen ohjaus- ja auttamistoiminnan lisäksi esimerkiksi kuulumisten vaihtoa, omaehtoisen toiminnan suunnittelun tukemista tai ohjauksellisia tilanteita. Asiakkaiden väliset kohtaamiset vaihtelevat ohjauksellista toiminnasta spontaaneihin tilanteisiin. (Haaksluoto 2021.)

Yhdessä toimimista edustaa esimerkiksi omaehtoinen ryhmätoiminta, jossa ryhmällä on yhteisiä tavoitteita ja motivaatiota tehdä yhdessä (Kotiranta, Virkki 2011, 125). Kuten aiemmin todettiin, yksilön subjektiivisen hyvinvoinnin kokemus edellyttää sosiaalisia suhteita ja kuulumisen tunnetta. Tässä yhteydessä on syytä korostaa työntekijöiden roolia turvallisen ja psyykkisesti esteettömän yhteisön ja tilan luomisessa, jotta osallistuminen omana itsenään on mahdollista erilaisille ihmisille. Yhteisön muodostuminen edellyttää työntekijältä asiantuntemusta ja taitoa tukea asiakkaiden välistä dialogista vuorovaikutusta ja rakentaa osallisuutta tukevaa toimintakulttuuria. Ryyänen (2016, 136–137) mukaan dialoginen vuorovaikutus on vastavuoroista tasavertaista keskustelua, joka rakentaa keskinäistä yhteisymmärrystä. Dialogisen vuorovaikutuksen kasvattavana vaikutuksena on empatiakyvykkyyden lisääntyminen ja vuorovaikutus- ja yhteistoimintataitojen vahvistuminen sekä sosiaalisen pääoman karttuminen, jotka lisäävät demokratiakyvykkyttä eli yksilön edellytyksiä osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnassa yhteistä hyvää tavoitellen.

Asukastalotoiminnan vaikuttavuutta on selvitetty useissa opinnäytetöissä ja Helsingin sisäisissä raporteissa ja yhteenvedoissa. Helsingin kaupunki (2014, 6) julkaisi vuonna 2014 selvityksen ylläpitämiensä asukastalojen toiminnan vaikutuksista kävijöiden hyvinvointiin. Selvityksessä toiminnan pääkohderyhmiksi todettiin alueiden ”päiväväestö” - nuoret työttömät, eläkeläiset, mielenterveys- ja päihdekuntoutujat, maahanmuuttajat, pitkäaikaistyöttömät sekä sosiaalista kuntoutusta tarvitsevat. Käytännössä myös setlementtipohjaisissa naapuruustaloissa arviolta 80 % asiakkaista kuuluu näihin ryhmiin huolimatta siitä, että toiminta on kaikille alueen asukkaille

avointa eikä kohderyhmiä tuoda erikseen esiin esimerkiksi markkinoinnin yhteydessä. Yksi merkittävä syy tähän on oletettavasti toiminnan aukioloajat, sillä naapuruustalo on pääosin auki arkisin klo 16 saakka. Iltaisin ja viikonloppuisin naapuruustalossa kokoontuu yhdistysten ja asukkaiden omia ryhmiä, mikä laajentaa talon käyttäjien kohderyhmää. Naapuruustalo Pasilan toiminta tavoittaa yllä mainittujen kohderyhmien lisäksi lapsia ja nuoria, sillä tiloissa toimii Helsingin kaupungin lapsiperheille toimintaa tarjoava leikkipuisto Lehdokki ja Itä-Pasilan sosiaalisesta nuorisotyöstä vastaava Loisto Settlementti, joiden kanssa tehdään aktiivista yhteistyötä. (Haaksluoto 2021.)

Helsingin asukastalotoiminnan merkitystä kävijöiden hyvinvointiin, toimijuuteen ja osallisuuden avataan Hannulan ja Kolarin (2019, 29–34) opinnäytetyössä, joka toteutettiin yhteistyössä Helsingin kaupungin kanssa. Tutkimuksessa haastatellut kuvaavat asukastaloa paikkana, joka lisää kiinnittymistä omaan asuinympäristöön, luo uusia sosiaalisia suhteita ja tuo merkityksellistä sisältöä arkeen.

Seuraavaan taulukkoon on koottu Helsingin kaupungin ylläpitämien asukastalojen työntekijöiden ja käyttäjien esiin tuomia hyötyjä:

Taulukko 3. Asukastalotoiminnan hyödyt kaupungille ja kuntalaisille. Lähde: Helsingin kaupunki 2014. Sosiaali- ja terveysviraston asukastalotyö. Henkilöstön ja käyttäjien näkemys.

Hyödyt kaupungille	Hyödyt kansalaisille
Sosiaalialan keskitetty erityisalan ammattilaisuus, laatutakuu ja jatkuvuus	Matalan kynnyksen toimintaperiaatteen mukaiset maksuttomat palvelut ja toimitilat asuinalueella
Työtoimintapaikkoja	Sosiaalialan tuki ja palveluohjaus
Jalkautuvan työn tuki	Mahdollisuus asioida anonyymisti
Sähköisen asioinnin tuki	Vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksia ja tuki
Erityisryhmille kohdennettu toiminta	Maksuttomat toimintatilat
Kaventaa hyvinvointieroja, huomioi yhdenvertaisen kansalaisuuden	Työtoiminnalla monipuolista toimintaa ja osallistumismahdollisuuksia
Huomioi syrjäytymisvaarassa olevat ja erityisryhmät	Tietoa ajankohtaisista asioista
Kustannustehokkuus	Jalkautuvan sosiaalialan työn palvelutarjonta
Valmiit olemassa olevat verkostot	Erityisryhmätoiminta
Kolmannen sektorin kumppanuudet	Vaikuttamisen väyliä
Tiedon siirtyminen oikeille tahoille	Sähköisen asioinnin tuki ja opastus
Maahanmuuttajien integraation vahvistaminen	Kokemus asukasosallisuuden ja yhteisöllisyyden yhdenvertaisesta vahvistumisesta
Omahoidon ja elämänhallinnan vahvistaminen	Yhteisön ja vertaisten tuki, henkilökohtainen voimaantuminen

3.2 Naapuruus ja hyvinvointi

Kotimaisten kielten keskus määrittelee naapurin henkilöksi, joka asuu fyysisesti lähellä (2020). Viime vuosina naapuruus on käsitteenä laajentunut viittaamaan jaetun fyysisen ympäristön lisäksi yhteenkuuluvuuden tunteeseen perustuviin luonnollisiin yhteisöihin (mm. Järg-Tärno 2014). Oikeusministeriön alainen Rikoksantorjuntaneuvosto asetti vuosille 2012–2014 eri alojen asiantuntijoista koostuvan Naapuriapu-työryhmän kartoittamaan naapuriavun toimivia käytänteitä. Työryhmässä naapurit määriteltiin ”kanssaihmisiksi, joilla on yhteys toisiinsa eri elämäntilanteissa. (emt., 8.) Naapuriapu-työryhmässä yhteisöllisyyttä ja naapuruutta käsiteltiin turvallisuuspoliittisena kysymyksenä. Ryhmä katsoi, että tukemalla asuinalueiden asukkaiden yhdenvertaisia kohtaamisia ja ymmärrystä lisäävää yhdessä tekemistä, voidaan rakentaa erilaisen ihmisten välistä sosiaalista luottamusta ja turvallisuuden tunnetta asuinympäristössä. (emt., 20.) Kalliolan strategiassa vuosille 2020–2025 naapuruutta kuvataan mielentilana, joka syntyy yhdessä tekemisen ilosta, keskinäisestä solidaarisuudesta ja luottamuksesta. Naapuruuden katsotaan olevan tapa olla ja elää vastavoimana kaupungistumisen tuomiin syrjäyttäviin lieveilmiöihin kuten yksinäisyys, juurettomuus ja turvattomuus. (Kalliola 2021b.)

Sosiaalisen segregaaation on havaittu lisäävän myötätunnon puutetta. Professori Juho Saari (2019, 53; 2020, 145–147) puhuu erilaisten ihmisten kohtaamattomuuden luomista empatiakuiluista, joka johtaa ennakkoluulojen ja vastakkainasettelun lisääntymiseen. Kohtaamisten merkitys korostuu myös Jenssenin ja Pedersenin kontaktiteoriassa, jonka mukaan ennakkoluulot vähenevät mitä syvemmin eri väestöryhmät ovat keskenään tekemisissä (Sjöblom-Immala 2012, 29). Brownin mukaan kontaktien vaikuttavuus ennakkoluulojen purkamiselle edellyttää sosiaalista tukea, tasavertaista asemaa ja kohtaamisten toistuvuutta (Liebkind, Haaramo & Jansinkaja-Lahti 2000, 57–58). Erilaisten väestöryhmien kohtaamisen merkitys on tärkeää tunnistaa, sillä sosiaalinen segregatio vähentää erilaisten ihmisryhmien kohtaamisia automaattisesti esimerkiksi asuinalueilla, jolloin erilaisten väestöryhmien kohtaamiseksi tarvitaan naapuruutta luovaa toimintaa ja koordinaatiota.

Turvallisuudentunnetta lisäävää samaistuttavuutta voidaan vahvistaa naapuruston asukkaiden yhteistoiminnalla ja keskusteluyhteyttä vahvistamalla, jotta turvattomuutta aiheuttava tuntemus vieraudesta hälvenee ja asuinalueen asukkaat voivat kokea samaistumisen kohteita eri kulttuuritaustoistaan huolimatta. (Järg-Tärno 2014, 11–13; Wallin & Rosendahl 2017, 97.) Katson,

että tavoitteena on ennalta oletetun erilaisuuden sijaan yksilöiden kohtaaminen. Tällöin kohtamisen näkökulmana ei ole suvaitsemaan oppiminen, jonka logiikka sisältää ennalta päätetyn ajatuksen erilaisuudesta ja jakaa yksilöt ”meihin” ja ”muihin”, jolloin suvaitsemme suvaita ”muita” (Lehtonen & Löytty 2003, 8). Turvallisuudentunnetta voidaan tarkastella sosiaalisen koheesion näkökulmasta, jolla tarkoitetaan yhteisön yhteenkuuluvuuden ja kiinteyden astetta. Vahvan sosiaalisen koheesion omaavassa naapurustossa asukkaat kokevat osallisuutta asuinalueen asukkaisiin; tunnetta olevansa osa yhteisöä, tulevansa nähdyksi, kuulluksi ja tunnustetuksi omana itsenään sekä mahdollisuuksia vaikuttaa ja ottaa vastuuta. (Rouvinen-Wilenius 2014, 51–52; Nivala, Ryyänen 2019, 138–139). Vahvan sosiaalisen koheesion kehittyminen vaatii alueellista yhteisöllisyyttä, joka Birckin mukaan (2020, 46) tarvitsee esteettömän yhteisöllisyyden rakenteita; yhteistä tekemistä vahvistavaa koordinaatiota, naapuruutta vahvistavaa vuorovaikutuskulttuuria, jäsenten vaikuttamismahdollisuuksia ja monipuolista yhteistoimintaa. Yksilöillä on erilaisia valmiuksia toimia yhdessä ja kiinnostuksenkohteet vaihtelevat. Siksi alueellista yhteisöllisyyden rakentumista tulisi tukea yksilö- ja yhteisötasolta moniammatillisissa tiimeissä erityisesti sosioekonomisesti huonommin voivilla alueilla.

Yksilötasolla setlementtipohjaisissa naapuruustaloissa työntekijöiden yhteisöpedagoginen rooli on vahvistaa asiakkaiden rohkeutta, halua ja valmiuksia yhteistoimintaan sekä luoda yhteisöön kiinnittymistä tukevia käytänteitä (Nivala, Ryyänen 2019, 139). Yhteisötasolla käytänteillä luodaan yhteisesti jaettuja normeja ja merkityksiä, jotka toimivat yhdessä toimimisen perustana luoden osaltaan eritaustaisten kävijöiden välille sosiaalista samankaltaisuutta ja jaettua todellisuutta (Vilkama, Ahola & Vaattovaara 2016, 74–75). Yhteisesti päätetyt ja jaetut normit, käytännöt sekä arvot vahvistavat tunnetta yhteisestä tilasta ja yhteenkuuluvuuden tunnetta (Krok 2008, 207; Laine 2005, 188–193). Voidaan puhua kollektiivisesta sitoutumisesta, jolloin yhteisesti hyväksytyt ja jaetut eetokset parhaimmillaan ohjaavat kävijöitä toimimaan yhteisöllisesti (Tuomela, Mäkelä 2011, 102–103). Kääntöpuolena on mahdollinen uusien jäsenten korkeampi kynnys liittyä mukaan toimintaan ja päästä osaksi yhteisöä. Asukastalojen yhteisöllisyyttä tarkastelevissa tutkimuksissa onkin päädytty suosittelemaan asukastaloihin koordinaattoria, jonka tehtävänä on yhdenvertaisuuden edistäminen. (Birck 2020, 46.)

Yhteisöpedagogin ydinosaamista tässä kontekstissa ovat yksilön tarpeiden ja todellisuuden tunnistaminen ja prosessien suunnittelu ja johtaminen, joilla yhteisesti jaettua todellisuutta rakennetaan. Tämä tuo mukanaan sosiaalipedagogisen vastuun, sillä ilman kulttuurisensitiivistä työtettä vaarana on toiseuttavien ja osattomuutta luovien rakenteiden ylläpitäminen (mm. Nivala,

Ryynänen 2019, 140–141). Kulttuurisensitiivisyydellä viitataan kykyyn ymmärtää ja hahmottaa eri kulttuureista ja etnisistä taustoista tulevien kokemusmaailmaa sekä toisaalta taas mahdollisuutta tulla kuulluksi ja nähdyksi eri kulttuuriympäristöissä (THL 2021). Yhteisötasolla asukastalon rooli naapurustossa onkin tarjota asukkaille turvallinen tila ja rakenteet kohtaamiseen ja yhdessä toimiseen, jotta sosiaalinen koheesio voi kasvaa. Setlementtipohjaisissa asukastaloissa tavoitteena on lisäksi vahvistaa asukkaiden osallisuutta kaupunginosaan sekä aktiivista kansalaisuutta eli yksilön kiinnittymistä ja mahdollisuuksia toimia yhteisöissä ja yhteiskunnassa. Näkökulma on keskeinen toimivan demokratian ja kansalaisyhteiskunnan kannalta, jos ajatellaan sen perustuvan yhteiskunnan jäsenten kykyyn vuorovaikuttaa ja edistää yhteistä hyvää.

3.3 Segregaatio ja eriytymisen vaikutukset

Väestöryhmien voimakasta alueellista eriytymistä kutsutaan segregaatioksi. Segregaatio kategorisoidaan tyypillisesti sosioekonomisten, demografisten ja etnisten tekijöiden mukaan. (Sjöblom-Immala 2012, 25; Hirvonen 2019.) Väestöryhmien sosioekonomisella keskittymisellä tarkoitetaan tulo- ja koulutustasoltaan poikkeavien kotitalouksien sijoittumista omille alueilleen. Demografisella keskittymisellä viitataan tilanteeseen, jossa iältään ja elämänvaiheiltaan erilaiset kotitaloudet sijoittuvat asumaan omille asuinalueille. (Vilkama 2011, 24–25.) Segregaatioon sisältyy negatiivinen lataus, sillä tietynkaltaisen väestöryhmän alueellisen keskittymisen ja toisaalta erilaisten väestöryhmien erkaantumisen toisistaan katsotaan luovan eriarvoisuuden kokemusta ja heikentävän yhteiskunnallista luottamusta. Erkaantumisella viitataan siihen, etteivät erilaiset väestöryhmät kohtaa, jolloin ei synny yhteisiä elämis- ja kokemusmaailmoja. (esim. Saari 2017; Krok 2008, 206.) Erilaisten väestöryhmien sosiaalinen etäisyys eli luonnollisten kohtaamisten puute heikentävät ymmärrystä erilaisuudesta. Segregaation onkin havaittu edistävän eri ryhmien välille syntyviä ennakkoluuloja ja rasismia. (Krok 2008, 206.) Syrjinnän ja rasismin kokemukset heijastuvat negatiivisesti hyvinvoinnin kokemukseen ja terveydentilaan ja voivat siten heikentää yksilön mahdollisuuksia kotiutua (Saukkonen 2020, 86; Rask, Castaneda 2019, 239).

Pariisia ja Chicagoa tutkineen Wacquantin havainto vahvistaa samaa ilmiötä. Hän havaitsi, että keskiluokan parissa huonomaineisten lähiöiden ongelmat liitettiin yksilöiden sosiaalisiin ongelmiin rakenteellisten ongelmien sijaan, mikä sai lähiöiden asukkaat kokemaan syyllisyyttä ja häpeää (Wallin & Rosendahl 2017, 78). Saari puhuu empatiakuilusta ja solidaarisuusvajeesta,

jotka murentavat emotionaalista yhteenkuuluvuuden tunnetta (2020, 145–147). Yksilötasolla eriarvoisuus ja sen kokemus heijastuvat yksilön koettuun hyvinvointiin, jonka tunnistetaan lisäävän sosiaali- ja terveystalouden kysyntää, syrjäytymisen riskiä ja osattomuuden tunnetta (Roivainen 2016, 123). Eriarvoisuuden kaventamisella on siten merkittävä rooli kansalaisten hyvinvoinnin vahvistajana ja mahdollistajana (mm. Aalto 2013, 72; Kajanoja & Hagfors 2011, 207–208).

3.3.1 Helsingin segregaatiokehitys ja etninen eriytyminen

Euroopan mittakaavassa Helsingissä on onnistuttu verrattain hyvin estämään alueiden segregaatiota ja etnistä eriytymistä (Hirvonen 2019). Helsingissä sosioekonominen segregaatio on kiihtynyt 2000-luvulla, ja alueiden väestöpohjan sosioekonomiset erot ovat alkaneet kasvaa. Helsingistä on löydettävissä yksittäisiä lähiöitä, joissa huono-osaisuutta on kasautunut ja asukkailla on keskimääräistä enemmän työttömyyttä sekä matalampi tulo- ja koulutustaso. Nämä alueet sijoittuvat pääsääntöisesti itäiseen ja koilliseen Helsinkiin. (Helsingin kaupunki 2020a, 51.) Mediassa segregaation vaikutuksista Helsingissä on uutisoitu muun muassa asuinalueiden asuntojen hintaeroina (Helsingin sanomat 13.11.2020), hyvätuloisten keskittymisellä tietyille asuinalueille (mt., 17.10.20) ja vanhempien koulushoppailuna (mt., 31.5.2021). Etninen eriytyminen Helsingissä on lisääntynyt viimeisen kymmenen vuoden aikana ja maahanmuuttajaväestöä on keskittynyt yhä enemmän tietyille asuinalueille. Vahvinta eriytyminen on suomalais-syntyisten ja ulkomaalaistaustaisten lapsiperheiden välillä. (Hirvonen 2019; Valtioneuvosto 2021, 36). Korkeimmillaan vieraskielisiä asukkaita on asuinalueen väestöstä 34–38 %, kun pienemmällä vieraskielisten osuus on 5 % (Helsingin kaupunki 2019).

Alueiden eriytymiseen vaikuttavia tekijöitä on tutkittu esimerkiksi kartoittamalla Helsingin sisäistä muuttoliikettä ja muuttopäätösten syitä. Vilkan, Aholan ja Vaattovaaran (2016, 43–45.) selvityksessä havaittiin, että Helsingin sisäisessä muuttoliikkeessä hakeudutaan hanakasti alueille, joiden sosioekonominen rakenne koetaan omaa tilannetta vastaavaksi. Muita syitä muuttopäätökselle olivat asumisen kustannukset ja sosiaalisen ympäristön koettu laatu kuten rauhallisuus ja turvallisuus, siisteys ja mainetekijät. Yhtenä taustatekijänä segregaatioon pidetään taloudellisia resursseja, jolloin yksilön taloudelliset resurssit ohjaavat muuttopäätöstä. Käytännössä segregaatio näkyy tällöin keskiluokan muuttamisena pois heikoiksi kokemiltaan

alueilta, jolloin hyvä- ja huono-osaisuus keskittyvät alueellisesti ja alueet eriarvoistuvat entisestään. (Sjöblom-Immala 2012, 26.)

Somaleiden parissa asutokunnat ovat verrattain suuria. Vuonna 2016 kolmannes asui vähintään kuuden hengen asutokunnassa (Saukkonen 2020, 52). Noin 64 % asui ARA-vuokra-asunnoissa, jotka on ensisijaisesti tarkoitettu heille, joilla on vaikeuksia saada asuntoa vapailta asuntomarkkinoilta (mt., 49–51). Helsingissä segregatiota onkin pyritty ehkäisemään ja korjaamaan aluesuunnittelulla ja asuntopolitiikalla, jotta asuinalueiden asutokanta ja palvelut houkuttelisivat monipuolisesti erilaista väestöä ja vähentäisi keskittymistä (Vilkama, Hirvonen 2018).

Helsingissä monietniseen naapurustoon suhtaudutaan pääosin myönteisesti. Huomionarvoista kuitenkin on, että suhtautuminen muuttuu, jos muuttaja kokee itsensä osaksi vähemmistöä (Vilkama 2016, 72). Monikulttuurisuuden ongelmiksi kuvataan vierauteen liittyviä pelkoja, stereotyyppioita ja kanssakäymisen haasteita. Samankaltaisuutta luovien tekijöiden kaipaaminen vaikuttaa liittyvän tuttuuteen ja sen luomaan illuusioon turvallisuudentunteesta (mt., 66, 74–75.). Samankaltaisuuksien hakemista voidaan pitää luonnollisena, sillä ihmisellä on luontainen halu ja tarve kuulua johonkin (Nivala, Ryyänen 2019, 140). Rasikankaan mukaan lievänä ilmiönä etnisessä eriytyemisessä voidaan nähdä myös positiivisia piirteitä, jolloin etnisuus rikastuttaa ja monimuotoistaa asuinalueita sekä maahanmuuttajille luonnollisesti rakentuvat yhteisöt tarjoavat vertaistukea ja edistävät kotoutumista (Sjöblom-Immala 2012, 26). Havaintoa tukee Open Society Foundationsin (2014, 13) selvitys somaleiden elinolosuhteista Helsingissä. Selvityksen mukaan etninen keskittyminen ja somalinkielisten suuri määrä Helsingissä toi somalinkielisille osaltaan turvaa ja loi keskinäistä yhteisöllisyyttä.

3.3.2 Kotoutuminen ja kotiutuminen

Kotiutumisella tarkoitetaan tässä yhteydessä maahanmuuttajataustaisen henkilön omaa kokemusta siitä, että on löytänyt oman paikkansa olla ja toimia suomalaisessa yhteiskunnassa. Suomalaisessa maahanmuuttopolitiikassa ja viranomaisten määritelmässä käytetään yleisesti suomalaista versiota integraatiosta eli kotoutumisen käsitettä (Perhoniemi, Jasinskaja-Lahti 2006, 13), jonka keinot ja onnistumisen mittarit määritellään valtion tasolla kotoutumislaisilla. Nämä

mittarit voivat kuitenkin erota maahanmuuttajan itsensä kokemuksesta, minkä vuoksi eron tekeminen käsitteiden kesken on tärkeää.

Laki kotoutumisen edistämisestä (2010/1386) määrittelee, että lain tarkoituksena on:

”tukea ja edistää kotoutumista ja maahanmuuttajan mahdollisuutta osallistua aktiivisesti suomalaisen yhteiskunnan toimintaan. Lisäksi lain tarkoituksena on edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä myönteistä vuorovaikutusta eri väestöryhmien kesken.”

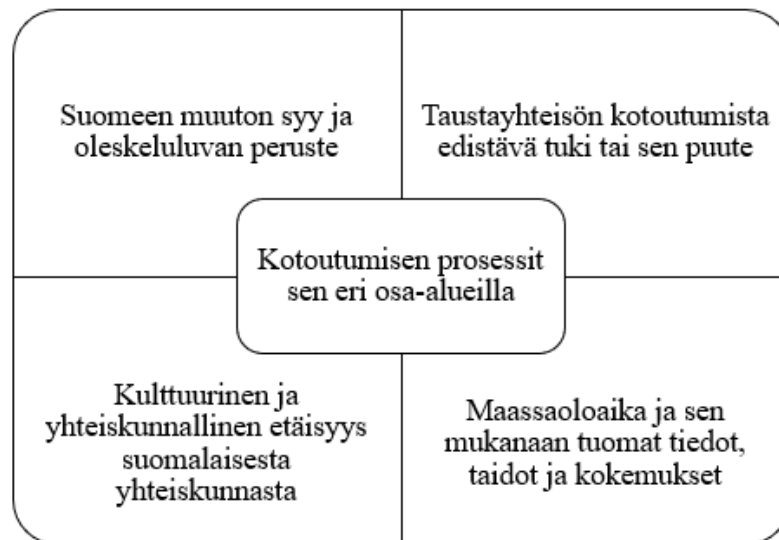
Suomessa kotoutumisella ei tavoitella assimilaatiota, joka viittaa valtaväestöön sulautumiseen (Saukkonen 2020, 17). Maahanmuuttajan mahdollisuuden ylläpitää omaa kieltä ja kulttuuria katsotaan tukevan kotoutumista. Mahdollisuuden toteutuminen edellyttää sopeutumista vähemmistön ja valtaväestön puolelta (Perhoniemi, Jasinskaja-Lahti 2006, 13). Paikallistasolla kunnilla on yleinen vastuu kotouttamisen kehittämisestä, suunnittelusta ja seurannasta (Valtioneuvosto 2021, 50). Kotoutumista voidaan mitata taloudellisen, kulttuurisen ja sosiaalisen integroitumisen ja psyykkisen sopeutumisen kautta, jolloin tarkastellaan esimerkiksi sitä, miten hyvin maahanmuuttaja on työllistynyt, omaksunut ja oppinut suomalaisessa yhteiskunnassa tarvittavia kulttuurisia taitoja, luonut sosiaalisia suhteita valtaväestöön ja toisaalta säilyttänyt oman kulttuurinsa tavat ja identiteetin. (Perhoniemi, Jasinskaja-Lahti 2006, 71.)

Kulttuuri on ajatusten, arvojen, tietojen ja taitojen yhdistelmä, jonka yksilö luo ja rakentaa suhteessa itseensä ja ympäröivään yhteisöön ja yhteiskuntaan. Kulttuuria voidaankin pitää perspektiivinä, eräänlaisena linssinä, jolla yksilö tarkastelee maailmaa. (Brubaker 2013, 244.) Perspektiivi on muuttuvainen täydentymään, joustamaan ja lainaamaan suhteessa yksilön arkeen ja sosiaalisiin suhteisiin ja ympäröivän yhteiskunnan vaikutteisiin (Malik 2016, 24; Huttunen, Löytty & Rastas 2005, 29). Kulttuuria ei siksi tulisikaan ymmärtää muuttumattomana yksilöiden ja yhteisöjen ominaisuutena, joka on tavanomaista fundamentalistisessa tulkinnassa ja rassististen väitteiden logiikassa (Huttunen, Löytty & Rastas 2005, 27–28).

Sama logiikka koskee kulttuurin lisäksi uskontoa ja uskonnon merkitystä yksilön arkeen ja oletettuun identiteettiin. Erityisesti vanhemmilla ikäpolvilla uskonto ja kulttuuri näkyy nuoria ikäpolvia enemmän elämäntavoissa, kuten ruokavaliossa, pukeutumisessa ja juhlapyhissä. Oletuksia uskonnon merkityksestä yksilölle ei kuitenkaan tulisi tehdä ulkoapäin. Muhammedin (2011, 61, 74–75) mukaan suomalaisessa julkisessa keskustelussa islam näyttäytyy helposti mustaval-koisena yhtenäisenä uskontona, joka asemoi erilaiset muslimit yhdeksi yhteiseksi identiteetiksi.

Vahvoilla oletuksilla luodaan paitsi keinotekoisia eroja, evätään yksilöltä oikeus itsensä identifiointiin, mikä heikentää yksilön kotoutumista.

Suomessa maahanmuuttajien kotoutumista edistäviä tekijöitä on kartoitettu eri tieteenaloilla. Eri ministeriöiden toimesta on tutkittu erityisesti kotoutumislain toteutumista. Suomen Kulttuurirahasto, oikeusministeriö ja Espoon, Helsingin ja Vantaan kaupungit selvittivät vuonna 2018 toteutetussa E2-tutkimuksessa pääkaupunkiseudulla asuvien viron-, venäjän-, somalin-, englannin- ja arabiankielisten asenteita, arvoja ja identiteettejä. Kaikissa kieliryhmissä pidettiin suomen- ja ruotsinkielisen väestön tavoin tärkeänä perhettä, työtä, koulutusta sekä terveyttä ja turvallisuutta. Tässä yhteydessä on kuitenkin syytä mainita, että kieliryhmien sisällä ja niiden välillä on selkeitä eroja, joihin perehtymällä voidaan tukea ulkomaalaistaustaisten kotoutumista. (Saukkonen 2020, 44.)

Taulukko 4: Kotoutumiseen vaikuttavia taustatekijöitä (Saukkonen 2020, 49).

Muhammedin (2012, 33, 36) mukaan kotiutuminen uuteen ympäristöön edellyttää uuden kielen muodollista ja käytännöllistä opettelua sekä uuden kulttuurin omaksumista. Sosiaaliset suhteet ja verkostot edistävätkin kotoutumista laaja-alaisesti. Erityisesti sosiaaliset suhteet kantaväestöön ovat keskeisessä roolissa. Näissä suhteissa rakennetaan luottamusta ja ymmärrystä ympäröivästä yhteiskunnasta ja kulttuurista, opitaan kieltä ja paikallisia tapoja sekä luodaan pohjaa itsensä hyväksymiseen ja uuteen kotimaahan identifioitumiseen. (Saukkonen 2020, 20.) Huo-

lestuttavaa onkin, että edellä mainitun E2-tutkimuksen mukaan lähes joka toisella aikuisikäisellä somalinkielisellä ei ollut yhtään kantaväestöön kuuluvaa ystävää. Somalinkieliset myös luottivat toisiin somaleihin enemmän kuin kantaväestöön, samoin luottamus poliisia kohtaan oli muita tutkimusten kieliryhmiä heikompaa. (mt., 45–46.) Kolme neljästä koki jonkin verran osallisuutta suomalaiseen yhteiskuntaan. Samaistuminen suomalaisuuteen ja somalialaisuuteen oli kuitenkin melko yleistä, josta käytetään käsitettä yhdistelmäidentiteetti. (Mt., 48.)

4 TYÖN MENETELMÄT JA AINEISTO

Opinnäytetyöni on konstruktionistiseen todellisuuskäsitykseen pohjautuva tapaustutkimus, jonka aineistonkeruussa ja analysoinnissa käytettiin kvalitatiivisia eli laadullisia menetelmiä. (Kananen 2017, 48.) Konstruktionistisella otteella tarkoitettiin tässä tapauksessa sitä, että aineistosta saatu tieto hahmotettiin yksilön sosiaalisissa ja kulttuurisissa konteksteissa syntyneeksi kokonaisuudeksi eikä niinkään absoluuttiseksi totuudeksi (Anttila 2007, 110).

Opinnäytetyöni on lisäksi kehittämisprojekti, jonka kohteena oli Tapulin asukastalo. Työ tuottaa uutta tietoa ja kehittämissuosituksia asukastalon käytännön tarpeisiin (Toikko, Rantanen 2009, 36, 22). Opinnäytetyöllä tavoiteltiin asukastaloon vaikuttavaa ja käytäntöön helposti sovellettavaa konseptia, jonka lähtökohdiksi määrittelin aineistolähtöisyyden, arvosidonnaisuuden, asiakasosallisuuden ja asukastalolle asetettujen sosiaalisten tavoitteiden toteutumisen tarvelähtöisesti. Palvelun lopullista tuloksellisuutta voidaan arvioida vasta tulosten käyttöönoton jälkeen. Tärkeimpänä kriteerinä pidän asiakasnäkökulmaa eli sitä, miten palvelunkäyttäjät kokevat toimintamallin lisäävän hyvinvointiaan. (mm. Anttila 2007, 19–21.) Muita kriteereitä olivat tulosten hyödynnettävyys ja siirrettävyys.

Työ rajautui tarkastelemaan oleskeluluvan tai Suomen kansalaisuuden saaneiden somalitaustaisten yli 25-vuotiaiden naisten kokemuksia ja tarpeita asukastalotoiminnalta. Ikärajauskella tavoiteltiin kohderyhmää, joka ei ensisijaisesti käytä kaupungin tarjoamia nuorisopalveluita. Alueellisena rajauksena oli Tapulikaupunki ja sen lähialueet, joiden asukkaille tuleva toiminta on pääasiassa suunnattu. Koska alue on vahvasti monikulttuurinen ja Tapulikaupungin asukkaista 23 % on maahanmuuttajataustaisia, päätettiin aineistonkeruussa keskittyä heihin, jotka hyötyisivät eniten asukastalotoiminnasta. Tällaisia ryhmiä ovat esimerkiksi työelämän ulkopuolelle jääneet tai pätkätöitä tekevät etnisten vähemmistöjen edustajat, jotka tuntevat suomalaisen yhteiskunnan palveluja heikohkosti, ja sosiaalisia suhteita kantasuomalaisiin on keskimääräistä vähemmän. Tapulikaupungin haastatellut muodostavat tyypillisen tapauksen (Laine ym., 2007, 33), jolloin haastateltujen nykyisenkaltaiseen elämäntilanteeseen vaikuttavien tekijöiden voidaan keskimäärin olettaa esiintyvän myös muissa vastaavissa yhteisöissä, ja sosiaalisesti ja etnisesti segregoituneissa kaupunginosissa. Saatuja tuloksia peilataan Naapuruustalo Pasilan somalitaustaisten naispuolisten asiakkaiden haastatteluvastauksiin, joka muodostaa opinnäytetyön toisen tiedontuotannon ryhmän.

Tutkimuksellinen kehittämistoiminta näyttäytyy opinnäytetyössä spiraalimallin mukaisena kehittämisprosessina, jonka kohteena on asukastalon perustaminen Tapulikaupunkiin. Spiraalimallia voidaan verrata kokeilemalla kehittämiseen, jossa toimintaa reflektoidaan ja täsmennetään systemaattisesti saatujen kokemusten ja uuden tiedon valossa koko prosessin ajan. (Toikko, Rantanen 2009, 64.) Opinnäytetyössä spiraalimallin syklisyys näyttäytyi vuoropuheluna Tapulikaupungin asukastalon perustamisprosessin kanssa.

Prosessin aikana saatu uusi tieto ohjasi asukastalon perustamisvaihetta samalla, kun kehittämistyön reflektointi ohjasi opinnäytetyön toteutusta. Kehittämistyössä näkyvin muutos oli somalinkielisen jäsenen palkkaaminen tiimiin syksyn 2020 ajaksi. Opinnäytetyössä isoimpia muutoksia alkuperäiseen tutkimussuunnitelmaan oli haastateltavien jakaminen kahteen luokkaan. Luokiksi muodostuivat Tapulikaupungissa asuvat työelämän ulkopuolella olevat somalinkieliset naiset, jotka eivät käyttäneet asukastalojen palveluita sekä Naapuruustalo Pasilan somalinkieliset asiakkaat, jotka olivat aktiivisesti ottaneet osaa Naapuruustalon toimintaan. Ratkaisuun päädyttiin, sillä näin saatiin johdettua Naapuruustalo Pasilassa käytännössä hyväksi havaittuja toimintamalleja Tapulikaupungin asukastalon kehittämistyöhön, samalla kun saatiin tietoa Tapulikaupungissa asuvien somalinkielisten naisten tarpeista.

Sekä minä, että toimintaa käytännössä toteuttava työntekijätiimi, koimme opinnäytetyön ja toiminnan välisen vuoropuhelun edistävän käytännön työn kriittistä reflektiota (*critical reflection*) eli toiminnan taustalla olevien ennako-oletusten tarkastelua ja arviointia (mm. Toikko, Rantanen 2009, 51–52). Anttila (2007, 64) puhuu evaluoivasta työotteesta, jossa kehittämistyön reflektointi ja arviointi nähdään positiivisena tapana edistää muutosta. Työote pakotti objektiivisuuteen ja pois rutiininomaisesta projektityöskentelystä, jolloin toiminta reagoi herkemmin ja innovatiivisemmin tuotettuun uuteen tietoon ja sen pohjalta nousseisiin tarpeisiin. Katson, että tällainen työtapa on tutkivaa ja kehittävää työtettä parhaimmillaan ja yhtäläisyyksiä on löydettävissä myös palvelumuotoiluun (*service design*).

Tapulikaupungissa periaatteenamme oli, että tilan potentiaaliset käyttäjät eli asiakkaat osallistuvat palvelun kehittämiseen alusta asti ja sen eri vaiheissa. Muotoiluajattelu tuo asiakkaat kulluttajista kanssakehittäjiksi, mikä auttaa kehittämään palvelua vastaamaan asiakastarpeita, luomaan odotuksiin vastaavia palvelukokemuksia ja lisäämään käyttäjäystävällisyyttä. Myös innostus ja sitoutuminen jatkokehittämiseen kasvaa. (Miettinen, Raulo & Ruuska 2011, 30–31; Tuulaniemi 2013, 72.) Katson, että yhteiskehittäminen lisää myös mahdollisuuksia ennakoida

tulevia tarpeita ja auttaa tiedon levittämisessä, kun tieto asukastalosta leviää kehittämisprosessissa mukana olleiden asukkaiden kautta.

4.1 Valintana laadullinen tapaustutkimus

Tapaustutkimuksella tavoitellaan rajatun ilmiön tai tapauksen kokonaisvaltaista ymmärrystä (Laine ym. 2007, 73). Tapaustutkimuksen ominaispiirteenä on kohdentaa ja keskittyä tutkimuksessa tosielämästä nousevaan yleensä ajankohtaiseen kohteeseen, josta pyritään saamaan tarkka ja kokonaisvaltainen kuva (Anttila 2007, 119–120).

Naapuruustalo Pasilan tapauksessa keskityttiin haastateltavien esiin nostamiin tekijöihin, jotka haastatellut kokivat tekevän toiminnasta tuloksekkaan. Naapuruustalo Pasilan toimii opinnäytetyössä vertailukelpoisena empiirisenä tapauksena, joka osaltaan testaa teoriapohjaa (Laine ym. 2007, 112). Tapulikaupungin asukastalo edustaa työssä kehittämisen kohdetta ja alueen somalinkieliset asukkaat asiakasryhmää, jonka osallisuutta talon perustamisprosessissa ja toiminnan kehittämisessä halutaan vahvistaa.

4.2 Aineistonkeruu ja dokumentointi

Opinnäytetyön aineistonkeruun menetelmänä käytettiin puolistrukturoitua haastattelua eli teemahaastattelua. Puolistrukturoidussa haastattelumenetelmässä kysymysrunko on valmiiksi jäsennelty taustateorian ja tutkimuskysymyksen mukaan. Rungosta voidaan poiketa haastattelussa, kunhan kontekstisidonnaisuus pysyy. (Anttila 2007, 124.) Valitsin menetelmän, jotta haastatelluilla oli mahdollisuus tuoda esiin teemakohtaisesti tietoa, jota en ollut osannut ennakoita. Valinta helpotti aineiston analysointia, sillä strukturointi lisää luokittelumahdollisuuksia (mt., 117; Jyväskylän yliopisto 2015.) Laadullinen tutkimusmenetelmä tuo määrällistä aineistoa selkeämmin esiin haastateltavien kokemuksellisuutta tai käsityksiä aiheesta. Kokemukset ovat aina omakohtaisia, kun taas käsitykset heijastavat enemmän yhteisön tapoja ajatella. (Vilkka 2005, 97.)

Haastatteluita tehtiin yhteensä yhdeksän syksyn 2020 aikana. Tapulikaupungin haastateltavien tavoittamisessa auttoi somalinkielinen naispuolinen projektityöntekijä, joka palkattiin Tapulikaupungin asukastalon tiimiin loppusyksystä 2020. Päätöksen taustalla oli havainto siitä, että

somalitaustaisena ja somalia puhuvana naisena hänen olisi helpompi lähestyä ja luoda luottamusta sekä kontakteja Tapulikaupungin somalinkielisiin naisiin. Syitä tähän olivat kulttuurin tuntemus, kieliosaaminen ja olemassa olevat verkostot sekä tavoite luoda psyykkisesti mahdollisimman turvallinen haastattelutilanne ja kokemus. Apuna Naapuruustalo Pasilan haastateltavien etsimisessä toimi Naapuruustalon somalinkielinen yhteisökoordinaattori.

Kaikki haastateltavat olivat somalia äidinkielenään puhuvia perheellisiä naisia ja iältään 25–50-vuotiaita. Heistä viisi asui Tapulikaupungin alueella ja loput neljä käyttivät säännöllisesti Naapuruustalo Pasilan palveluita ja asuivat Pasilan alueella. Päädyin tähän jakoon aineistonkeruun aikana, kun kävin keskustelemassa Naapuruustalo Pasilan yhteisökoordinaattorin kanssa. Naapuruustalo Pasila on poikkeuksellisen monikulttuurinen, ja työntekijöiden saaman palautteen mukaan maahanmuuttajataustaiset asiakkaat kokevat talon ilmapiiriin kotoisaksi (Haaksiluoto 2021). Naapuruustalon asiakkaiden haastatteluilla halusin selvittää kuinka setlementtipohjaisen naapuruustalon erityispiirteet näyttäytyvät naapuruustalon asiakkaille ja millaisista tekijöistä mainittu kotoinen ilmapiiri syntyi. Tapulikaupungissa toteutetuissa haastatteluissa keskityttiin hyvinvoinnin kokemukseen ja palvelutarpeiden kartoittamiseen. Jakamalla haastattelut kahteen luokkaan, sain kokonaisvaltaisemman ja konkreettisemmän selvityksen toiminnan vaikutuksista ja siitä, kuinka rakentaa esteetöntä yhteisöllisyyttä tukevaa asukastalokonseptia Tapulikaupunkiin.

Koska haastatteluluokkia oli kaksi, haastattelujen kysymysrunkoja tehtiin myös kaksi. Haastattelukysymykset rakentuivat hyvinvoinnin ja yhteisöllisyyden teemojen pohjalle. Kysymykset käytiin läpi maahanmuuttajataustaisen tiimin jäsenen kanssa, jotta ne olisivat mahdollisimman selkeitä ja ymmärrettäviä. Haastatteluissa tavoiteltiin yleiskieltä ja vältettiin käsitteitä. Tarvittaessa samaa asiaa kysyttiin uudelleen eri tavalla. Tällä tavoin tavoiteltiin tulosten vertailukelpoisuutta ja siten analyysin luotettavuutta. (Laine 2015, 30–31; Vilkkä 2021, 130.)

Haastatteluaineiston lisäksi työn aineistona hyödynnettiin Naapuruustalon ja asukastalon työntekijöiden kanssa käytyjä keskusteluja, sisäisiä dokumentteja ja aikaisemmin julkaistua aineistoa.

Taulukko 5: Opinnäytetyön aineisto

Kohde	Haastatteluaineistot	Valmiit aineistot	Muu aineisto
Tapulikaupunki	5 puolistrukturoitua teema-haastattelua, 1 haastattelun kesto noin 1h	Tilastotiedot Paikallisen asukasseuran kotisivut	Asukastilan työntekijä, suullinen tiedonanto Kenttäpäiväkirja
Tapaus Naapuruustalo Pasila	4 strukturoitua teema-haastattelua, 1 haastattelun kesto noin 1h Naapuruustalojen työntekijöiden yhteishaastattelu, kesto 1h 30min, osallistujia 5	Pasilan toimintakertomus 2020 Tuloksellisuus ja vaikutavuusselvitys (STEA) Verkkosivut Organisaation strategia Tapausta käsittelevät julkaisut ja opinnäytetyö	Naapuruustalon työntekijät, suulliset tiedonannot

Haastattelut toteutettiin rauhallisessa tilassa ilman ulkopuolisia henkilöitä. Haastattelijan ja haastateltavan lisäksi tilassa oli naispuolinen tulkki. Tavoitteena oli varmistaa, ettei haastattelutilanne häiriinny eikä haastateltavan yksityisyydensuoja vaarannu. Haastattelut tehtiin konsekutiivi- eli peräkkäistulkkauksena, jolloin kutakin haastattelijan tai haastateltavan puheenvuoroa seuraa tulkkaus (Paananen 2018, 38). Tulkkaus toteutettiin suorana tulkkauksena (*directly interpreted interaction*), jolloin tulkkaus jäljittelee mahdollisimman sanatarkasti haastateltavan ja haastattelijan puhetta. Suorassa tyyliissä tulkintojen tekeminen jää keskustelukumppaneiden vastuulle, kun taas mukailevassa tulkkauksessa tulkin roolissa korostuu mahdollisuus sujuvoittaa ja tiivistää puheenvuoroja vuorovaikutuksen edistämiseksi. (Emt., 2018, 39–40).

Tulkkauksen valinta vaikutti siihen, että huomiota kiinnitettiin vuoronvaihtoihin. Vaikka haastatteluissa pyrittiin keskustelunomaiseen vuorovaikutukseen, suoran tulkkauksen valinta oli perusteltu. Käytännössä keskustelunomainen luonnollinen vuorovaikutus kärsi valinnasta, joskin tällä tavoin kulttuurienvälinen viestintä toteutui autenttisemmin. (Määttä 2018, 106–107.) Tulkkauksilanteissa kohtaa väistämättä keskusteluita, jotka ovat eettisesti ja moraalisesti ristiriidassa tulkin oman ajatusmaailman kanssa. Tulkin työssä tunteiden ja kehon hallinta on keskeinen osa ammattitaitoa, sillä tulkin tulee olla neutraali paitsi verbaalisesti myös eleiden ja

ilmeiden osalta. (Koskinen 2018, 167–170.) Tulkilta vaaditaan tahdonalaista työskentelyä ja emotionaalisen ja eettisen kuormituksen sietokykyä. Myötätunnon hallinta on osa tulkin it-sesuojelua erottaa työ ja henkilökohtainen elämä. (Emt., 179.)

Haastatteluista kahdeksan nauhoitettiin tulkin ja haastateltavan suostumuksella. Yksi haastatteluista kieltäytyi nauhoituksesta ja vastaukset kirjoitettiin tietokoneelle haastattelun aikana. Jokaisen haastattelun aluksi haastateltavan kanssa käytiin läpi tulkkauksen eettisyys ja yksityisyydensuoja, haastattelun kulku ja mihin tuloksia käytetään. Haastatteluaineisto litteroitiin. Yksityisyydensuojan varmistamiseksi haastattelunauhoitukset eivät sisältäneet haastateltavan nimeä eikä äänitiedostoja säilytetty litteroinnin jälkeen. Haastatteluun osallistuneiden nimet ja puhelinnumero tallennettiin haastateltavien luvalla. EU:n tietosuoja-asetusten mukaan yhteystietojen tallentaminen jatkokäyttöä varten muodostaa henkilökäytön. Tässä tapauksessa henkilökäytön ei viety tietoa haastatteluun osallistumisesta vaan tiedonkeräämisen syy oli haastateltavien toive saada lisätietoja asukastalon avautumisesta ja tulevasta toiminnasta. Käytön käyttö on rajattu Kalliolan työntekijöihin, jotka työskentelevät Tapulikaupungin asukastalon tiimissä. (Tietosuojavaltuutetun toimisto 2021.)

Kehittämisen prosessia dokumentoitiin kenttäpäiväkirjalla ja työntekijöiden tiimitapaamisten muistioilla, jotka ovat osa opinnäytetyön aineistoa. Kenttäpäiväkirjan etuna on, että sen avulla käytännön työssä tehdyt havainnot ja prosessin toteutus saadaan kirjattua ylös. Kenttäpäiväkirja sisältää kuvauksia siitä mitä on tehty, kenen kanssa on keskusteltu ja mistä aiheista sekä henkilökohtaisia havaintoja. (Toikko, Rantanen 2009, 81.)

4.3 Aineiston analysointi ja haastateltujen taustatiedot

Opinnäytetyön tutkimuksellinen ote ja aineiston sisällönanalyysi edustavat aineistolähtöistä analyysimallia (Tuomi & Sarajärvi 2018, 122). Sisällönanalyysi on saadun aineiston käsittelyä ja jäsentämistä käsitteiksi ja tulkittavaan muotoon. Aineistolähtöisyydellä viitataan siihen, että työn tavoitteena ei ole ennalta päätetyn teorian testaaminen vaan analyysi etenee aineiston ehdoilla. Sisältöanalyysissä pyrkimys on ymmärtää haastateltujen näkökulmaa ja asioiden merkitystä haastatelluille. (Emt., 127.) Aineistolähtöisyys antaa tutkijalle teorialähtöistä analyysitaustaa enemmän vapautta aineiston tulkintaan (Häikiö, Niemenmaa 2007, 53). Valinta tuntui loogiselta, sillä se korostaa tapauksen erityisyyttä ja haastateltujen naisten omia kokemuksia.

Haastateltavien taustatiedot auttavat hahmottamaan ja ymmärtämään haastateltavan maailmaa, minkä vuoksi on tärkeää miettiä tarvittavat taustatiedot ja tunnistaa niiden mahdollisia merkityksiä haastatellun vastauksiin (Vilka 2021, 130–131). Tässä opinnäytetyössä oleellisia taustatietoja olivat mielestäni vastaajien asuinvuodet Suomessa ja asuinalue, kieli- ja lukutaito sekä se, oliko haastateltava koskaan käynyt asukastalolla. Nämä vaikuttavat siihen, kuinka hyvin vastaajan voitiin olettaa tuntevan naapurustoa jo ennestään. Taustatietoihin on merkitty myös uskonto, vaikka tätä ei erikseen kysytty haastattelussa. Haastatellut toivat sen kuitenkin esille, sillä uskonto vaikutti haastateltujen arkeen ja sitä pidettiin osana kulttuuri-identiteettiä. Taustatiedoista käy ilmi, että Pasilan ja Tapulikaupungin haastateltujen elämäntilanteet eroavat toisistaan. Tapulikaupungin haastatelluista kaikki olivat haastatteluajankohtana kotona pienten alle kouluikäisten lasten kanssa, jolloin arkea rytmitti lastenhoito. Haastatellut kokivat suomen kielen tasonsa heikoksi. Suomessa Tapulikaupungin haastatellut olivat asuneet keskimäärin 7,6 vuotta. Pasilan haastatelluilla vain yhdellä oli alle kouluikäisiä lapsia ja kolme neljästä haastatellusta oli joko osa-aikatöissä tai opiskeli. Myös Suomessa asumisaika oli selvästi Tapulikaupungin haastateltuja pidempi, keskimäärin 18,5 vuotta. Haastatellut puhuivat suomen kieltä kohtuullisesti.

Tapulikaupungissa tavoitteena oli löytää haastateltavia, jotka eivät olleet osallistuneet asukastalon toimintaan aikaisemmin. Haastattelujen yhteydessä kävi kuitenkin ilmi, että kaksi haastatellusta oli ottanut osaa asukastalon toimintaan viimeisten parin vuoden aikana. Kaikilla haastatelluilla oli ylipäätään jonkinlainen mielikuva asukastalotoiminnasta.

Alla olevaan taulukkoon on kuvattu haastateltujen taustatiedot, taustan vaikutus ja esiintyminen arjessa. Pasilan ja Tapulikaupungin haastateltujen kysymykset erosivat toisistaan siinä, että Pasilan kysymyksissä keskityttiin Naapurustalon toiminnan vaikutuksiin naisten hyvinvoinnille. Tästä syystä taustatiedot eivät ole täysin verrattavissa keskenään. Tietosuojasyistä taustatiedot on ryhmitelty, jotta yksittäistä vastaajaa ei ole mahdollista tunnistaa (Tietoarkisto 2021).

Taulukko 6. Haastateltujen taustatiedot.

Perustiedot	Selittävä tekijä	Vaikutus
Uskonto/Kulttuuri	Uskonto/Kulttuuri	Säännöllinen harjoittaminen rytmittää arkea, pukeutuminen, harrastusvalintojen sukupuolisisidonnaisuus.

Siviilisääty	Kaikki haastatellut naimissa	Puoliso työelämässä
Perhekoko	T1-5: ka 4,2 lasta. Lapset 1–14-vuotiaita. P1-4: ka 4,45 lasta. Lapset 2–27-vuotiaita.	T4/5: kotiäiti, 1/5 äitiyslomalla P: yhdellä haastatellulla alle kouluikäisiä lapsia
Ikä	T1-5: 30–40 vuotta P1-4: 25–64 vuotta	
Asuinpaikka	T1-5: Tapulikaupunki P1-4: Pasila	T: Lähipalveluja suositaan, asiointia Malmilla.
Asuinaika Suomessa	T1-5: 3–10 vuotta, ka 7,6 vuotta P1-4: 7–25 vuotta, ka 18,5 vuotta	T: Arkea rytmittää lastenhoito ja asiointi viranomaisten kanssa lasten asioissa. Kotona ja lähialueella vietetään paljon aikaa, suomen kielen taito jäänyt heikoksi ja ei siteitä suomalaisiin.
Koulutus	T: Vähäinen Suomessa hankittu pohjakoulutus: peruskoulu tai ei lainkaan. 1/5: ammattitutkinto. P: 1–4: ei suomalaista koulutusta. 2/4: osa- tai kokoaikainen työ, 1 opiskelija.	T: Luku- ja kirjoitustaidottomuus, ei digitaalisia taitoja. Vähäinen suomen kielen taito. P3/4: Kohtuullinen suomen kielen suullinen taito.
Harrastukset	T: Kävely ja uiminen, käsityöt, ruuanlaitto.	T: Kotiympäristössä vietetään paljon aikaa, lähipalveluja suositaan. Viereisistä kaupunginosista hyödynnettiin Malmin palveluja.

4.4 Eettiset huomiot

Suomessa tutkimuksen tieteellisesti ja eettisesti hyviä käytäntöjä edistää opetus- ja kulttuuriministeriön alainen asiantuntijaelin Tutkimuseettinen neuvottelukunta TENK. Neuvottelukunnan kotisivuilla on materiaalia ja ohjeita tutkijalle tutkimuksenteon eettisistä käytänteistä. Neuvottelukunnassa tehdään tiivistä yhteistyötä tiedeyhteisöjen, yliopistojen ja korkeakoulujen kanssa (TENK 2021). Eettisesti toteutettu tutkimus on yksi tae laadukkaasta, luotettavasta ja objektiivisesti toteutetusta tutkimuksesta. Etiikalla viitataan moraalisiin, hyvien käytöstapojen noudattamiseen tutkimuksen teossa. Eettisissä valinnoissa punnitaan kykyä arvioida ja toimia omien

ja yhteisössä vallitsevien arvojen mukaisesti. (Kuula 2006, 21.) Jokainen tutkija joutuu punnitsemaan tutkimusetiikkaa tutkimuksen teon eri vaiheissa. Moraalisten ”ohjeiden” lisäksi myös laki määrittelee eettistä tutkimuksen tekoa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 22; Kuula 2006, 21.) Tutkijan velvollisuus on ottaa eettisyys huomioon ja suojella näin myös tutkimuksen aineiston kohderyhmää. Tutkimusetiikkaan perehtyminen suojelee myös tutkijaa itseään. Vaikka ohjeet ovatkin paikoin tulkinnanvaraisia, ne antavat tutkijalle perustan johon palata, jos tutkija epäröi tutkimuksensa eettisyyttä.

Opinnäytetyössä yksi keskeisimpiä eettisiä valintoja oli haastateltavien valinta ja erityisesti tulkkauksen toteutus, joka oli keskeinen osa aineiston hankinnassa. Työssäni tulkkeja oli kaksi. Pasilassa tulkkina toimi somalia äidinkielenään ja suomea toisena kielenä puhuva tiimimme jäsen, jolla ei ollut tulkin ammattitutkintoa. Tutkinnon puutteen vaikutusta ja tulkkina toimimisen eettisyyttä tarkasteltiin kriittisesti, sillä tulkin eettisissä säännöksissä suositellaan, etteivät tulkattava ja tulkki tunne toisiaan. Valintaan kuitenkin päädyttiin, sillä haastatellut itse toivoivat kyseisen työntekijän osallistumista haastattelutilanteeseen henkisenä tukena. Valintaan vaikutti myös se, että hänellä oli tulkkauksesta käytännön kokemusta. Työsuhteensa vuoksi hän oli automaattisesti vaitiolovelvollinen. Ennen haastattelutilanteita perehdyimme tulkkauksen eettisiin velvoitteisiin ja käytänteisiin. Eettisenä ohjeistona käytimme asioimistulkin ammattisäännöstöä, jossa painottuu erityisesti salassapitovelvollisuus, puolueettomuus ja tulkkaustilanteeseen valmistautuminen (Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto 2013).

Tapulikaupungissa asuvien somalinkielisten naisten haastattelut tulkkasi projektiin syksyksi palkattu somalitaustainen naistyöntekijä, joka työskenteli ammattitulkkina. Päätös somalitaustaisen työntekijän palkkaamisesta avuksi projektiin oli oikea, sillä saman kulttuuritaustan jakaminen haastateltavien kanssa madalsi heidän kynnystään lupautua haastatteluihin. Haastateltavien suomen kielen osaaminen oli sen verran heikkoa, että haastatteluja ei olisi voitu toteuttaa ilman tulkkausta. Saamamme palautteen mukaan tulkin käyttö projektissa lisäsi somalitaustaisen naisten arvostusta tilan perustamisprosessia kohtaan. Vaikka haastatteluja toteutettiin Tapulikaupungissa vain viisi, tieto tilan perustamisesta levisi somaliyhteisössä. Katson, että naisten mahdollisuus tuoda esiin huoliaan ja yhteisönsä tarpeita loi yhteisölle kuulluksi tulemisen ja osallisuuden tunteen kokemusta, minkä ansiosta mahdollisuutemme tulevaisuudessa tavoittaa ja aktivoida alueen somalitaustaista väestöä ja tehdä yhteistyötä paikallisen moskeijan kanssa vahvistuivat.

Kysymykseen tutkimuksellisen kehittämistoiminnan ja opinnäytetyön eettisyydestä liittyy myös tulosten luotettavuus (Tuomi & Saraniemi 2018, 150–151). Luotettavuutta on pyritty parantamaan niin, että huomiota on kiinnitetty lähteiden luotettavuuteen sekä tutkimuksellisen prosessin läpinäkyvään kuvaukseen ja objektiivisuuteen (mt., 163–164; Vilkkä 2021, 196–198). Lisäksi haastatteluissa huomiota kiinnitettiin kysymysten ja puheen selkeyteen.

Objektiivisuuden tarvetta korostaa myös oma roolini. Opinnäytetyöni työelämälähtöisen kehittämistyön sekä työni puolesta olin sidoksissa kumpaankin tapaukseen. Opinnäytetyöprosessin ajan työskentelin osa-aikaisena Tapulikaupungin asukastalon tiimissä Kalliolan edustajana. Työnkuvaani kuului alueellinen verkostoituminen, asukkaiden tarpeiden kartoittaminen ja toiminnan organisointi. Opinnäytetyöprosessin aikana helmikuussa 2021 siirryin Kalliolan sisällä osa-aikaiseksi vastaavaksi koordinaattoriksi Mellunmäessä sijaitsevaan Naapuruustalo Mellariin. Työnkuvani vaihtuessa siirryin samalla vapaaehtois- ja naapuruustoiminnan tiimiin ja tutustuin paremmin Kalliolan naapuruustalotoiminnan tavoitteisiin ja toimintaperiaatteisiin. Ennen siirtymistäni olin työskennellyt Kalliolassa muissa tehtävissä noin kolmen vuoden ajan ja vierailut Naapuruustalossa joitain kertoja.

Oma roolini työn tilaajien taustaorganisaatioissa vaikutti tutkimusaiheen ja asetelman valintaan, jonka tunnistan eettisenä valintana (mm. Tuomi & Sarajärvi 2018, 153–154). Tutkimuseettisesti asetelma korostaa tutkijan itsereflektion merkitystä; oman roolin pohtimista ja arvosidonnaisuuksia sekä ennakko-oletusten tunnistamista (Laine 2015, 36). En koe sidonnaisuuden vaikuttaneen objektiivisuuteeni. Käytännössä roolini kuitenkin vaikutti esimerkiksi aineiston hankintaan ja käyttöön, sillä organisaatioiden työntekijänä minulla oli mahdollisuus tutustua ja etsiä sisäisiä julkaisemattomia dokumentteja ilman, että ne olisi valittu minulle valmiiksi. Tiimin jäsenenä sain myös työntekijäresursseja käyttööni, joita hyödynsin tulkkauksen järjestämisessä.

5 AINEISTON ANALYYSI

Tässä luvussa käsitellään aineistosta esiin nousevia teemoja. Luku sisältää myös johtopäätöksiä ja avaa tuloksissa esiteltäviä taulukoita. Tarpeita asukastalon toimintamuodoille ei käsitellä omana lukunaan, sillä ne tulivat ilmi useissa haastatteluvastauksissa ja sisältyvät siten seuraaviin alalukuihin. Käytän kappaleissa suoria lainauksia haastatteluista. Haastatteluryhmiä oli kaksi ja aineistoja käsitellään osin erillisinä. Haastateltavien yksityisyyden suojaamiseksi haastattelut on merkitty numeroin. Haastatteluryhmät on merkattu kirjaimella T = Tapulissa asuva tai P = Naapuruustalo Pasilan asiakas. Kirjaimen jälkeinen numero viittaa haastateltavaan. Esimerkiksi P1 tarkoittaa Naapuruustalo Pasilan ensimmäistä haastattelua ja T1 ensimmäistä tapulikaupunkilaisen haastattelua. Naapuruustalo Pasilan suorissa lainauksissa asiakkaat puhuvat asukastalosta, sillä toimipaikan nimi muuttui Naapuruustaloksi haastattelujen toteuttamisen jälkeen.

5.1 Haastateltujen hyvinvoinnin määritelmät

Tapulikaupungin haastatelluilta kysyttiin yhtenä kysymyksenä hyvinvoinnin tekijöitä. Haastatteluvastauksissa hyvinvoinnin koettiin koostuvan fyysisestä terveydestä, sosiaalisista suhteista, itsetunnosta sekä kyvystä ja mahdollisuudesta vaikuttaa omaan elämään. Eräs haastatelluista kuvasi hyvinvoinnin kokemustaan seuraavasti: ”Ei huolia ja mieli voi hyvin. Fyysinen terveys. Osaa ratkaista ongelmia, ja jos ei, niin osaa hakea apua yhteiskunnalta tai yhteisöiltä, eikä jää stressaamaan yksin.” (T2). Hyvinvoinnin määritelmät toistui pitkälti samoina kaikilla Tapulikaupungin haastatteluilla. Fyysisen ja psyykkisen terveyden lisäksi korostui turvallisuuden tunteen merkitys, jota loi luottamus siihen, että tarvittaessa saa apua ja yhteiskunnan palvelut toimivat.

Hyvinvoinnin tekijät vastaavat tarpeisiin asukastalon toiminnalta (taulukko 8). Kun kysyttiin, millaista toimintaa Tapulikaupungin asukastaloon tarvittaisiin, kaikki haastatellut toivoivat tietoa terveellisistä elämäntavoista, kuten ruokavaliosta ja liikunnasta sekä mahdollisuutta saada apua arjen viranomaisasioihin omalla äidinkielellään sekä paikan tavata uusia ihmisiä.

Naapuruustalo Pasilan toimintaan osallistuneiden naisten vastauksissa korostui toimintaan osallistumisen kautta saatu arkea helpottava tuki, sosiaaliset suhteet ja naapurustoon kuulumisen tunne. Nämä olivat luoneet luottamusta tulevaisuutta kohtaan ja helpottivat kotiutumista uuteen kotimaahan ja naapurustoon.

5.2 Subjektiivista hyvinvoinnin kokemusta edistävät tekijät

Naapuruustalo Pasilan asiakkaiden haastatteluista nousi esiin useita subjektiiviseen hyvinvointiin yhdistettäviä teemoja, kun kysyttiin, miksi asiakas kävi Naapuruustalo Pasilassa ja mikä hänelle luo tervetulleen olon johonkin tilaan (”Miksi käyt Pasilan asukastalolla? Mitkä ovat tärkeitä asioita sinulle, että sinulla on tervetullut olo tilaan?”) Teemoiksi nousivat harrastukset, ystävyyssuhteet, avun saaminen ja hyväksytyksi tuleminen tunne. Haastatellut henkilöt yhtä lukuun ottamatta kävivät Naapuruustalo Pasilassa päivittäin talon ollessa auki eli viisi kertaa viikossa. Naapuruustalossa käymisen pääsääntöinen syy oli sosiaaliset suhteet. Haastatellut kertoivat tutustuneensa nykyisiin ystäviin ja tuttaviiin naapuruustalon toiminnassa. Ystävien tapaamisen lisäksi sosiaalisia suhteita edusti olohuonetoiminnan mahdollistama yleinen jutustelu ja kahvittelu naapureiden kanssa, naapuruustalon edullinen lounas, keskustelukerhot ja somalinkielisten oma ryhmätoiminta. Sosiaalisten suhteiden lisäksi naapuruustalo toimi harrastamisen ja kouluttautumisen paikkana sekä sieltä saatiin matalalla kynnyksellä työntekijän apua vieranomaisasioinnissa. Harrastuksina mainittiin erityisesti liikuntaryhmät ja erilaiset retket.

”En tuntenut ketään, kun muutin Pasilaan. (--), asukastalo oli kohtaamispaikka. Meille oli suomen kielen kurssit, liikuntaa ja ruoanlaittokurssit. Tutustuin täällä uusiin ihmisiin ja sain monta ystävää. Vietämme aikaa myös asukastalon ulkopuolella yhdessä. Minä käyn asukastalolla joka päivä, tulen, koska minulla on ikävä ihmisiä.” (P1)

Koulutuksellista tukea edustivat työelämätaitoja vahvistavat kurssit, kuten hygieniapassin suorittaminen ja vapaaehtoisten järjestämä tietokoneen käytön opastus ja suomen kielen opetus. Eräs haastatelluista oli ollut naapuruustalossa työharjoittelussa.

”Oppinut suomen kielen puhumista ja kirjoittamista. Minusta on tullut rohkeampi puhua suomen kieltä. Ennen minä pelkäsin. Lisännyt kiinnostusta suomen kielen oppimiseen, ja uusiin ihmisiin tutustumista. Lisäksi kiinnostus suomalaista kulttuuria ja yhteiskuntaa kohtaan on kasvanut. Suomalaiseen yhteiskuntaan on helpointa tutustua, kun osaa suomen kieltä. Sen jälkeen pitää olla avoin erilaisuudelle ja ystävällinen ihmisille. En voi olla omassa kopissa.” (P2)

Hyvinvointia tuottaa hyväksytyksi tulemisen tunne, joka viittaa siihen, että yksilö tulee nähdyksi ja arvostetuksi omana itsenään (Nivala, Ryyänen 2019, 119). Naapuruustalo Pasilan haastateltujen vastauksissa korostui tervetullut olo tilaan ja yhdenvertaisuutta tukeva ilmapiiri. Tarkemmin vastauksia käsitellään seuraavassa alaluvussa.

5.3 Yhteenkuuluvuutta lisäävät käytänteet Naapuruustalossa

Naapuruustalo Pasilan haastatellut kuvasivat luottamusta naapuruustalon työntekijöitä ja toimintaa kohtaan. Luottamuksen tunteen rakentumiseen näyttää vaikuttaneen se, että haastatellut oli otettu vastaan omana itsenään ja ilmapiiri oli hyväksyvä. Eräs haastateltu kuvasi tätä niin, että naapuruustalossa ei tullut tunnetta erilaisuudesta.

”Minun kulttuuria ja uskontoani kunnioitetaan. (--) Täällä voin rukoilla ja lukea Koraania, voin käyttää hijabia. Minua ei kohdella erilaisena ihmisenä. Minut hyväksytään ja minä hyväksyn muut.” (P2)

Koettiin myös, että naapuruustaloon tullessa apua oli tarjottu, ilman että sitä oli erikseen tarvinnut pyytää. Kun kysyttiin millaista toimintaa Tapulikaupungin asukastaloon olisi hyvä saada ja millä tavoin luoda tervetullutta oloa tilaan, mainitsi jokainen Naapuruustalo Pasilan haastateltu avun saamisen omalla äidinkielellä. Yhteisen äidinkielen lisäksi tuttuutta luultavasti lisää yhteinen kulttuuritausta.

”Tervetulleen olon saa se, että saa apua omalla äidinkielellään.” (P1)

”Tunnen itseni tervetulleeksi koska saan täältä apua vaikeisiin asioihin. (--). Saa apua ja palvelua omalla kielellä, ja tämä on tuttu paikka.” (P2)

Toive omalla äidinkielellä asioinnista ja avun saannista toistui myös Tapulikaupungin haastateluissa.

”Olisi tosi hyvä, jos sieltä löytyisi neuvontahenkilö tai piste, että voisi tulla sinne ja saada omalla kielellä palvelua, kuinka täyttää hakemuksia, ja jos on jotain postia, jota ei ymmärrä.” (T1)

Tärkeänä pidettiin sitä, että työntekijöillä oli aikaa kohtaamiseen, minkä ansiosta työntekijät tulivat tutuiksi ja tuntuivat helposti lähestyttäviltä. Yksi haastatelluista kuvaili työntekijöiden olevan aina iloisia eikä kukaan vaikuttanut koskaan väsyneeltä. Osallistumiseen sitoutti ja osallisuutta Naapuruustalon toimintaan lisäsi tuttujen työntekijöiden ja yhdenvertaisen ilmapiirin lisäksi toimintatapa, jossa työntekijä laittoi somaliksi tekstiviestin tai soitti haastatelluille tulevasta toiminnasta.

”Olen käynyt -- asukastalossa. Kävin siellä ostamassa kahvia ja istumassa. Minä en osaa enkä tiedä, minulla ei ole siellä tuttuja. Täällä (Pasilan asukastalossa) tiedän toiminnan ja ohjelman. Työntekijä laittaa meille aina tekstiviestin, jos tuvalla on tapahtumia. Tiedämme siksi aina mitä täällä tapahtuu. Tämä on hyvä paikka.” (P1)

”Kun käyn täällä, minulle kerrotaan, jos en käy, niin työntekijä soittaa ja kertoo mitä on tulossa.” (P3)

Naapuruustalossa toiminnan arvot ja tilassa käyttäytymisen säännöt ovat selkeästi selkosuomeksi esillä. On hyvä tunnistaa, että kaikilla kävijöillä ei välttämättä ole luku- tai kirjoitustaitoa. Toisaalta ohjeet itsessään eivät tarkoita, että niitä noudatettaisiin tilassa. Eräs luku- ja kirjoitustaidoton haastateltu kuvaakin tilannetta niin, että tilan muiden asiakkaiden käyttäytyminen ohjaa yleisesti tilassa käyttäytymistä: ”En lue arvoja tai ohjeita seinästä. Katson miten ihmiset käyttäytyvät ja kohtelevat toisiaan.” (P2) Lausahdus korostaa työntekijöiden roolia turvallisen, yhdenvertaisen ilmapiirin rakentajana. Työntekijää voidaankin tarkastella roolimallina, sillä omalla toiminnallaan hän edustaa toimintaa ja sen arvoja. Naapuruustalon haastatellut vaikuttavat tuntevan paikan arvot hyvin ja luottavan siihen, että mahdollisiin ristiriita- ja epäasiallisiin tilanteisiin puututaan työntekijätasolla. Arvojen merkitykseen ja sisäistämiseen viittaa myös se, että ongelmaksi ei nähty puuttua työntekijän mahdolliseen epäasialliseen käytökseen.

”Jos huomaan jotain väärää, niin menen kertomaan siitä työntekijälle. Myös työntekijän epäasiallisesta kohtelusta kerrotaan eteenpäin. Kun on erilaisia ihmisiä, on normaalia, että tulee ristiriitoja, mutta aina ne selvitetään.” (P4)

5.4 Naapurustoon kiinnittymistä edistävä naapuruustalotoiminta

Molemmat haastatteluryhmät kuvasivat viettävänsä pääasiassa aikaa asuinalueellaan. Naapuruustalo Pasilan haastatelluista asiakkaista kaikki neljä kuvailivat naapuruustaloa paikaksi, jossa on voinut tutustua naapureihin ja oppia tuntemaan suomalaista kulttuuria. Toimintaan osallistuminen oli lisännyt haastateltavien alueellista kiinnittymistä, sillä naapuruustalolla oli voinut tutustua naapureihin, saada uusia ystäviä ja tietoa alueen muusta toiminnasta.

”Meille kerrottiin myös mitä alueella tulee tapahtumaan. Esimerkiksi alueen kehittämisestä ja rakentamisesta.” (P3)

”Kun muutin Pasilaan, en tuntenut täältä ketään. Kaikki, jotka tunnen nykyään Pasilasta, tutustuin heihin asukastalossa. Kaikki, jotka täällä alueella asuvat käyvät

täällä. Myös eripuolelta Helsinkiä käydään täällä. Tunnen kaikki täällä käyvät.” (P2)

Naapuruustalo oli lisäksi tarjonnut paikan toiminnan järjestämiselle itse ja luonut mahdollisuuksia hyödyntää taitojaan myös muissa alueella järjestettävissä tapahtumissa. Esimerkkeinä tästä olivat tapahtumat, joissa naiset olivat päässeet myymään oman kulttuurinsa leivonnaisia ja kahden haastatellun yhdessä organisoima ryhmätoiminta. Ryhmässä somalinkieliset naiset olivat jutelleet ja tehneet yhdessä ruokaa. Naapuruustalo oli tarjonnut myös paikan yksityisva-rauksille ja yksi haastateltava oli järjestänyt tiloissa syntymäpäiväjuhlat.

Haastateltavista kaikki olivat osallistuneet suomen kielen kursseille, naisille tarkoitettuihin keskusteluryhmiin ja edullisille lounaille. Lisäksi kaikki neljä olivat saaneet asukastalolta apua viranomaisten kanssa asiointiin, sillä suomen kielen taito ei ollut riittävä viranomaisten ohjeistusten ja palvelujen käyttöön suomen kielellä. Somalinkielinen työntekijä koettiin poikkeuksetta asiointia helpottavaksi ja luottamusta herättäväksi tekijäksi.

”Yksi nainen kertoi minulle, että siellä on somalinkielinen työntekijä, joka auttaa ihmisiä. Hän sanoi minulle, että saan sieltä apua tarvittaessa. (--). Täällä on hyviä ihmisiä, jotka ymmärtävät minun kieltä.” (P2)

Haastatteluvastaukset viittaisivat siihen, että Naapuruustalon yhteisöön kiinnittymistä ovat edistäneet yhdenvertaisen ilmapiirin lisäksi tarpeisiin vastaavat palvelut ylipäättään ja helppous toiminnan järjestämiseen. Helppoutta lisäsi tuttu, samaa äidinkieltä puhuva työntekijä: ”Varaaminen oli helppoa, somalinkielinen työntekijä auttoi.” (P2)

Kaksi haastatelluista muistuttivat, kuinka tärkeää on kysyä alueen asukkailta, millaista toimintaa tarvitaan. Asukkaiden mukaan ottaminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa on määritelty settlementtipohjaisen naapuruustalon yhdeksi perustamisvaiheen kulmakiveksi. Pasilan haastateltujen vastaukset tukevat yhdessä suunnittelun ja läpinäkyvyyden tärkeyttä. Naapuruustalo perustettiin vuonna 2008, mutta kysymys tarvittavasta toiminnasta Tapulikaupunkiin sai erään Pasilan haastatellun muistelemaan lämmöllä perustamisaikaa.

”Osallisuutta tilaan luo se, että asiakkaat saavat olla mukana tilan sisustamisessa. Esimerkiksi Pasilassa asiakkailta kysyttiin, minkälaiset seinät he halusivat. Myös lasten ääni kuultiin. Olimme aina suunnitelmissa mukana.” (P3)

Vaikuttaa siltä, että osallisuus perustamisvaiheessa on lisännyt henkilökohtaista merkityksellisuuden tunnetta ja luottamusta toimintaa kohtaan. Positiivinen kertomus toiminnasta saman

kulttuuritaustan jakavalta jäseneltä näyttää lisäävän yleisellä tasolla yhteisön jäsenten luottamusta ja kiinnostusta toimintaa kohtaan, jolloin viesti toiminnasta leviää ”puskaradion” kautta ja saa yhä useamman somalinkielisen tulemaan mukaan toimintaan.

”Alussa tämä oli pieni paikka ja meitä oli vain pieni ryhmä. Nyt me tiedetään, että satoja ihmisiä tulee. Pienestä tulee lopussa iso.” (P3)

”Kun ihmiset tutustuvat, sen jälkeen ne kertoo toisilleen.” (P4)

Tapulikaupungin haastatellut toivat esiin yhteisen tilan merkitystä asuinalueella. Asukastalo koettiin lähtökohtaisesti naapurustoa yhdistäväksi paikaksi, sillä siellä ajan viettäminen yhdistyi omaehtoiseen toimintaan ja vapaa-aikaan.

”Mun mielestä, kun on tällainen kohtaamispaikka, jokainen on tullut sinne tietoisesti omalla ajallaan ja samoista syistä, se kynnys on matalampi tutustua ja helpompaa.” (T1)

5.5 Identiteettien erot haastatteluryhmien välillä

Merkittävä ero Pasilan ja Tapulikaupungin haastateltujen välillä oli naisten puheista välittyvät identiteetin erot. Tapulikaupungin haastatellut kuvasivat arkeaan poikkeuksetta äitiyden kautta. Harrastuksina kaksi naista mainitsi kävelyn lähialueen luonnossa, mutta muutoin arki keskittyi pitkälti lasten hyvinvoinnista huolehtimiseen eikä omia henkilökohtaisia harrastuksia ollut. Asukastalon toimintaan esitetyt toiveet ja tarpeet liittyivät henkilökohtaiseen hyvinvointiin ja arjessa jaksamiseen sekä suomalaisen yhteiskuntaan kiinnittymiseen. Tapulikaupungin haastateltujen tavoin myös Pasilan haastatellut olivat kaikki äitejä, mutta keskusteluissa korostui toiminnallisuus ja sosiaaliset suhteet naapuruston asukkaisiin. Pasilan haastatelluilla tärkeänä kiinnikkeenä naapurustoon toimi naapuruustalo, joka tilana ja toimintaympäristönä tarjosi naisille mahdollisuuden sosiaalisten siteiden solmimiseen, suomalaiseen kulttuuriin tutustumiseen ja turvalliseen toimijuuteen. Eräs haastateltava kuvasikin Naapuruustalo Pasilaa ”toiseksi kodiksi” ja ”yhteisöksi, jossa kasvatamme toistemme lapsia”. Lausahduksen sisältämä ydinviesti on kulttuurisessa kontekstissa merkittävä, sillä se kuvaa vahvaa luottamusta ja osallisuuden tunnetta Naapuruustalon toimintaa ja yhteisöä kohtaan.

Somalilaisessa kulttuurissa perhekoko on Suomen mittapuulla korkea ja lasten kasvatuskulttuuri yhteisöllinen. Naisilla on usein vahvat verkostot, ja lapsia kasvatetaan yhdessä sukulais-

ten, naapuruston naisten ja ystävien kanssa. Suomessa somaliäidit kokevatkin arjessaan väsymystä avun puutteen ja kylmän ilman aiheuttaman vähäisemmän liikkumisen takia. Arjen kiireen lisäksi vahvaa huolta aiheuttavat lasten kasvaminen kahden kulttuurin välissä, ja pelko lapsen kiusaamisesta ja mahdollisesta syrjinnän ja rasismin kokemisesta. (Tiilikainen 2007, 270–271.) Tapulikaupungin haastatellut eivät tuoneet esiin tarvetta saada lastenhoidollista tukea, vaikka tätä kysyttiin haastatteluissa suoraan. Arkea kuitenkin kuvattiin lasten ehdoilla kulkevaksi ja kiireiseksi eikä haastatelluilla juurikaan ollut harrastuksia oman kodin ulkopuolella alueelle suuntautuvien kävelylenkkien lisäksi.

Somalikulttuurissa lapsia pidetään perinteisesti lahjana ja luottamuksenosoituksena Jumalalta (Virtanen, Vilkama 2008, 137). On mahdollista, että kulttuuriset syyt vaikuttivat siihen, ettei tarvetta lastenhoidolle haluttu tuoda esiin tai sitä ei tunnistettu. Naapuruustalo Pasilan haastateltujen vastaukset viittaavat siihen, että lapsille järjestettävän toiminnan avulla on mahdollista rakentaa luottamusta asukastalon toimintaa kohtaan ja tukea samalla somalinkielisten naisten arjen hyvinvointia. Haastatellut toivat poikkeuksetta esiin kiitollisuutensa siitä, että Naapuruustalo oli tarjonnut toimintaa myös heidän lapsilleen. Naapuruustaloa kuvailtiin yhteisönä, jossa lapset kasvatettiin yhdessä. ”Tämä on paikka, jossa me olemme kasvattaneet lapset, ja olemme tyytyväisiä.” (P3)

6 TULOKSET

Tapulikaupungissa naisten muodostama somaliyhteisö vaikuttaa olevan tiivis ja oma yhteisönsä muun naapuruston sisällä. Paikkasidonnaisuuden lisäksi haastateltuja naisia yhdisti uskontoon ja kulttuuriin liittyvät sosiaaliset ja käytännön tekijät, lapset ja lapsiperheen arki, ja yhteinen äidinkieli. Yhteisesti jaetut tekijät loivat haastateltujen välille yhteenkuuluvuuden tunnetta ja vahvistivat kollektiivista identiteettiä.

Tapulikaupungissa asuvat haastatellut olivat kaikki tyytyväisiä Tapulikaupunkiin asuinalueena. Asuinaluetta pidettiin rauhallisena, ja kaikki haastatellut mainitsivat alueen hyviksi puoliksi lisäksi hyvät kulkuyhteydet, lapsiperheiden palveluiden saavutettavuuden ja luonnonläheisyyden. Aluetta pidettiin myös turvallisena. On mahdollista, että turvallisuudentunnetta vahvisti asuinalueen vertaisyhteisön tuottama yhteisöllisyyden tunne, joka vaikutti myös asumisviihtyvyyteen. Tulokset tukevat Sjöblom-Immolan (2012, 70) maahanmuuttajien asumisviihtyvyyttä kartoittaneen selvityksen havaintoja viihtyisästä asuinympäristöstä.

Yhteisöllisyyden merkitystä asuinalueen viihtyvyydelle kuvasi haastateltujen useat maininnat ystävistä ja tutuista, joiden kanssa jaettiin vastuuta lasten silmällä pitämisestä, ja vaihdettiin kuulumisia. Tapulikaupungissa asuvien haastateltujen naapuruussuhteet perustuivat pitkälti samaan äidinkieleen ja elämäntilanteeseen. Muita kuin somalia äidinkielenään puhuvia naapureita ei tunnettu satunnaisia moikkaamisia enempää. Siinä missä tapulikaupunkilaisille yhteisö tarjosi tutun kulttuurin ja äidinkielen jakavat vertaiset, Naapuruustalo Pasilan haastatellut kuvasivat naapuruustaloa yhteisöksi, ja tunsivat naapuruston erilaisia asukkaita juuri naapuruustalon toiminnasta. Naapuruustalon olemassaolo ja sen tarjoama yhteisö koettiin merkittäväksi syyksi Pasilassa asumiselle, mikä tukisi Sjöblom-Immolan (2012, 17) selvityksen vastauksia siitä, että erityisen hyväksi asumisviihtyvyyden nostaa ystävien läheisyys ja hyvät naapuruussuhteet. Kummassakin haastatteluryhmässä naapuruus- ja asukastalotoimintaa pidettiin hyvinvointia lisäävänä lähipalveluna. Tämä oli yhteydessä siihen, miten hyvin palvelu vastasi haastateltavien arjen tarpeisiin. Tulokset antavat viitteitä siihen, että tarvelähtöinen naapuruustalotoiminta voi osaltaan vaikuttaa haluun pysytellä tietyllä asuinalueella.

Yhteisön rakentumista Tapulikaupungissa asuvien haastateltavien kesken voidaan pitää luontevana, sillä suomen- ja englannin kielen taidon puute rajoittaa mahdollisuuksia solmia tiiviitä vuorovaikutussuhteita. Samoin haastateltavien arki keskittyi pitkälti lastenhoitoon ja alueen

palveluiden hyödyntämiseen, kuten luonnossa liikkumiseen, kaupassa ja leikkipuistossa käymiseen ja paikallisessa moskeijassa vierailuun, jolloin kiireisessä arjessa sosiaalisia suhteita on mielekästä solmia lähialueen asukkaiden kanssa. Vertaisyhteisö toimii haastateltavilla kiinnikkeenä naapurustoon ja ehkäisee osaltaan juurettomuuden ja syrjäytymisen tunteita (Kalhama, Kitola & Walamies 2006, 18). Kääntöpuolena oli, ettei haastatelluilla ollut suomea puhuvia ystäviä tai suomen kielen taitoa kehittävää harrastusta, mikä edistäisi naisten integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Eräs haastateltu mainitsi suomalaisiin tutustumisen olevan vaikeaa ilman yhteistä tekemistä. Haastatellut kuitenkin suhtautuivat positiivisesti suomenkielisiin tutustumiseen. Sosiaalisten suhteiden lujittaminen somalinkielisten ja suomea äidinkielenään puhuvien kesken nouseekin aineistosta yhdeksi selkeäksi asukastalon toiminnan tarpeeksi.

Tapulikaupungissa asuvat haastatellut naiset eivät tuoneet esiin rasismia tai syrjinnän kokemuksia. Silti esimerkiksi paikallisen moskeijan mukaan ilkeältä moskeijaa kohtaan on lisääntynyt. Tapulikaupungin asukastalon tiimi sai keväällä 2021 yhteydenottoja alueen suomenkielisiltä asukkailta osittain kovenevista asenteista muslimiväestöä kohtaan. Tulkintani mukaan tähän on osittain vaikuttanut uutisointi koronaviruksen levinneisyydestä erityisesti maahanmuuttajataustaisilla alueilla, josta tuolloin uutisoitiin paljon.

Poikkeuksetta asukastalon perustamista Tapulikaupunkiin pidettiin tarpeellisena, ja sen nähtiin lisäävän mahdollisuuksia sosiaaliseen osallisuuteen naapurustossa ja integroitumiseen suomalaiseen yhteiskuntaan. Kaikki haastatellut korostivat sitä, kuinka tärkeää avun saaminen oli omalla äidinkielellä. Oman kielinen työntekijä loi paitsi luottamusta, tunnetta merkityksellisyydestä ja siitä, että erilaiset tarpeet oli tunnistettu ja otettu huomioon.

Oleellista on huomata, että monikulttuurisuus arjessa vaatii kahdensuuntaista avoimuutta eikä kotiutuminen ole prosessi, josta maahan muuttanut on yksin vastuussa. Kotiutuminen on paitsi kotoutumista tukevia poliittisia valintoja ja palveluja, myös asenteita ja arjessa yhdessä toimimista. Molemminpuolinen sopeutuminen (*mutual accommodation*) edellyttääkin avarakatseisia arjen kohtaamisia, joissa molemminpuolista ymmärrystä voidaan luoda. Pidän asukastaloja tästä näkökulmasta erinomaisina kohtaamisen areenoina, sillä asukastaloissa toimintaympäristö on rakennettu turvalliseksi ja syrjinnästä vapaaksi, jolloin erilaiset ja eritaustaiset asukkaat voivat kohdata tasavertaisina. Aikaisemmissa asukastalotoiminnan vaikutuksia kartoittaneissa tut-

kimuksissa kiinnitetään huomiota asiantuntevan työntekijän merkitykseen toiminnan onnistumiselle. Myös somalinkielisten naisten haastatteluissa korostui työntekijän rooli yhteisöllisyyden rakentamisessa ja saavutettavuuden turvaamisessa.

6.1 Luottamus pohjana hyvinvoinnin kokemukselle

Yhtenä keskeisenä teemana aineistosta nousi esiin luottamus. Luottamuksen tunne liittyi henkilökohtaiseen kokemukseen siitä, että tuli kohdelluksi yhdenvertaisena yksilönä yhteisössä ja yhteiskunnassa. Luottamus rakensi osaltaan turvallisuudentunnetta ja loi pohjan hyvinvoinnin kokemukselle.

Naapuruustalo onnistui tarjoamaan haastatelluille turvallisen yhteisön solmia sosiaalisia siteitä, mikä edisti kiinnittymistä osaksi naapurustoa. Turvallinen yhteisö edellytti turvallisuuden tunnetta, joka perustui kokemukseen tasavertaisuudesta ja omana itsenään kohdatuksi tulemisesta. Tunnustetuksi tuleminen tunne luo pohjaa itsetunnolle, luottamukselle ja toimijuuden kehitymiselle ja on siten tärkeää hyvinvointia edistävä tekijä. (Nivala, Rynänen 2019, 120.)

Asukastalojen rooli alueen turvallisuudentunteen vahvistumiselle vaikuttaa olevan merkittävä silloin, kun toiminta aidosti tavoittaa eritaustaisia ja erilaisia alueen asukkaita, ja saa naapuruston jäsenet toimimaan yhdessä. Erilaisten asukkaiden yhdessä tekeminen luo parhaimmillaan positiivisia kokemuksia erilaisuudesta, joka yleisellä tasolla rakentaa luottamusta erilaisia ihmisiä kohtaan (Wilkinson, Pickett 2011, 69). Tutkimusten mukaan eriarvoisuuden kokemus on yhteydessä epäluottamuksen lisääntymiseen (emt., 74–75). Siksi positiivisen kokemuksen syntyminen edellyttää kokemusta yhdenvertaisuudesta ja oikeudenmukaisuudesta.

6.2 Kiinnittymisen henkilökohtaiset ja rakenteelliset esteet

Aineistolähtöinen analyysi toi esiin tekijöitä, jotka heikensivät toiminnan saavutettavuutta somalinkielisille naisille. Tässä tapauksessa heikko saavutettavuus vaikuttaa vertautuvan siihen, ettei toimintaa koeta yhdenvertaisuutta tukevaksi. Osallistumisen esteet ovat samalla tekijöitä, jotka estävät alueellisen yhteisöllisyyden rakentumista, koska ne estävät kiinnittymistä asukastalon toimintaan ja yhteisöön. Olennaista on tunnistaa toimintakulttuuriin liittyvät syrjäyttävät tekijät ja eriarvoistavat mekanismit.

Alla olevaan taulukkoon on koottu haastatteluvastauksista johdettuja osallistumisen esteitä niin, että ne on jaoteltu henkilökohtaisiin ja rakenteellisiin tekijöihin. Henkilökohtaisilla tekijöillä tarkoitetaan yksilökohtaisia rajoitteita. Rakenteellisella tasolla viitataan asukastalon toimintaan, toimintakulttuuriin tai konseptiin kiinteästi limittyviä maahanmuuttajataustaisia poissulkevia tekijöitä. Henkilökohtaiset ja rakenteelliset tekijät on taulukossa jaettu kuuteen kategoriaan. (Maula 2006, 60–61.) Päädyin esittämään tulokset taulukkomuodossa ikään kuin muistilistana, jotta ne olisivat helposti otettavissa käyttöön arjen toimintaan (Toikko, Rantanen 2009, 125). Tuloksiin päätymistä avattiin aineiston analyysin yhteydessä (luku 5).

Taulukko 7. Asukastalotoimintaan osallistumisen henkilökohtaiset ja rakenteelliset esteet. Jaottelu perustuu Maulan (2006, 60–61) näkemykseen kulttuurin saavutettavuudesta.

Henkilökohtainen tekijä	Rakenteellinen tekijä
Fyysinen saavutettavuus	
<ul style="list-style-type: none"> • Sijainti ei lähellä kotia. • Ei tilaa jättää lastenrattaita. • Ajan puute tai lapsiperhearjen mukanaan tuomat aikataulurajoitteet. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sijainti etäinen, ei lähellä julkisia liikennekeskitymiä. Opasteet paikalle saapumiseen riittämättömät. • Tila ei esteetön. • Aukioloajoissa ei huomioida kohderyhmän arkea.
Tiedollinen saavutettavuus	
<ul style="list-style-type: none"> • Toiminta ei vastaa tarpeisiin. • Toimintaa tai sen järjestäjää ei tunneta. 	<ul style="list-style-type: none"> • Toiminnan sisällössä ei huomioitu asiakkaiden tarpeita. • Asiakkaat eivät mukana toiminnan suunnittelussa. • Palautetta ei kerätä tai sen antaminen vaikeaa. • Muutostarpeisiin ei reagoida.
Tiedotuksen saavutettavuus	
<ul style="list-style-type: none"> • Ei suomen ja somalin kielen lukutaitoa. • Heikko suomen kielen puhuttu taito. • Ei saada tietoa toiminnasta. 	<ul style="list-style-type: none"> • Tiedotuksen tavoissa ja käytettävissä tiedotuskanavissa ei huomioitu erityisryhmiä ja eri kieliä. • Tiedotuksen ulkoasu ja kieli epäselvää/vaikeaa.
Kulttuurinen saavutettavuus	
<ul style="list-style-type: none"> • Ei mahdollisuutta uskonnon harjoittamiseen. • Kulttuuriin liitettäviä sukupuolirajoitteita ei huomioitu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kulttuurin tai uskonnon tuomia erityispiirteitä ei huomioitu. • Työntekijällä ei tarvittavaa kielitaitoa tai asiantuntijuutta monikulttuurisesta työstä.
Asenteellinen saavutettavuus	

<ul style="list-style-type: none"> • Toiminnassa ei mukana muita yhteisön jäseniä. • Ystävillä negatiivisia kokemuksia. • Ennakkoluulot tilaa, toimintaa, muita asiakkaita tai työntekijöitä kohtaan. 	<ul style="list-style-type: none"> • Työntekijän tai asiakkaan syrjivä käytös. • Syrjivään käytökseen ei puututa. • Työntekijöiden tai muiden tilan käyttäjien ennakkoluulot ja negatiiviset asenteet.
Taloudellinen saavutettavuus	
<ul style="list-style-type: none"> • Toiminta maksullista. • Sijainti vaatii julkisen liikenteen käyttöä. 	<ul style="list-style-type: none"> • Toimintaan osallistuminen maksullista. • Aulakahvilan tuotteet hinnoiteltu liian korkeiksi.

6.3 Tarvelähtöinen naapuruustalotoiminta

Tapulikaupungin haastatelluilta kysyttiin, millaista toimintaa he toivoisivat Tapulin asukastaloon. Naapuruustalo Pasilan haastatellut taas toivat selkeästi esiin, millainen toiminta edisti hyvinvointia. Tarvelähtöisyys loi haastatelluilla merkityksellisyyden tunnetta, sillä se toi heille konkreettisesti esiin sen, että toiminnassa huomioitiin somalinkielisten erityistarpeet.

Alla olevaan taulukkoon tarpeet on jaettu toimintamuodoittain. Oikeanpuoleiseen sarakkeeseen on listattu tekijät, jotka koettiin tärkeäksi osaksi toimintaa. Toiminnan tarvetta ja vaikutuksia käsiteltiin analyysiluvun yhteydessä. Taulukkoa voidaan käyttää apuna tarvelähtöisen toiminnan suunnittelussa.

Taulukko 8: Somalinkielisten naisten tarve asukastalon toiminnalle.

Kohtaamispaikka	<ul style="list-style-type: none"> • Sosiaaliset kontaktit erilaisten ihmisten kanssa • Paikka tulla, poistuminen kotoa • Työntekijä läsnä • Tietoa toiminnasta • Tarpeiden ja toiveiden kysyminen asiakkailta • Edullinen kahvi/tee ja lounas
Matalan kynnyksen neuvonta ja tuki	<ul style="list-style-type: none"> • Apu viranomaisasiointiin omalla äidinkielellä (mm. kela, työnhaku, koulu) tai tulkkipalvelu käytössä • Apu arjen sujuvoittamiseen, mm. laskujen maksu, postin lukeminen • Palvelujen esittely
Perheteroiminta/vanhemmuus	<ul style="list-style-type: none"> • Kerhotoiminta lapsille • Ohjattu vanhemmuuteen liittyvä tukiryhmä • Vertaisryhmätoiminta • Stressihallinta- ja mielenhyvinvointi, terveellinen ruokavalio

	<ul style="list-style-type: none"> • Mahdollisuus järjestää yksityisiä juhlia, mm. syntymäpäiviä • Läksyapu
Ryhmätoiminta/vapaaehtoistoiminta	<ul style="list-style-type: none"> • Eri kulttuureihin tutustuminen, kulttuurikerhot • Vertaistukiryhmät • Suomen kielen opetus- ja keskustelukerhot, läksyapu, digituki • Oppimista ja liikuntaa tukeva toiminta
Alueellinen toiminta	<ul style="list-style-type: none"> • Retket ja yhdessä osallistuminen tapahtumiin • Yhdessä järjestettävät tapahtumat • Tiedotus eri kielillä, ääniviestit ja puhelut • Kumppanuudet ja alueen toimintoihin tutustuminen • Aluekehittäminen ja lähidemokratia
Koulutuksellinen ja työelämätaitoja vahvistava toiminta	<ul style="list-style-type: none"> • Työkokeilu- ja harjoittelupaikat, palkkatukipaikat • Koulutukselliset kurssit mm. hygieniapassi • Suomen kielen kurssit & digitaidot
Tilat	<ul style="list-style-type: none"> • Maksuttomuus • Helppo varata esim. työntekijän kautta • Mahdollisuus varata yksityistapahtumille, helppo ottaa käyttöön • Esteettömyys, syrjimättömyys toteutuu arjen toiminnassa • Keskeinen sijainti • Olohuone, keittiö, ompelu- ja askartelutila, tietokone ja tulostuspiste, liikunta- ja kuntosalitilat, kokoushuone, lasten leikkipiste, rukoustila

6.4 Tulosten hyödyntäminen Tapulikaupungin asukastalon toiminnassa

Opinnäytetyössä saatuja haastattelutuloksia hyödynnetään Tapulin asukastalon toiminnan kehittämässä ja kohdennetusti somalinkielisille äideille suunniteltavassa toiminnassa. Keväällä 2021 yhteistyön suunnittelu aloitettiin Helsingin kaupungin (2021d) kulttuuri- ja vapaa-ajan toimialan Aktiiviseksi yhdessä tekemällä -hankkeen kanssa. Vuonna 2021 hankkeen tavoitteena oli kehittää ulkomaalaistaustaisille kohdennettua ryhmämuotoista liikuntaneuvonnan mallia. Yhteistyön taustalla oli Tapulikaupungin somalinkielisten naisten esiin tuoma tarve saada tukea ja neuvoja liikuntaharrastuksen aloittamiseen ja terveelliseen ruokavalioon. Ryhmätoiminta käynnistettiin Tapulin asukastalolla syksyllä 2021. Ryhmään osallistui lopulta neljä henkeä. Suunnitellusta viidestä kerrasta toteutui ainoastaan kaksi, sillä kolmannelle kerralle ei tullut osallistujia. Osallistujille perustettiin WhatsApp-ryhmä, jossa jaetaan tietoa liikuntaharrastuksista ja ryhmätoiminnoista.

Yhteistyötä suunniteltiin lisäksi Helsingin kaupungin alueliikunnan ja nuorille suunnatun Job`D-palvelun (2021e) kanssa. Job`D on Helsingin kaupungin ja Me-säätiön kehittämä palvelu, jonka kautta on mahdollista palkata työkokemusta tarvitsevia nuoria lyhytkestoisiin avustaviin tehtäviin. Suunnitelmissa oli järjestää somalinkielisille naisille opastettuja kävelylenkejä ja ulkoliikuntalaitteiden käytön opastusta Tapulikaupungin alueella. Ajatuksena oli, että Job`D-palvelun kautta alueen somalinkielisiä nuoria palkattaisiin saattajiksi ja tulkeiksi toimintaan, joka madaltaisi naisten kynnystä osallistumiseen. Tavoitteena oli lisätä naisten tietoa alueen liikuntamahdollisuuksista ja opettaa käytännön kautta liikuntaan liittyvää perussanastoa. Nuorisopalveluissa yhteistyön katsottiin vahvistavan nuorten positiivista minäkuvaa, sillä tehtävässä oman maahanmuuttajataustaisuuden saattoi kokea positiivisena. Job`D-palvelun kanssa suunnittelimme myös digiopastuksista, joissa nuoret opastaisivat digitaitoja somalinkielisille alueen asukkaille. Digitalisaatio ja koronapandemia ovat kasvattaneet digitaitojen merkitystä (Valtioneuvosto 2021, 26), sillä monet toiminnot ja palvelut siirtyvät verkkoon ja digitaitoja tarvitaan muuttuvassa työelämässä. Digiopastukseen suunniteltiin sisältyvän tutustumista erilaisiin maahanmuuttajataustaisille suunnattuihin vanhemmuuden tukiryhmiin ja suomen kielen ryhmiin. Valitettavasti henkilöstömuutoksia ja resurssien puutteen vuoksi suunniteltu yhteistyö ei toteutunut vuoden 2021 aikana.

Suositukseni on, että alueen somalinkieliset naiset kutsuttaisiin tutustumaan Tapulin asukastaloon yhteistyössä Naapuruustalo Pasilan somalinkielisten asiakkaiden kanssa. Naapuruustalon haastatelluista kaikki neljä toivat haastatteluissa esiin auttavansa mielellään Tapulin asukastalon toiminnan käynnistämiseksi. Tutustuminen kannattaisi ajoittaa niin, että toimintaa voitaisiin tarvittaessa tarjota nopeallakin aikataululla. Tutustumisen yhteydessä mahdollisesta toiminnasta olisi hyvä keskustella yhdessä ja kannustaa Naapuruustalo Pasilan somalinkielisiä asiakkaita mukaan toiminnan ensimmäisille kerroille. Myös työntekijän olisi hyvä osallistua toimintaan. Näin siksi, että työntekijä ja osallistujat tulisivat tutuiksi. Työntekijän tutuus synnyttää luottamusta, joka vaikuttaa madaltavan kynnystä ja sitouttavan toimintaan osallistumiseen.

Somalinkielisten parissa uskonnon harjoittaminen on tärkeä osa arjen rutiineja (Saukkonen 2020, 44). Olisi ensisijaisen tärkeää tunnistaa moskeijoiden rooli yhteisölle ja tehdä tiivistä yhteistyötä paikallisen moskeijan kanssa. Tapulikaupungissa moskeijan johtoryhmässä ilahduttiin

yhteydenotostamme ja yhteistyötä toivottiin. Yhteistyöllä voitaisiin vähentää eri uskontokuntiin tai kirkkoon kuulumattomien ennakkoluuloja moskeijaa ja sen toimintaa kohtaan sekä edistää eri taustaisten kohtaamista ja yhdessä tekemistä.

Asukastalon toiminnan tavoitteena on alueen asukkaiden hyvinvoinnin lisääminen. Hyvinvoinnin lisääntymistä mittaamalla voidaankin varmistaa myös laadukkaan palvelun toteutuminen. Palvelun laatua koskevat tutkimukset osoittavat, että käyttäjäkokemus on yleensä subjektiivinen, ja siihen vaikuttaa merkittävästi asiakkaan kokemus palveluprosessista. Jotta asukastalon toiminta kehittyi alueellista yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia vahvistavaksi, on hyvä kiinnittää huomiota käyttäjäkokemukseen erityisesti turvallisuuden ja luottamuksen näkökulmasta. (Grönroos 2010, 81.) Tapulikaupungissa asukastalo on uusi palvelu. Koska toiminta on vasta aloitettu, käyttäjäkokemuksen merkitys korostuu.

7 POHDINTA

Helsinki on kansainvälistyvä kaupunki. Vuoteen 2035 mennessä vieraskielisen väestön arvioidaan lisääntyvän 100 000:lla (Helsingin kaupunki 2020c, 6). Monikulttuurisuus tuo mukanaan erilaisia tapoja ja näkökulmia. Kohtaamiset ovat mahdollisuus oppia ja rakentaa yhteistä kulttuuria. Erilaisuus, poikkeavuus totutusta ja tutusta, voi olla myös pelottavaa. Pelko ja ennakkoluulot erilaisuutta kohtaan lisäävät vastakkainasettelua, turvattomuuden tunnetta ja eriarvoisuuden kokemusta, mitkä heikentävät luottamusta kanssaihmiisiin ja yhteiskuntaan.

Suomessa somalit kohtaavat muita etnisiä vähemmistöjä enemmän ennakkoluuloja ja syrjintää. Kotiutuminen uuteen kotimaahan ja naapurustoon on hitaampaa ja vaikeampaa, jos ympäröivä yhteisö ja yhteiskunta korostavat erilaisuutta eikä yhteenkuuluvuuden tunnetta rakennu. (Open Society Foundations 2014, 38.) Turvallisia kohtaamisia ja yhdessä tekemistä tarvitaan eri-ikäisten ihmisten välille, olipa erilaisuudessa kyse sitten iästä, oletetusta sukupuolesta, kulttuurista, uskonnosta tai sosioekonomisesta asemasta.

Somalinkielisten parissa asukastaloilla vaikuttaa olevan turvallisen tilan maine. Asukastaloihin liitetäänkin positiivisia mielikuvia, huolimatta siitä, tunnetaanko toimintaa. Havainto viittaa siihen, että asukastaloihin on lähtökohtaisesti matala kynnyks saapua, ja toimintamuoto tunnetaan. Tämä luo vastuuta kaikille taloja ylläpitäville organisaatioille, sillä asiakas ei lähtökohtaisesti erota toimintaa ylläpitäjien perusteella. Asukastalojen etuna on lisäksi sijainti, sillä talot palvelevat perinteisesti naapuruston asukkaita, ja sijaitsevat lähellä asukkaita. Paikallisuus on mahdollisuus luoda pohjaa naapurustoon kiinnittymiselle. Luottamus asukastalojen toimintaa kohtaan antaa aihetta pohtia, olisiko kunnan kotouttamista tukevien palveluiden syytä jalkautua entistä suuremmalla panoksella asukastaloihin. Vaikuttaa siltä, että palveluihin hakeutuminen olisi näin saavutettavampaa. Mahdollinen viranomaisia kohtaan tunnettu epäluottamus on vähäisempää, kun asiakas kohdataan hänelle tutussa ja luottamusta herättävässä paikassa. Ohjaus- ja neuvontapalveluiden kehittäminen osaksi toimintaa, vastaisi osaltaan Valtioneuvoston (2021, 42, 45) kotouttamisen edistämisen selonteossa havaittuun tarpeeseen kehittää palveluiden asiakaslähtöisyyttä ja lisätä henkilökohtaista ohjausta ja neuvontaa. Erityisesti monikulttuurisilla alueilla, jotka kärsivät etnisestä segregaatiosta olisi tärkeää pystyä tarjoamaan tietoa ja toimintaa eri kielillä.

Naapuruustalo Pasilassa on onnistuttu rakentamaan ilmapiiri ja käytänteet, jotka tukivat erilaisien ihmisten kohtaamista. Ilmapiiriin vaikuttivat toiminnan ja työntekijöiden arvolähtöinen työote, monikulttuurinen työyhteisö ja tarvelähtöinen palvelutarjonta. Tarvelähtöiset palvelut tukivat somalinkielisten naisten kotiutumisen edellytyksiä. Ne myös koettiin osoitukseksi siitä, että erilaisuus on hyväksyttyä ja huomioitu. Naapuruustalotoiminnassa luottamusta loivat tutut asiantuntevat työntekijät, jotka tukivat työotteellaan yhteisöön ja toimintaan kiinnittymistä. Työntekijöiden vaihtuvuuteen onkin syytä kiinnittää huomioita, sillä vaihtuvuus voi vaikuttaa negatiivisesti siihen, miten asiakkaat kiinnittyvät osaksi yhteisöä.

Tapulikaupungin haastateltujen tarpeet kotiutumisen tukemiseen olivat kaikilla hyvin samankaltaisia. Toisaalta taas Naapuruustalo Pasilan haastatellut kuvasivat saaneensa toimintaan osallistumisesta juuri niitä tukimuotoja, joita Tapulikaupungissa asuvat somalinaiset kokivat tarvitsevansa. Poikkeuksen tekee lapsiperheille suunnattu toiminta, jonka tarve Tapulikaupungissa ei korostunut. Pasilan haastatelluille äideille lapsille tarjottu toiminta oli kuitenkin selkeästi lisännyt äitien hyvinvointia ja edistänyt kiinnittymistä osaksi naapuruustalon yhteisöä. Toiminnasta äidit olivat löytäneet vertaisyhteisön, jossa käsitellä vanhemmuutta ja kokea jäsenyyttä. Naapuruustalo oli tarjonnut äideille paikan, jossa kotiin jäämisen sijaan saattoi tavata alueen muita asukkaita, oppia ja käyttää suomen kieltä ja saada apua viranomaisasiointiin. Lasten osallistuminen toimintaan vähensi myös vanhempien kokemaa stressiä, kun tiedettiin lasten olevan tutussa ja turvallisessa ympäristössä.

Kotiäitiys elämäntilanteena vaikutti Tapulikaupungin haastatelluille osittain kotiutumista hidastavana tekijänä, sillä suomen kielen opettelu ja käyttäminen olivat jääneet arjessa hyvin vähäiseksi, samoin kuin sosiaalisten siteiden solmiminen suomenkielisten kanssa. Arjen kiireys ja keskittyneisyys lasten hyvinvointiin vaikuttivat myös siihen, ettei omia tarpeita täysin tunnustettu. Maahan muuttaneet kotiäidit tulisikin tunnistaa yhtenä erityisryhmänä, jotka hyötyvät asukastalotoiminnasta. Kotiäitien kohdalla merkitys hyvinvoinnilla ja kotiutumisellemme voi olla hyvin suuri. Äitiys rajoittaa esimerkiksi mahdollisuuksia opiskella ja arki keskittyy kodin ympäristöön. Ilman vuorovaikutusta suomenkielisten kanssa opittu suomen kielen taso heikentyy helposti ja toisaalta mahdollisuudet saada tietoa suomalaisesta kulttuurista ja toimintatavoista rajoittuvat.

Suomessa maahan muuttaneiden työllistyminen on edelleen merkittävästi heikompaa verrattuna esimerkiksi naapurimaahan Ruotsiin. Työllistymisen vaikeudet koskettavat erityisesti ulkomaalaistaustaisia äitejä. Tutkimusten mukaan tähän vaikuttavat etenkin heikko suomen kielen taito, matala koulutus ja työkokemuksen puute, jotka voivat olla osittain seurausta pitkistä hoitovapaista. Erilaiset työkokeilut ja palkkatuet helpottavat työllistymistä. (Larja 2019, 41.) Naapuruus- ja asukastalot tarjoavat maahanmuuttajille turvallisen ympäristön tutustua suomalaiseen työelämään ja harjoitella työelämässä vaadittavia taitoja. Kokemukset voivat myös vahvistaa yhteisötyön houkuttelevuutta maahanmuuttajien parissa. Monikulttuurisuuden lisääntyessä alalla tarvitaan lisää erilaisista kulttuuritaustoista tulevia ja eri kieliä puhuvia ammattilaisia. Asukastaloille monikulttuurinen työyhteisö on mahdollisuus toiminnan kehittämiseen.

Tulokset viittaavat siihen, että tarvelähtöinen asukastalotoiminta edistää naapurustoon kiinnittymistä ja koettua osallisuutta sekä yleistä hyvinvointia. Vaikuttakin siltä, että toiminnalla voidaan ennaltaehkäistä segregatioon liitettävää huono-osaisuuden alueellista kasautumista vaikuttamalla henkilökohtaisiin huono-osaisuutta kerryttäviin tekijöihin. Yhteisötasolla eriytymisen yhdeksi käsitteelliseksi vastineeksi voidaan tarjota yhteisöllisyyttä (Tampereen kaupunki 2018, 13). Tästä näkökulmasta naapuruustalotoiminta edistää paitsi yksilöiden edellytyksiä yhdessä toimimiseen, myös alueellisen yhteisöllisyyden rakentumista paikallisesta yhteisöstä käsin. Yhteisöllisyys vahvistaa turvallisuuden tunnetta ja asukkaiden yhteistä tekemistä ja näyttyy parhaimmillaan asuinalueen viihtyvyyttä lisäävänä asukkaiden omaehtoisena toimeliaisuutena. Kaupunkikehittämisen näkökulmasta yhteisöllisyys kehittää parhaimmillaan positiivista alueellista identiteettiä ja muodostuu alueen vetovoimatekijäksi. (Emt., 2018, 23.)

Opinnäytetyössä tavoitteeni oli työelämälähtöinen työ, joka tuottaisi helposti hyödynnettävää tietoa työn tilaajille, mutta myös laajemmin käytettäväksi asukastalotoiminnan kehittämisessä. Tuloksiin vaikutti aineistolähtöisyys, sillä alkuperäinen tavoitteeni oli selvittää toiminnan hyvinvointivaikutuksia ja tarpeita toiminnalta. Aineistoa analysoidessa tuli kuitenkin esiin toiminnasta syrjäyttäviä tekijöitä. Opinnäytetyön tuloksena ja tuotoksena valmistuikin taulukkomuotoinen kuvaus asukastalotoimintaan osallistumisen henkilökohtaisista ja rakenteellisista esteistä (taulukko 7). Toisena tuotoksena syntyi kooste somalinkielisten naisten asukastalotoiminnan tarpeista (taulukko 8). Kuvaukset ovat käytännönläheisiä, jotta niiden hyödyntäminen arjen toiminnassa olisi mahdollisimman helppoa. Tuloksia voidaan hyödyntää toimintaan ja palvelukehittämiseen, joiden tavoitteena on alueellisen yhteisöllisyyden vahvistaminen ja vähemmistöjen kotoutumisen edistäminen.

LÄHTEET

- Aalto, Elina 2013. *Hyvinvoinnin uusi järjestys*. Helsinki: Gaudeamus.
- Anttila, Pirkko 2007. *Realistinen evaluaatio ja tuloksellinen kehittämistyö*. Hamina: Akatiimi Oy.
- Birck, Riitta 2020. Esteetön yhteisöllisyys. Alueellisen yhteisöllisen arjen alkuun auttaminen ja kannattelu. Pro gradu -tutkielma. Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta. Tampereen yliopisto. Viitattu 1.11.2020.
<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/122863/BirckRiitta.pdf?sequence=2>
- Eerola, Essi & Saarimaa, Tuukka 2019. Asuinalueiden segregaatio ja naapurustovaikutukset. *Kansantaloudellinen aikakauskirja* 2/2019, 238–253.
- Grönroos, C. 2010. *Palvelujen johtaminen ja markkinointi*. Helsinki: WSOY.
- Haaksluoto Marja-Leena 2021. Naapuruustalo Pasilan vastaava koordinaattori. Suullinen tiedonanto 21.4.2021.
- Haaksluoto, Marja-Leena 2020. Pasilan naapuruustalon toimintakertomus. Kalliolan Settlementti. Ei julkaistu.
- Haaksluoto, Marja-Leena & Ponkala-Karlsson, Irene 2020a. Settlementtipohjaisen naapuruustalon erityispiirteet. Kalliolan Settlementti. Ei julkaistu.
- Haaksluoto, Marja-Leena & Swanljung Heidi 2020b. Naapuruustalo Pasilan tuloksellisuusraportti. Kalliolan Settlementti. Ei julkaistu.
- Hannula, Laura & Kolari, Asta 2019. ASUKASTALOTOIMINNAN MONET MERKITYKSET: Kävijöiden kokemuksia toiminnan vaikutuksista hyvinvointiin, toimijuuteen ja osallisuuteen. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 12.5.2020. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201904084540>
- Helsingin kaupunki 2021a. Asukastalot. Viitattu 3.11.2021. <https://www.hel.fi/helsinki/fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/sosiaalinen-tuki-ja-toimeentulo/asukastalot/>
- Helsingin kaupunki 2021b. Ulkomaalaistaustaiset Helsingissä. Alueellinen sijoittuminen. Viitattu 3.9.2021.
<https://ulkomaalaistaustaisethelsingissa.fi/fi/alueellinensijoittuminen>
- Helsingin kaupunki 2021c. Kulttuurihankkeet- ja projektit. Viitattu 10.9.2021.
<https://www.hel.fi/kulttuurin-ja-vapaa-ajan-toimiala/fi/tietoa-meista/kulttuurin-palvelukonaisuus/hankkeet-ja-projektit/hankkeet-ja-projektit>
- Helsingin kaupunki 2021d. Liikkumisvahti. Viitattu 21.12.2021. <https://liikkumisvahti.hel.fi/actions/10>

- Helsingin kaupunki 2021e. Nuorten Helsinki. Viitattu 20.12.2021. <https://nuorten.helsinki/opiskelu-ja-tyo/jobd/>
- Helsingin kaupunki 2020a. Arviointimuistio. Asuinalueiden eriytymisen ehkäisy. Tarkastusvirasto. Viitattu 1.4.2021. https://www.arviointikertomus.fi/sites/default/files/pdf/article-memo/2021/Arviointimuistio%20Asuinalueiden%20eriytyminen%20ehk%C3%A4isy_0.pdf
- Helsingin kaupunki 2020b. Suuntimopuiston koulun ja päiväkodin työmaa käynnistyy syksyllä. Viitattu 9.11.2021. <https://www.hel.fi/uutiset/fi/kaupunkiymparisto/suuntimopuiston-koulun-ja-paivakodin-rakentaminen-alkaa>
- Helsingin kaupunki 2020c. Elinkeinojaosto. Maahanmuuton ajankohtauskatsauksen liite.
- Helsingin kaupunki nd/b. Maahanmuuttajien kasvatuksen ja koulutuksen kehittämissuunnitelma 2018–2021. Viitattu 9.11.2021. https://www.hel.fi/static/liitteet/kanslia/maahanmuuttajat/maahanmuuttajien_kehittamissuunnitelma.pdf
- Helsingin kaupunki 2019. Helsingin tila ja kehitys. Viitattu 1.6.2021. https://tilajakehitys.hel.fi/alueellinen_eriytyminen
- Helsingin kaupunki 2014. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus. Henkilöstön ja käyttäjien näkemys. Viitattu 11.12.2020. <https://dev.hel.fi/paatokset/media/att/c5/c5ab5c91ab3b700967ea8cc2a9984ef5479f8e76.pdf>
- Helsingin kaupunginkanslia 2021. Asukasosallisuuden avustukset 2021. Diaarinumero: HEL 2020-012444. Viitattu 1.11.2021. <https://dev.hel.fi/paatokset/media/att/d9/d9d33ae013939d9d7e99750695f124cf5f2e38b.pdf>
- Helsingin kaupunginosayhdistykset 2019. Asukastilat Helsingissä 2019. Katsaus Helsingin asukastalojen ja -tilojen tilanteeseen. Viitattu 20.4.2021. https://kaupunginosat.fi/helka/wp-content/uploads/sites/5/2019/07/Asukastilat-Hgissa-2019_Selvitys_versio-5-12-2019.pdf
- Helsingin kaupunginvaltuusto 2018. Valtuutettu Pia Kopran aloite asukas- ja yhdistystilojen saamiseksi Tapulikaupunkiin. HEL 2017-013535. Viitattu 8.10.2021. <https://dev.hel.fi/paatokset/asia/hel-2017-013535/khs-2018-19/>
- Helsingin kaupunginvaltuusto 2016. Valtuutettu Pertti Viillon aloite Tapulikaupungin asukastilojen puuttumisesta. Diaarinumero HEL 2016-007579. Viitattu 8.10.2021. <https://dev.hel.fi/paatokset/asia/hel-2016-007579/kvsto-2017-1/>
- Helsingin Sanomat 31.5.2021. Yksikään lapsistamme ei päädy pahamaineiseen kouluun. Hyväosaiset perheet välttelevät lähikouluja, asiantuntija huolissaan kehityksestä. Viitattu 19.11.2020. <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000007985475.html>
- Helsingin Sanomat 13.11.2020. Asuntojen hintaerot revenneet yhä suuremmiksi Helsingissä. Viitattu 20.11.2020. <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000007614981.html>

- Helsingin Sanomat 17.10.2020. Asuinalueesta on tullut helsinkiläisen keskiluokan käyntikortti. Viitattu 18.10.2020. <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000006672549.html>.
- Hiitola, Johanna, Anis Merja & Turtiainen Kati (toim.) 2018. *Maahanmuutto, palvelut ja hyvinvointi. Kohtaamisissa kehitettyjä käytäntöjä*. Tampere: Vastapaino.
- Hirvonen, Jukka 2019. Asumisen etninen eriytyminen Helsingissä ja muualla. Kvartti 4/2019. Verkkolehti: Helsingin kaupunki. Viitattu 1.12. 2021. <https://www.kvartti.fi/fi/artikkelit/asumisen-etninen-eriytyminen-helsingissa-ja-muualla>
- Honkasalo, Veronika 2015. Blogi. Viitattu 26.3.2021. <http://veronikahonkasalo.fi/asukastalotvahvistavat-jokaisen-oikeutta-osallistumiseen/>
- Huttunen, Laura & Löytty, Olli & Rastas, Anna 2005. Suomalainen monikulttuurisuus. Teoksessa *Suomalainen vieraskirja. Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta*. Rastas, Anna & Huttunen, Laura & Löytty, Olli (toim.). Tampere: Vastapaino, 16–40.
- Häikiö, Liisa & Niemenmaa, Viivi 2007. Valinnan paikat. Teoksessa *Tapaustutkimuksen taito*. Markus, Laine & Jaakko, Bamberg & Pekka, Jokinen (toim.). Helsinki: Gaudeamus, 41–56.
- Juhila, Kirsi 2018. *Aika, paikka & sosiaalityö*. Tampere: Vastapaino.
- Junnilainen, Lotta 2019. *Lähiökylä. Tutkimus yhteisöllisyydestä ja eriarvoisuudesta*. Tampere: Vastapaino.
- Järg-Tärno, Regina (toim.) 2014. Naapuriapu Suomessa. Asukkaiden mahdollisuudet osallistua oman asuinalueensa turvallisuutta ja viihtyisyyttä lisäävään työhön. Naapuriapu-työryhmän tausta-aineisto rikosentorjuntaneuvostolle. Naapuriaputyöryhmä. Rikosentorjuntaneuvosto. Verkkojulkaisu. Viitattu 10.11.2021. <https://urly.fi/2ojg>
- Kalhama, Pilvi & Kitola, Arja & Walamies, Molla 2006. Kulttuurikasvatuksen konteksteja ja määrittelyä. Teoksessa *Kulttuurista kasvua. Näkökulmia kulttuurikasvatukseen*. Kalhama, Pilvi & Vartiainen, Pekka (toim.) Humanistinen ammattikorkeakoulu. Sarja C. Oppimateriaaleja 10. Helsinki: Humak, 12–39.
- Kalliola 2021a. Historia. Viitattu 9.11.2021. <https://kalliola.fi/tarinamme/historia/>
- Kalliola 2021b. Strategia 2020–2025. Viitattu 9.11.2021. <https://prezi.com/view/55XOPFkhhw672eGYkaYZ/>
- Kananen, Jorma 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylän ammattikorkeakoulujulkaisuja 234. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Kansalaismuisti. Viitattu 22.10.2010. http://www.helsinki.fi/kansalaismuisti/matapupu/tapuli/Tapulikaupunki_lehtien_palstoille.htm
- Karjalainen, Pekka & Savimäki, Pirjo (toim) 2005. Sosiaalityö hyvinvointipolitiikan välineenä 2015-toimenpideohjelma. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2005:13. Viitattu 17.9.2021. <https://core.ac.uk/download/pdf/198186547.pdf>

- Kajanoja, Jouko & Hagfors, Robert 2011. Hyvän kehä sosiaalipolitiikan ytimenä. Teoksessa *Sosiaalisen toiminnan perusta*. Kotiranta, Tuija (toim.), Niemi, Petteri (toim.) & Haaki, Raili (toim.) Helsinki: Gaudeamus, 198–225.
- Kettunen, Marjo 2013. Yhteisösosiaalityö – lähtökohdat, tavoitteet ja keinot. Pro gradu -tutkielma, yhteiskuntatieteiden laitos. Itä-Suomen yliopisto. Viitattu 4.7.2021. https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/13044/urn_nbn_fi_uef-20131036.pdf
- Kierikki, Mikko 2020. Suullinen tiedonanto 20.3.2020.
- Kierikki, Mikko 2021. Suullinen tiedonanto 15.3.2021.
- Kotimaisten kielten keskus 2020. Kielitoimiston sanakirja. Viitattu 10.11.2021. <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/naapuri>
- Koskinen, Kaisa 2018. Ruumiillinen ja affektiivinen pääoma asioimistulkin tunnetyössä. Teoksessa Kaisa Koskinen & Jaana Vuori & Anni-Kaisa Leminen (toim.) *Asioimistulkkaukseen. Monikielisen yhteiskunnan arkea*. Tampere: Vastapaino Oy, 157–184.
- Kotiranta, Tuija & Virkki, Tuija. Toimijuus ja sosiaalinen teoria. Teoksessa Tuija Kotiranta & Petteri Niemi & Raija Haaki (toim.) *Sosiaalisen toiminnan perusteet*. Helsinki: Gaudeamus, 113–132.
- Krok, Suvi 2008. Kerrostalonaapurusto yhteisöllisyyden kokemuksena. Teoksessa Irene Roinainen & Marianne Nylund & Riikka Korkiamäki & Suvi Raitakari (toim.) *Yhteisö ja sosiaalityö. Kansalaisen vai asiakkaan asialla*. Jyväskylä: Ps-kustannus, 193–208.
- Laine, Kaarina 2005. *Minä, me ja muut sosiaalisissa verkostoissa*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.
- Laine, Markus & Bamberg, Jarkko & Jokinen, Pekka (toim.) 2007. *Tapaustutkimuksen taito*. Helsinki: Gaudeamus.
- Laine, Timo 2015. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Raine Valli & Juhani Aaltola (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin* (4. painos). Jyväskylä: PS-kustannus, 29–51.
- Laki kotoutumisen edistämisestä 2010/1386. Finlex. Viitattu 20.12.2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386>
- Larja, Liisa 2019. Maahanmuuttajanaiset työmarkkinoilla ja työmarkkinoiden ulkopuolella. Teoksessa Villiina Kazi, Anne, Alitolppa-Niitamo & Antti, Kaihovaara (toim.) *Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019: Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta*. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö, 28–42. Verkkojulkaisu. Viitattu 20.12.2021. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-487-7>
- Lehto, Mikko & Löytty Olli 2003. Miksi Erilaisuus. Teoksessa Mikko Lehtonen & Olli Löytty (toim.) *Erilaisuus*. Tampere: Vastapaino, 7–17.

- Liebkind, Karmela & Haaramo, Juha & Jasinskaja-Lahti, Inga. Kannattaa tutustua paremmin. Teoksessa Karmela Liebkind (toim.) *Monikulttuurinen Suomi: etniset suhteet tutkimuksen valossa*. Helsinki: Gaudeamus, 56–67.
- Lindholm, Arto, Päiviö-Häkämies, Laura (toim.) 2020. Helsingin malli – taidetta ja osallisuutta lähiöihin Miten pilottikauden hankkeet tavoittivat alueiden asukkaat 2016–2019? Humanistisen ammattikorkeakoulun julkaisuja 114. Verkkojulkaisu. Humanistinen ammattikorkeakoulu: Helsinki. Viitattu 16.11.2020.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/344861/helsingin_malli_lindholm_ja_paivo_hakamies.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Malik, Kenan 2016. Monikulttuurisuus. Kilpeläinen, Tapani (suom). Tampere: Eurooppalaisen filosofian seura ry.
- Maula, Johanna 2006. Monikulttuuriset ryhmät kulttuurityössä. Teoksessa Pilvi Kalhama & Pekka Vartiainen (toim.) *Kulttuurista kasvua. Näkökulmia kulttuurikasvatukseen*. Sarja C. Oppimateriaaleja 10/2006. Humanistinen ammattikorkeakoulu: Helsinki, 40–50.
- Mathies, Aila-Leena 2008. Kansalaisosallistuminen ja yhteisöllisyys eurooppalaisen hyvinvointipolitiikan murroksessa. Teoksessa Irene Roivainen, Marianne Nylund & Riikka Korkiamäki & Suvi Raitakari (toim.) *Yhteisöt ja sosiaalityö. Kansalaisen vai asiakkaan asialle*. Jyväskylä: Ps-kustannus, 61–79.
- Miettinen, Satu & Raulo, Miikka & Ruuska Juha. Teoksessa Satu Miettinen (toim.) *Palvelumuotoilu – uusia menetelmiä käyttäjätiedon hankintaan ja hyödyntämiseen*. 2.painos. Helsinki: Teknologiainfo Teknova.
- Muhammed Hussein 2011. *Yhtä erilaiset. Islam ja suomalainen kulttuuri*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Teos.
- Muhammed, Hussein 2012. Osaksi suomalaisuuteen. Teoksessa Hiltunen, Saara (toim.) *Maahanmuuttajan matka suomalaiseen yhteiskuntaan*. Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun julkaisuja B:24. Joensuu: Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu, 30–37.
- Määttä, Simo 2018. Empatia ja asenne lingua franca -tulkauksessa: puhelintulkatun kuulumisen analyysia. Teoksessa Kaisa Koskinen & Jaana Vuori & Anni-Kaisa Leminen, (toim.). *Asioimistulkkaus. Monikielisen yhteiskunnan arkea*. Tampere: Vastapaino Oy, 97–120.
- Nevalainen, Jaana 2020. Asiantuntijalausunto. HE 146/2020. Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021. Teema: Lähiöohjelman toteuttaminen ja rahoitus. Viitattu 2.12.2021. <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2020-AK-324086.pdf>
- Nevalainen, Jaana 2018. Teema: Maahanmuuttajien asumisen ongelmat ja kehittämishaasteet. Ympäristöministeriö. Eduskunnan tarkastusvaliokunta 14.2.2018. Viitattu 20.5.2021. <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2018-AK-169918.pdf>
- Nivala, Elina & Ryyänen, Sanna 2019. *Sosiaalipedagogiikka. Kohti inhimillisempää yhteiskuntaa*. 2 painos. Gaudeamus: Tallinna.

- Nygren, Heidi 2021. Naapuruuden henki on yhä samankaltainen kuin 1800-luvun Englannissa. Viitattu 1.12.2021. <https://kalliola.fi/naapuruuden-henki-on-yha-samankaltainen-kuin-1800-luvun-englannissa/>
- Open Society Foundations 2014. Somalit Helsingissä. Helsingin yliopisto. Sosiaalitieteiden laitos. Viitattu 10.12.2021. <https://www.opensocietyfoundations.org/uploads/db917a40-02bf-4742-960f-d9d711d40ded/somalis-helsinki-fin-20140623.pdf>
- Paananen, Jenny 2018. Tulkki yleislääkärin vastaanotolla: tavoitteena potilaskeskeinen, sujuva ja empaattinen keskustelu. Teoksessa Kaisa Koskinen & Jaana Vuori & Anni-Kaisa Leminen (toim.) *Asioimistulkkaukset. Monikielisen yhteiskunnan arkea*. Tampere: Vastapaino Oy, 29–64.
- Perhoniemi, Riku & Jasinskaja-Lahti, Inga 2006. *Maahanmuuttajien kotoutuminen pääkaupunkiseudulla. Seurantatutkimus vuosilta 1997–2004*. Tutkimuksia 2/2006. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Raijas, Anu. Arjen hyvinvointi. Teoksessa Juho, Saari 2011 (toim.) *Hyvinvointi suomalaisen yhteiskunnan perusta*. Gaudeamus: Helsinki, 243–263.
- Roivainen, Irene & Kostiaainen, Tuula & Metteri, Anna 2019. Yhteisösoseaalityötä muuttavassa toimintaympäristössä. Teoksessa Anneli Pohjola & Tarja Kemppainen & Anneli Niskala & Nina Peronius (toim.) *Yhteiskunnallisen asemansa ottava sosiaalityö*. Tampere: Vastapaino, 277–301.
- Roivainen, Irene & Ranta-Tyrkkö, Satu (toim.) 2016. *Yhteisöt ja yhteisösoseaalityön lähtökohdat*. Kuopio & Tallinna: United Press Global.
- Roivainen, Irene 2016. Alueelliset yhteisöt sosiaalityön kenttinä ja työmuotoina. Teoksessa Irene Roivainen & Satu Ranta-Tyrkkö (toim.) *Yhteisöt ja yhteisösoseaalityön lähtökohdat*. Kuopio & Tallinna: United Press Global, 109–130.
- Roivainen, Irene 2014. Yhteisösoseaalityö: mitä se on. Viitattu 15.5.2021. <https://docplayer.fi/37864750-Yhteiso-sosiaalityo-mita-se-on-irene-roivainen.html>
- Rouvinen-Wilenius, Päivi 2014. Kohti osallisuutta – mikä estää, mikä mahdollistaa. Teoksessa Arja Jämsen & Anne Pyykkänen (toim.) *oSallisuuden JÄLJILLÄ*. Saarijärvi: Pohjois-Karjalan sosiaaliturvayhdistys, 51–68.
- Saari, Juho 2020. Samassa veneessä. *Hyvinvointivaltio eriarvoistuneessa yhteiskunnassa*. Jyväskylä: Docendo.
- Saari, Juho 2019. Hyvinvointivaltio eriarvoistuneessa yhteiskunnassa. Toimi-hankkeen selvityshenkilön raportti. Sosiaaliturva 2030. Viitattu 1.12.2021. <https://vnk.fi/documents/10616/5698452/Selvityshenkil%C3%B6+Juho+Saaren+raportti+30.1.2019+-+Hyvinvointivaltio+eriarvoistuneessa+yhteiskunnassa>
- Salonen, Viivi 2017. Mun Tapuli -kävelykierrokset: Osallistavilla kävelykierroksilla luodaan uusia elämyksiä lähiossa. Opinnäytetyö. Kulttuurituotannon koulutusohjelma. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Viitattu 22.5.2021. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201705046408>

- Saukkonen, Pasi 2018. Kotoutuminen tapahtuu kaupungeissa. OECD:n raportti tarjoaa hyviä neuvoja kotouttamiseen paikallistasolla. Työpapereita 5/2018. Helsingin kaupunki. Viitattu 2.12.2021. <https://ec.europa.eu/migrant-integration/sites/default/files/2019-01/Saukkonen2018-Kotoutuminentapahtuukaupungeissa.pdf>
- Setlementtiliitto 2021. Suomalainen setlementtiliike. Viitattu 3.11.2021. <https://setlementti.fi/toiminta/suomalainen-setlementtiliike/>
- Shadia, Rask & Anu, Castaneda 2019. Syrjäntäkemukset ja niiden yhteys hyvinvointiin ja kotoutumiseen ulkomaalaistaustaisessa väestössä. Teoksessa Villiina Kazi, Anne, Ali-tolppa-Niitamo & Antti, Kaihovaara (toim.) *Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019: Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta*. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö, 229–245. Verkkojulkaisu. Viitattu 20.12.2021. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-487-7>
- Simpura, Jussi & Uusitalo, Hannu 2011. hyvinvointi ja sosiaalinen kehitys. Teoksessa Juho, Saari 2011 (toim.) *Hyvinvointi suomalaisen yhteiskunnan perusta*. Gaudeamus: Helsinki, 106–139.
- Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto 2013. Asioimistulkin ammattisäännöstö. Viitattu 21.10.2021. https://www.sktl.fi/@Bin/316510/Asioimistulkin_ammattissa%CC%88a%CC%88nno%CC%88sto%CC%88_ilman_kuuloliittoa.pdf
- Suomen kääntäjien ja tulkkien liitto 2013b. Asioimistulkin ammattisäännöstö. Viitattu 21.10.2020. https://www.sktl.fi/kaantaminen_ja_tulkkaus/tulkiksi/tulkkausta-eri-menettimilla/
- Super, S & Wagemakers, M. A. E. & Picavet, H. S. J. & Verkooijen, K. T. & Koelen, M. A. 2015. Strengthening sense of coherence: opportunities for theory building in health promotion. *Health Promotion International* 31, 4/2016, 869–878. Viitattu 10.11.2021. <https://doi.org/10.1093/heapro/dav071>
- Sjöblom-Immala, Heli 2012. *Työtä, palvelua ja luonnonläheisyyttä. Maahanmuuttajien Suomen sisäiset muutot, asumis- ja kotoutumisen 2000-luvulla*. Siirtolaisinstituutin tutkimuksia A40. Siirtolaisinstituutti: Turku.
- Tapulikaupunki-Seura ry 2018. Tapulikaupunki 2018. Viitattu 9.11.2021. <https://kaupunginosat.fi/tapulikaupunki/historia/>
- TENK, Tutkimuseittinen neuvottelukunta 2021. Ohjeet ja aineistot. Viitattu 17.3.2021. <https://tenk.fi/fi/ohjeet-ja-aineistot>
- Tenkula-Taskinen, Silla 2017. Koherenssin tunteen yhteys fyysiseen aktiivisuuteen ja liikkumista rajoittavaan sairauteen ikääntyvillä. Jyväskylän yliopisto, Liikuntatieteellinen tiedekunta. Pro gradu. Viitattu 11.12.2021. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/53614/1/URN%3ANBN%3Afi%3Ajyu-201704182012.pdf>
- THL, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2021. Maahanmuutto ja kulttuurinen moninaisuus. Viitattu 30.11.2021. <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/tyontueksi/kasitteet>

- Tietoarkisto 2021. Erilaisia taustatietoja ja taustamuuttujia. Viitattu 10.12.2021.
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/aineistonhallinta/taustatiedot-ja-taustamuuttajat/>
- Tietosuojavaltuutetun toimisto 2021. Tietosuojan periaatteet. Viitattu 12.12.2021.
<https://tietosuojafi.fi/henkilotietojen-kasittely>
- Tiilikainen, Marjo 2007. Somaliäidit ja transnationaalinen perhe. Teoksessa Tuomas Martikainen & Marjo Tiilikainen (toim.) *Maahanmuuttajanaiset: kotoutuminen, perhe ja työ*. 2007. 2. painos. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja. D 46/2007. Helsinki: Väestöliitto, 266–284.
- Tilastokeskus 2020. Aluesarjat. Kaupunkitutkimus ja tilastot. Helsingin kaupunki. Viitattu 12.10.2020. <https://www.aluesarjat.fi/>
- Toikko, Timo & Rantanen, Teemu 2009. *Tutkimuksellinen kehittämistoiminta* (2. painos). Tampere: Tampereen yliopistopaino oy.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi Anneli 2018. *Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi* (uudistettu painos). Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tuulaniemi Juha 2013. *Palvelumuotoilu* (2. tarkistettu painos). Helsinki: Talentum.
- Tykkyläinen, Saira & Repo, Juuso & Pelto-Huikko, Antti 2020. Selvitys kohtaamispaikkatoiminnasta. Vaikuttava yritys: Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus. Viitattu 12.11.2021. <https://bit.ly/kohtaamispaikat>
- Valli, Raine 2015. Paperinen kyselylomake. Teoksessa Raine Valli & Juha Aaltola (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin. Metodien valinta ja aineiston valinta: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle*. 4.painos. Jyväskylä: Ps-kustannus, 84–108.
- Valtioneuvosto 2021. Valtioneuvoston selonteko kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:62. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö. Verkkojulkaisu. Viitattu 12.12.2021. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-856-7>
- Vauva.fi-foorumi. Nimetön. Puistola ja Tapulikaupunki asuinalueena. Viitattu 18.9.2020.
<https://www.vauva.fi/keskustelu/3358596/puistola-ja-tapulikaupunki-asuinalueena>
- Vilka Hanna 2021. *Tutki ja kehitä* (5.päivitetty painos). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Vilka, Hanna 2005. *Tutki ja kehitä*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Vilkama, Katja & Ahola, Susanna & Vaattovaara, Mari 2016. *Välttelyä vai vetovoimaa? Asuinympäristön vaikutus asuinalueella viihtymiseen ja muuttopäätöksiin pääkaupunkiseudulla*. Tutkimuksia 4/2016. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Vilkama, Katja 2011. *Yhteinen kaupunki, eriytyvät kaupunginosat? Kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten asukkaiden alueellinen eriytyminen ja muuttoliike pääkaupunkiseudulla*. Tutkimuksia 2. Helsingin kaupungin tietokeskus, Helsinki.

- Vilkama, Katja & Hirvonen, Jukka 2018. Helsingin alueellinen eriytyminen. Kaksi lähestymistapaa segregaaion seurantaan. Kvartti 1/2018. Verkkolehti: Helsingin kaupunki, kaupunkitieto. Viitattu 30.11.2021. <https://www.kvartti.fi/fi/artikkelit/helsingin-alueellinen-eriytyminen-kaksi-lahestymistapaa-segregaaion-seurantaan>
- Vornanen, Marjo 2015. Yhteisösozialityön lähtökohdat asukastupatoiminnassa. Yhteiskuntatieteiden laitos. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 10.7.2021. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uef-20150439>
- Vuori, Pekka & Kaasila, Marjo 2020. Helsingin ja Helsingin seudun väestöennuste 2019–2060. Ennuste alueittain 2019–2035 (pdf) Viitattu 20.11.2020.
- Väisänen, Veikko & Immonen, Tuula & Ojaksela, Anu 2011. Itä-Pasilan asukastalo-projektin (2008–2010) loppuraportti ja kuvaus asukastalon ensimmäisistä vuosista. Kalliolan Settlementti. Viitattu 5.11.2021. <https://docplayer.fi/7100452-A-s-u-k-a-s-ta-lo-setlementtityon-juurilla-nykyajassa-kuvaus-ita-pasilan-asukastalon-ensimmaisista-vuosista-2008-2010.html>
- Välimäki-Adia, Seija & Pylkkänen, Jaana 2008. Kaupunkiyhteisöllisyyttä ja yhdyskuntatyötä Vuosaarella. Teoksessa Irene Roivainen & Marianne Nylund & Riikka Korkiamäki & Suvi Raitakari (toim.) *Yhteisö ja sosiaalityö. Kansalaisen vai asiakkaan asialla*. Ps-kustannus: Jyväskylä, 99–110.
- Wallin, Antti & Rosendahl, Suvi 2017. Kerrostalolähiön kulttuurisen muutoksen kartoitus. Teoksessa Antti Häyrynen & Antti Wallin (toim.). *Kulttuurisuunnittelu. kaupunkikehittämisen uusi näkökulma*. Helsinki: Suomen kirjallisuuden seura, 71–102.
- Warsame, Khadijo 2021. Suullinen tiedonanto 20.5.2021.
- Wilkinson, Richard & Pickett, Kate 2011. Tasa-arvo ja hyvinvointi. Miksi tasa-arvo on hyväksi kaikille. Suom. Markus Myllyoja. Helsinki: HS-kirjat.

Haastattelut

- Ali-Melkkilä, Fanni & Lehmuksenkukka, Minna & Ponkala-Karlsson, Irene & Muuse, Shukri & Warsame, Khadijo 2021. Kalliolan Settlementin naapuruus- ja vapaaehtoistoiminnan tiimin työntekijöitä ja tiimin vetäjä. Teams-ryhmähaastattelu 21.5.2021. Haastattelijana: Pihla Ruuskanen.

Taulukot

- Taulukko 1: Pasilan naapuruustalon toimintamuodot, toiminnan laajuus ja vaikutukset (Kalliola 2020).
- Taulukko 2. Subjektiiivisen hyvinvoinnin osat (Huppert ym. 2009, 305).
- Taulukko 3. Asukastalotoiminnan hyödyt kaupungille ja kuntalaisille. Lähde: Helsingin kaupunki 2014. Sosiaali- ja terveysviraston asukastalotyö. Henkilöstön ja käyttäjien näkemys.

Taulukko 4. Kotoutumiseen vaikuttavia taustatekijöitä (Saukkonen 2020, 49).

Taulukko 5. Opinnäytetyön aineisto.

Taulukko 6. Haastateltujen taustatiedot.

Taulukko 7. Asukastalotoimintaan osallistumisen henkilökohtaiset ja rakenteelliset esteet. Jäottelu perustuu Maulan (2006, 60–61) näkemykseen kulttuurin saavutettavuudesta.

Taulukko 8: Somalinkielisten naisten tarve asukastalon toiminnalta.

LIITTEET

Liite 1: Kooste setlementtipohjaisen naapuruustalotoiminnan erityispiirteistä.

Perustuen Haaksluodon & Ponkala-Karlssonin (2020) sekä Ali-Melkkilän & Lehmuksenkukan & Muusen & Ponkala-Karlssonin & Warsamen yhteishaastatteluun (2021).

Arvot	<ul style="list-style-type: none"> - Setlementtiarvot: yhdenvertaisuuden ja moninaisuuden edistäminen, oikeudenmukaisuuden ja tasa-arvon puolustaminen, luottamus ihmisen ja yhteisön kykyyn kasvaa ja kehittyä. - Näkyvät toimintaperiaatteissa, työntekijöiden työotteessa, toiminnassa ja ilmapii-rissä.
Perustaminen ja tarve	<ul style="list-style-type: none"> - Asukas- ja toimijalähtöisyys - Perustamisen, suunnittelun ja toiminnan lähtökohtana asukkaiden tarpeet ja alueelliset erityispiirteet - Osallisuus ja yhteiskehittäminen asukkaiden ja toimijoiden kanssa
Tavoitteet	<ul style="list-style-type: none"> - Yksilön psyykinen, sosiaalinen ja fyysinen hyvinvointi vahvistuvat - Edellytykset toimia yhteisöissä ja suomalaisessa yhteiskunnassa lisääntyvät - Alueellinen yhteenkuuluvuus ja osallisuus vahvistuvat
Kohderyhmä	<ul style="list-style-type: none"> - Helsinkiläiset asukkaat, ei rajattu (projekti-kohtaisia kohderyhmiä eri toiminnoissa) - Välillisenä kohderyhmänä yhteistyökumppanit
Toimintaperiaatteet	<ul style="list-style-type: none"> - Matala kynnys osallistua ja olla oma itsensä - Setlementtiarvot - Kumppanuus ja yhteistyö - Tarvelähtöisyys - Osallisuus ja toimijuuden tukeminen
Naapuruus	<ul style="list-style-type: none"> - Henkinen ja alueellinen yhteenkuuluvuus - Kollektiivisuus
Toiminta	<ul style="list-style-type: none"> - Kohtaamistoiminta (avoin olohuonetoiminta ja kahvila) - Lakisääteistä ohjaus- ja neuvontatyötä täydentävä ohjaus- ja auttamistoiminta, suorat

	<p>yhteydet viranomaispalveluihin, kuten Ke- laan ja sosiaalitoimeen, pääsääntöisesti useammalla eri kielellä.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Työllistymisen ja kotoutumisen tuki ja jat- kopolutus - Vapaaehtois- ja vertaistoiminta - Alueellinen yhteisötyö ja lähidemokratiaa kehittävä toiminta - Oppilaitos- ja opiskelijayhteistyö
Organisaatio	<ul style="list-style-type: none"> - Suomen Settlementiliiton jäsenyhdistys, it- senäinen paikallisyhdistys. - Kalliolan Settlementti ja Kalliola oy muo- dostavat yhteiskunnallisen konsernin. Sosi- aalialan toiminnan moninainen palvelutar- jonta erilaisissa elämäntilanteissa oleville kohderyhmille lisää moniammatillisen ke- hittämistyön mahdollisuuksia ja kokeiluja (www.kalliola.fi – palvelut).

Liite 2. Haastattelurunko, Tapulikaupungin haastateltavat

Taustatiedot

Ikä: 65-v 35-64 v. 25-34v.

Sukupuoli: Nainen Muu

Koulutustausta:

Ei koulutusta, Peruskoulu, Ammatillinen koulutus, Korkeakoulu

Asema:

Osa-aikainen tai kuntouttava työtoiminta yms, Työtön, Opiskelija. Kotiäiti/isä

Perhe

- Lapsia, kyllä tai ei
- Muita perheeseen kuuluvia pääkaupunkiseudulla?

Äidinkieli

Asuinpaikka ja kauanko olet asunut alueella? Kuinka kauan olet asunut Suomessa?

Kielitaito

Kysymykset

1. Mitä hyvinvointi sinulle tarkoittaa?
2. Millainen Tapulikaupunki on asuinalueena?
3. Miten vietät aikaa alueella? Mikä sinut saisi viettämään aikaa enemmän alueella?
4. Mitä ajattelet Tapulikaupungin asukkaista?
 - Onko sinulla alueella ystäviä?
 - Haluaisitko tutustua lisää alueen asukkaisiin?

- Miten olet viimeksi ystäväystynyt uuden ihmisen kanssa? Mikä ystäväystymistä helpotti? (*Jäsenyys yhteisössä*)
5. Mitä ajattelet Tapulikaupungin turvallisuudesta? Miksi? (*Turvallisuus*)
 6. Voitko olla oma itsesi liikkeessasi ja toimiessasi Tapulikaupungissa? Miksi? (turvallisuus, jäsenyys yhteisössä, omaan ympäristöön vaikuttaminen ja osallisuus)
 7. Koetko, että voit vaikuttaa asuinalueen tapahtumiin ja kehittymiseen? (*omaan ympäristöön vaikuttaminen ja osallisuus*)
 - Mihin asioihin haluaisit vaikuttaa, miksi? (turvallisuus, jäsenyys yhteisössä, omaan ympäristöön vaikuttaminen ja osallisuus)
 - Mikä olisi sinulla mielekäs tapa vaikuttaa?
 8. Onko sinulla harrastuksia, joista nautit ja ne tuovat sinulle iloa?
 - Mitä haluaisit tehdä tai harrastaa omalla asuinalueellasi?
 9. Oletko käynyt asukastalossa?
 - Jos tässä lähellä olisi asukastalo/naapuruustalo, mitä toivoisit sinne?
 - Mitkä ovat tärkeitä asioita sinulle, että sinulla olisi tervetullut olo tilaan?
 - (mitä pitää olla, miten siellä pitää toimia, onko kulttuurisia tarpeita, joita ottaa huomioon)
 - Millainen toiminta sinua kiinnostaisi? Mikä saisi sinut osallistumaan?
 10. Seuraatko Tapulikaupungissa tapahtuvia asioita? Mistä kanavista?
 11. Jos tarvitset apua omassa arjessa, tiedätkö mistä voit saada apua?
 - Missä asioissa haluaisit saada apua tai mistä asioista haluaisit saada helpommin tietoa?

Liite 3. Haastattelurunko, Naapuruustalo Pasilan haastateltavat

Haastattelupohja

Ikä: 65-v 35-64 v. 25-34v.

Sukupuoli: Nainen Muu

Koulutustausta: Ei koulutusta, Peruskoulu, Ammatillinen koulutus, Korkeakoulu

Asema: Osa-aikainen tai kuntouttava työtoiminta yms, Työtön, Opiskelija. Kotiäiti/isä

Perhe

- Lapsia, kyllä tai ei
- Muita perheeseen kuuluvia pääkaupunkiseudulla?

Äidinkieli

Asuinpaikka ja kauanko olet asunut alueella? Kuinka kauan olet asunut Suomessa?

Kielitaito

Kysymykset

12. Miten kuvailisit Pasilan asukastaloa omin sanoin? Millainen paikka tämä on?
13. Kuinka kauan olet käynyt asukastalolla ja kuinka usein käyt Pasilan asukastalolla?
(Jos ei ole käynyt kauaa: muistele ensimmäistä kertaasi, kun tulit asukastalolle. Mikä kokemuksessa sai sinut tulemaan tänne uudestaan?)
- Mitkä ovat tärkeitä asioita sinulle, että sinulla on tervetullut olo tilaan?
14. Oletko käynyt muissa asukastaloissa, onko asukastaloilla eroa, millaisia?
15. Miksi käyt Pasilan asukastalolla? (vaikutus hyvinvointiin - onko saanut uusia ystäviä, apua, harrastuksia, muuta?)
16. Millä tavalla vietät aikaasi Pasilan asukastalolla?

17. *Jos on itse järjestänyt toimintaa:* mistä sait idean järjestää toimintaa täällä (kannustiko joku, mikä motivoi), miten se sujui ja miksi (tilan varaaminen, markkinointi, tilan käytön helppous, apua henkilökunnalta)
18. Oletko saanut apua Pasilan asukastalolta, millaisiin asioihin?
19. Voitko olla oma itsesi Pasilan asukastalolla, miksi? (turvallisuus, jäsenyys yhteisössä). Onko sinulla kulttuuriisi liittyviä tai muita erityistarpeita ja miten ne on huomioitu?
20. *Jos asuu Pasilassa,* miten Pasilan asukastalon toimintaan osallistuminen on vaikuttanut viihtyvyyteesi ja ajankäyttöösi Pasilassa? (onko muuttanut ajankäyttöä alueella/arkea, turvallisuuden tunnetta, tietoa alueesta, ajatuksia alueen asukkaista, kiinnostusta ja mahdollisuuksia vaikuttaa alueen tapahtumiin ja kehittymiseen)
21. Mistä kanavista saat tietoa Pasilan asukastalon toiminnasta?